

Nr. 17 · August 2009 · 10. årgang

Pilgrimmen

1999 - 2009

*Forsidebilleder: En pilgrim river sig løs, finder ved Fromista
(foto: Henrik Friediger)*

Pilgrimmen

Udgives af:
Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Pilgrimmen
c/o Henrik Friediger
Agernvej 27
2830 Virum

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632
mail: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Pilgrimmens redaktion:
Henrik Friediger, ansvarshavende
tlf.: 4585 0088
henrikfriediger@email.dk
Eva Andersen, tlf.: 3828 0804
perleeva@gmail.com
Bent Jul, tlf.: 3254 8816
bent.jul@privat.dk

ISSN 1603-2365
Pilgrimmen afleveres
til Nationalbibliografien
Opsætning og layout:
H.-P. Glunz, Køge, tlf.: 2040 1131
Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme
c/o Bent Jul
Markmandsgade 8. 4.tv
2300 København S
tlf: 3254 8816 - Mobil: 2544 7562
mail: formand@santiagopilgrimme.dk
www.santiagopilgrimme.dk

Ved henvendelse til foreningen bedes
medlemsnummeret oplyses,

Bestyrelsen:

Bent Jul, formand,
tlf.: 3254 8816 - Mobil: 2544 7562

Henrik Friediger, næstformand
og ansvarshavende redaktør
tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

Nils Henrik Lieberkind, sekretær
tlf.: 4731 5626

Carina Glunz, kasserer
tlf.: 4042 9515

Else Dupont, bestyrelsesmedlem
tlf. 7020 1011

Kaj Højland, bestyrelsesmedlem
tlf.: 9781 0113

Peter Glunz, webmaster
tlf.: 2040 1131

Copyright:

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er kortuddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Det er Redaktionen politik at artikler, der ikke er honoreret, tilhører de enkelte forfattere.

Side: Indhold:

2	Kolofon
3	Indholdsfortegnelse
4 - 5	Caminoens gave <i>af Henrik Friediger</i>
6 - 7	Tanker ved foreningens 10 års - jubilæum <i>af Bent Jul</i>
8 - 11	Tilbageblik på ti års foreningsliv <i>af Henrik Tarp</i>
12 - 17	I Alfonso II's fodspor: Camino Primitivo <i>af Finn Buhl</i>
18 - 26	Santiago til Verdens Ende <i>af Henrik Friediger</i>
27 - 29	Fyn er fin – også til pilgrimsvandring anno 2009 <i>af Jens Chr. Agger</i>
37 - 34	Den portugisiske pilgrimsrute fra Porto til Santiago <i>af Ove og Kirsten Wichmann</i>
35 - 40	Pilgrimsruten Via Podenses fra Le Puy til Pyrenæerne <i>af Gitta Bechshøft</i>
41 - 48	Camino Aragonés – den anden vej over Pyrenæerne <i>af Henrik Friediger</i>
49	Hvordan vandrer man fra Schweiz til Spanien <i>af Bent Jul</i>
47 - 54	Før og efter caminoen <i>af Mette Fabricius Munc</i>
55 - 58	Hvad Caminoen har lært os – <i>af Kamilla Iversen og David Jakobsen</i>
59 - 60	Hjemmefra – <i>af Ole Nordstrøm</i>
51 - 62	Den ydre og den indre rygsæk <i>af Emil Jespersen</i>
63	Spirituelle pilgrimstanker <i>af Niels Erik Søndergård</i>
64 - 65	Om at komme til Santiago <i>af Lone "Luna" Grønæk</i>
66 - 70	I Birgitta af Vadstenas fodspor i Frankrig <i>af William Arentved</i>
71 - 75	At komme hjem fra en pilgrimsvandring
76 - 77	Angående ægte/ rigtige/ sande pilgrimme <i>af Birgit Green</i>
78 - 79	To nordiske pilgrimspræster <i>af Elizabeth Knox-Seith</i>
80	Sankt Jakob på Hirsholm <i>af Dorte Kromann</i>
81	Sankt Jakob i Ballerup <i>af Bent Jul</i>
82 - 83	Skånevandring i maj 2009
84 - 85	Syng med fødderne - Pilgrimssalmer og sange <i>af Bent Jul</i>
86	Vejen til Rom <i>af Bent Jul</i>
87	Nyt fra bestyrelsen
88 - 90	Hvad må man bruge caminoen til? <i>af Henrik Friediger</i>
92 - 93	Caminoen er for alle – pas godt på den! <i>af Suz Manyar</i>
94 - 95	El Camino – Europas kulturvej nr. 1 <i>af Ann Bjerre Andersen</i>
96 - 98	Invitation til jubilæumsårsmøde 2009, program og priser
99	Bestyrelsens tak til sponsorer og hjælpere

Caminoens gave

af Henrik Friediger

Overalt på den camino, der kaldes Camino Sanabrés finder man tekster, som udtrykker en visdom om caminoen – og om livet. De er – naturligvis – skrevet på spansk og mange af dem har et sentimentalt tilsnit, som måske kan virke fremmedartet på en dansker. De er sat op af en organisation, der kalder sig Ramos de Castro, der er en digter, som også står som forfatter til flere af teksterne.

Selvom de kan være svære at tage ind, giver de ofte en indsigt fra sig, som det kan være givende at tage med på sin vandring. Den her gengivne, som jeg har forsøgt at gengive på dansk, kan både betragtes som en advarsel mod en mere sportslig og konkurrenceorienteret, måske ligefrem personligt udviklingsorienteret eller begærlig tilgang til caminoen og som påmindelse om vandringsens ”egentlige” formål.

Værdien af caminoen

- og af livet -

**findes ikke i vandringen selv,
og heller ikke i det, du opdager undervejs,
eller i det, der gives dig under din vandring.**

Værdien af caminoen

**findes i den kærlighed
som du tilbyder undervejs.**

Hvorfor vandrer man på caminoen? Mange af os gang på gang? Hvad er det, der trækker i os? I et andet digt fra caminoen, som vi bragte i Pilgrimmen for et par år siden (nr. 12 2006), hedder det, at det ikke er caminoen med dens monumenter, men derimod

....

**den stemme, som kalder på mig,
og giver den dybeste følelse.**

**Kraften som skubber mig,
kraften som trækker i mig
kan heller ikke jeg forklare.
Kun Han deroppe véd det!**

Eugenio Garibay, der for nogle år siden var præst i Azofra, er forfatter til digtet, og hans forklaring er slet og ret en guddommelig indgriben. Det er Vorherre selv, der kalder os ned på caminoen.

Camino de Santiago er en fællesbetegnelse for alle de caminoer, som efterhånden er dukket op i kølvandet på Camino Francés' succes, der som bekendt er uden sidestykke og som sidste år bragte over 125.000 pilgrimme til Santiago. Og vent bare til næste år, det sidste hellige år inden der igen er elleve år til det næste. Det bliver en fest!

Flere og flere af os søger ud på de alternative caminoer for dels at undgå trængslen på den franske vej, dels at prøve noget nyt, få nye oplevelser. Læs selv beskrivelserne både i dette nummer af Pilgrimmen og numrene før – og sikkert også de kommende numre. Markedet er nærmest umætteligt, vi er umættelige.

I kølvandet på caminoens succes og overvejelserne om, hvad det er, der drager, prædikes og forskes der på livet løs.

Prædikes om det trosindhold, der er/bør være knyttet til pilgrimsvandringen. Om apostelen Jakobs grav og den relikviedyrkelse, der har fundet sted i den forbindelse siden middelalderen. Der udgives bøger – mest på spansk – hvor det forsøges sandsynliggjort, at der er noget om snakken: at det rent faktisk er Jesu discipel Jakob Zebedæussøn, hvis jordiske rester er fundet, gemt og genfundet i århundredernes løb. Og om, at de mirakler, der er knyttet til fundet og dyrkelsen af det, hviler på historisk grund, at alt kan dokumenteres i arkæologi og skriftlige kilder.

Forskes bliver der i det samme. Og generelt er forskningen, som det nu er dens natur, skeptisk. Der er intet belæg for, at apostelen Jakob tog til Spanien (der på den tid var en romersk koloni) og forkyndte om Kristi liv, død og opstandelse, og der er intet belæg for, at hans afsjælede legeme blev transporteret til Galicien og begravet dér og på forunderlig vis fundet på en mark med tusinde stjerner, hvoraf én lyste så klart, at gravens mørke åbenbarede sig. Alt dette er mytologisk stof, der ikke kan finde belæg hverken i arkæologien eller den historiske forskning. Tværtimod kan der fortælles en hel anden og nok så spændende historie.

Hvorfor er dette vigtigt? Kan man ikke bare skille tro fra viden – og lade enhver blive så lige i sin tro? Det mener jeg ikke. Vi kan ikke bare lade som om det univers, som tilhørte middelalderen, stadig eksisterer. Vi kan ikke fastholde, at Jorden er flad, og at den er universets centrum, hvor den gode Gud har sat solen til at svæve rundt og skinne på os, når nu vi ved, at Jorden er rund og at det er den, der drejer rundt om en sol, der blot er én blandt millioner af sole i en galakse, Mælkevejen, som er én af millioner af galakser. Ligeså kan vi heller ikke fastholde myterne om Jakob som den rene sandhed, når det nu ikke på nogen vederhæftig måde kan sandsynliggøres, at der er noget om snakken. Overtroen er troens værste fjende, fordi sammenblandingen af de to er så let gennemskuelig og støder det søgende menneske væk fra troen.

Hvad står så tilbage?

Der er ingen tvivl om, at caminoen er et kraftigt sted. Det er ikke bare en anden vandretur. Der er mere på spil. Mange af os pilgrimme møder en ÅNDELIG KRAFT på caminoen, som vi ikke møder andre steder. Den har jeg selv oplevet. Sådanne åndelige oplevelser kan naturligvis henføres til den menneskelige bevidstheds biologiske muligheder. Men så er der på caminoen noget, der lokker oplevelserne frem og gør dem til et mere alment fænomen. MEN den er ikke knyttet til en middelalderlig relikvietro og en ligegyldig diskussion om hvis knogler, der ligger i en sølvsarkofag. Knoglerne er støv. Ånden er levende og oplevelsen af Guds nærvær er en gave, der befrugter ens liv. Det er caminoens gave til os – og måske modtager vi den på paradoksal vis især, når vi undlader grådigt at eftertrægte den, men i stedet, som det står i digtet fra Zamora, deler ud af vores kærlighed.

Tanker ved foreningens 10 års - jubilæum

Om foreningens start i 1999 og de følgende års aktiviteter kan man læse stifteren og den tidligere formand, Henrik Tarps, beretning i den følgende artikel. Her formulerer foreningens formand sine tanker om pilgrimsfænomenets. Han ser det som en massebevægelse og beskriver de kræfter der står bag.

af Bent Jul

Den 13. november 1999 sad vi 20-25 pilgrimme forsamlede på Sorø akademi for at stifte Foreningen af Danske Santiagopilgrimme. Det var en dag med god stemning. Ingen af os vidste på det tidspunkt, at vi var en del af en større massebevægelse. Antallet af traditionelle pilgrimme til Santiago de Compostela er siden stiftelsen ca. 4-doblet. Hertil kommer at lokale pilgrimsvandringer tilsvarende er i kolossal vækst.

I stiftelsesåret 1999 blev der registreret 155.000 pilgrimme i Santiago. 1999 var et såkaldt "helligt år" i Santiago de Compostela med ekstraordinært mange pilgrimme. Det sker i de år, hvor Sankt Jakobs dag netop falder på en søndag. Året før ankom 30.000 pilgrimme til Santiago, året efter 55.000 og her i 2009 forventes omkring 155.000 pilgrimme.

Den stigende interesse for pilgrimsvandring ses i hele i Vesteuropa, også i de nordiske lande. I 2009 forventes op mod 150.000 pilgrimme til Santiago, hvoraf mere end 1.000 kan være danske. Vores forening udstedte således i 2008 1.355 pilgrimspas til fortrinsvis danske pilgrimme. Af de 155.000 pilgrimme i jubilæet 1999 kom de 616 fra Norden, hvilket svarer til 4 promille. Nu udgør alene danske pilgrimme 6-8 promille af alle pilgrimme. Rangordner man antallet af pilgrimme efter nationalitet, ser man, at

Danmark ligger på 16'ende pladsen, Norge på 18'ende, Sverige på 20'ende og Finland på 23'ende pladsen. Set i forhold til det mindre befolkningsantal har Norge en større interesse for Santiago end danskerne.

Det er ikke kun Vesteuropæere der vandrer. Her i sommer mødte jeg på caminoen mange pilgrimme fra USA, Canada, Sydamerika, Sydafrika, Japan og Korea.

Det handler ikke om tal

Nu handler vores pilgrimsforening ikke om tal. Det er mere interessant at se på det liv, som foreningens aktiviteter afstedkommer blandt medlemmerne. Beretninger herom ser vi i hvert eneste nummer af Pilgrimmen. Vi møder det til foreningens arrangementer og vi mærker det meget stærkt, når man færdes på Caminoen. Netop dette er foreningens egentlige begrundelse.

Pilgrimsforeninger findes i dag overalt i Vesteuropa. Vi er således del af en større kulturel bevægelse. Lad mig prøve at besvare nogle spørgsmål, der kan være med til at illustrere de kræfter, der ligger bag en Santiago-forening i Danmark.

Hvad er da pilgrimsvandring?

Det skrives der mange bøger om overalt i Europa i disse år. Og svarene er forskellige. Grundlæggende er pilgrimsvandring, at man

forlader det kendte, hjemlige, for at opsøge et helligt mål. Der sker noget særligt, når man tager på pilgrimsvandring. Definerer man sig som pilgrim, bliver turen til meget mere end en almindelig vandretur. Sindet indstiller sig anderledes. Det åbner sig.

Hvad sker der indeni pilgrimmen?

Dette kan man ikke svare entydigt på, for enhver går med sit ærinde og på sin måde. Hver har sin længsel. Enhver pilgrim har noget, der skal tages stilling til i livet. Måske en overgang fra en livssituation til en ny måske andet, og det er netop det fine. Ingen kan tillade sig at blande sig i et andet menneskes motiver for en pilgrimsvandring.

Hvorfor er vandring til Santiago blevet så populært?

Det vil være for billigt at sige, at det er sket på grund af vores forening – også selv om vi selv synes, at vi yder en stor indsats for at udbrede kendskabet til pilgrimsvejene til Santiago.

Personligt ser jeg pilgrimsvandring som et tilbud til det moderne, søgende menneske, som ønsker at finde livsvejen selv i en udveksling med andre mennesker. Og med Gud, for nogens vedkommende. Specielt på vejen til Santiago kan man gå og bøvl med det allermest værdifulde i sit eget liv.

Pilgrimsvandring er demokratisk

Det fine ved det er, at pilgrimsvandring er demokratisk. Tænk dig - på caminoen kan vi modtage det vigtigste til fornyelse af vores liv. Enhver har råd til en pilgrimsvandring, for transportudgifterne er næsten ingenting og udgifterne til overnatning og mad er billigere på Caminoen end huslejen og maden derhjemme. Pilgrimsvandring er for alle! For mange af os betyder det meget at få rørt kroppen, at mærke elementerne, at opleve

det enkle pilgrimsliv, at møde medvandrerne i dybe samtaler og at få friheden til at beskæftige sig med det vigtigste i livet og sidst men ikke mindst at føle sig som en del af et to tusind års langt fællesskab.

Forskelle i den nordiske pilgrims-kultur

Sammenligner man vores forenings aktiviteter med tilsvarende aktiviteter i Norge og Sverige, ses en forskel. Nordmændene lægger vægt på kulturarven og har ansat en statslig projektleder - blandt pilgrimme kaldet "pilgrimsdirektør" - der netop har færdiggjort en stor rapport til ministeren for kulturarv. Rapporten beskriver hvordan pilgrimsvejene og den tilknyttede infrastruktur kan udvikles. Målet er at Trondheim med Norges nationalkirke Nidarosdomen om 30 år får samme betydning som Santiago de Compostela har i dag.

Svenskerne har et andet udgangspunkt. Her er initiativtagerne den svenske kirke. Den har for længst etableret sig med Pilgrimscentrum Vadstena samt en række præster rundt i landet med tid til at fokusere på pilgrimme.

Vi i Danmark er mere folkelige. Her efterspørger vi ikke megen støtte fra hverken det offentlige eller kirken. Det er som om, vi i Danmark kulturelt ligger mere ovre i det, man kan kalde senmoderniten; hvor det enkelte menneske tager det fulde ansvar for sin egen spirituelle udvikling. Nogle af os gør det ved at tage på pilgrimsvandring. Der klarer vi os uden stærke myndigheder. Det har vi det rigtig godt med. Deri ligger en meget stor frihed.

Tillykke med det! Foreningens medlemmer ønskes et godt jubilæumsår!

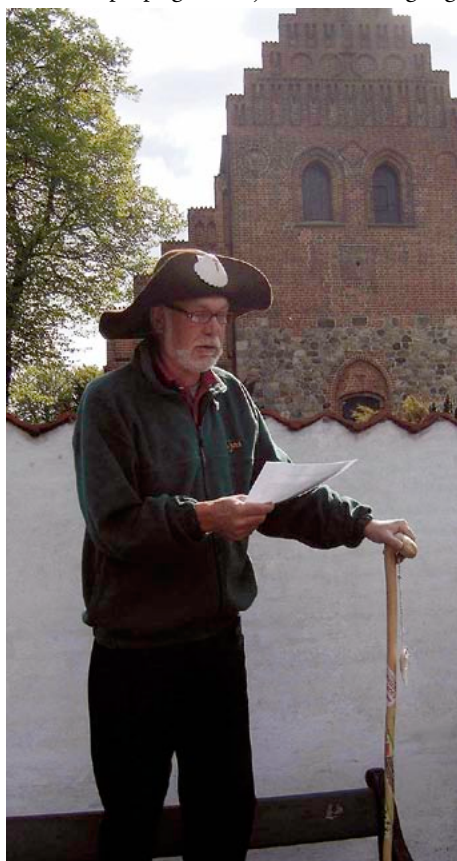
Tilbageblik på ti års foreningsliv

Initiativtageren til Foreningen af Danske Santiagopilgrimme og dens formand de første mange år fortæller her om grundlæggelsen af foreningen og de følgende års mange og meget forskellige aktiviteter.

af Henrik Tarp

Den tøvende start

I eftersommeren 1996 mødtes fem personer, Michael Sletved, Karen Laugesen, Jan Ophoff, Vivi og Henrik Tarp, for at drøfte muligheden for at stifte en forening for santiago-pilgrimme. Baggrunden for dette første møde var at jeg, Henrik Tarp, under mine spanskstudier på KU flere gange var stødt på pilgrimsvejen, men den gang

kun som en del af spansk historie og kultur, og ikke som noget jeg på nogen måde havde troet skulle optage mig dagligt i næsten 20 år. Anden gang, for at sige det på den måde, jeg stødte på pilgrimsvejen og for første gang også vandrede, var under en research til en bog om Galicien i 1989. Oplevelsen bandt sig ikke fast, vandringen var sikkert for kort, men ét husker Vivi og jeg da: Vi var praktisk taget alene. Tredje gang var i jubelåret 1993, hvor en gruppe havde bedt mig lave en tur ad Vejen. Her var vandringen længere og den bandt sig fast i sjælen, så at sige. Oplevelsen var så god, at jeg syntes andre i Danmark burde have mulighed for at få den samme oplevelse. De følgende seks år arrangerede jeg en til to gange om året en vandring på pilgrimsvejen fra Astorga og ud. Rigtig vandring med overnatning på refugier og på original pilgrimsmaner med alt hvad det indebar af træthed, vabler, grin og irritation, og hvad man nu har af oplevelser af forskellig art.

Disse arrangerede ture stoppede, fordi det blev for vanskeligt. Grupperne var for store til overnatning på refugier. Desuden var Vejen allerede den gang blevet så populær, at den langsomt var begyndt at blive feriested for spejdere, ungdomsgrupper osv., så pladserne på refugierne begyndte at blive for få. Samtidig huede det mig ikke at være endnu en der bragte grupper til Vejen, der var som sagt nok grupper i forvejen.

Men grupperne havde dog bidraget til, at Vivi og jeg havde lært en del pilgrimme at kende, hvoraf nogle deltog på flere vandringer. Vi blev enige om at mødes. Her kunne vi have stiftet foreningen, men blev enige om, at vi skulle være flere. Den skulle være landsdækkende, og ikke kun for en lille sluttet kreds på 5-10 personer. Det indebar, at vi de efterfølgende år samlede navne og adresser, indtil vi syntes, der var tilstrækkeligt til en indkaldelse. Erfaringer siger, at sender du 100 indbydelser ud af den slags, er der positiv respons på ca. 10-15%. Så først da vi havde op mod små 200 adresser, var vi parate, og det skete i 1999. I perioden op til forsøgte vi efter bedste evne at udbrede "budskabet". Jeg selv og andre holdt flere foredrag om året, og jeg ved positivt at det gav pilgrimme både på Vejen, og også til foreningen.

Foreningens formål

På vores møder op til den stiftende generalforsamling diskuterede vi indgående formålsparagraffen. Den var vigtig, fordi den skulle danne grundlaget for arbejdet i foreningen. Paragrafferne for hvor mange der skulle være i bestyrelsen, valgperioder osv., er jo bare standardparagraffer. På det tidspunkt var kofradier (broderskaber) den mest almindelige form for pilgrimsforeninger. Problemet var bare, at de skulle have katolsk tilsnit og være underlagt katedralen i Santiago. I statutterne for Archicofradía del Glorioso Apóstol Santiago står der i artikel 2: "Broderskabet, oprettet i første instans af pavestolen i Rom er en katolsk forening med et universelt sigte. Som sådan underlagt pavestolen og det pågældende bispedømme, hvori det måtte befinde sig, men i særlig grad ærkebisen af Santiago de Compostela". Det så jeg personligt ikke som noget problem, men Jan Ophoff (katolsk

pater i Vejle) mente, at foreningen skulle være økumenisk i klassisk betydning. Dvs., at foreningen ikke skulle udtrykke nogen form for religiøs tilknytning eller udtrykke noget religiøst eller spirituelt i sin adfærd. Derfor indførtes i formålsparagraffen "At bistå med råd og vejledning for kommende pilgrimme" ment som: Hvordan kommer jeg til Spanien? Hvad skal jeg medbringe? Hvor mange kilometer skal jeg gå dagligt? osv. Det var bevæggrundene til, at det blev en Asociación (forening, ikke religiøs og ikke tilknyttet katedralen i Santiago) og ikke et kofradi. Jeg var ikke enig med Jan, men har senere måtte erkende, at han havde ret.

Såfremt det skulle give mening med en sådan forening måtte vi selvfølgelig som formål også inkludere det at udbrede kendskabet til Vejen, og for at være opdateret, holde forbindelser til andre pilgrimsforeninger i Europa og selvfølgelig til foreninger i Spanien og i særlig grad Santiago. Et fjerde punkt i formålet var at føre navneregister over danske pilgrimme. Dette punkt er senere blevet strøget, da det viste sig at være en umulighed. Vi havde den gang aldrig drømt om, at det vi lagde grundstenen til skulle vokse til den forening, vi har i dag.

Den første generalforsamling og bestyrelsens arbejde

Den første generalforsamling fandt sted først i november 1999. Da Sorø Akademis festsal og tilstødende lokaler var optaget i ugerne forud blev det i november. De efterfølgende år var vi tidligere ude med reservationen, og derfor blev det altid den sidste lørdag i oktober måned. Fordelen ved Akademiet i Sorø var, at der var god plads, og ikke mindst fik vi det hele stillet til rådighed kvit og frit. Selv kaffe og te var gratis.

Desuden kunne vi også kvit og frit bruge det tekniske udstyr og låne fade, knive og gafler og andet i køkkenet. Det eneste krav var at vi ryddede op efter os. Og ikke mindst var det jo et historisk sted og udgangspunkt for pilgrim Jonas, der udgjorde vort officielle logo.

Disse generalforsamlinger blev med tiden noget af et tilløbsstykke, så til sidst måtte hele Beletage på Akademiet bruges for at huse arrangementet. Det blev med den større deltagelse også lagt i mere faste rammer, logistikken blev forbedret, så at sige. Og altid sluttede vi af med spisning ude i byen.

Den første bestyrelse havde som sin første større opgave at få etableret et blad. Gunnar Christensen fra Køge havde heldigvis meldt sig som redaktør. For små midler og med nutidens øjne et primitivt Edb-program fik han stabet et godt blad, "Pilgrimmen", på benene. Bladet var dog ikke nok i kommunikationen ud ad til. Steen Freudendal, der gjorde det i EDB og selv havde en hjemmeside fra sin egen vandring på pilgrimsvejen, tilbød at være webmaster. Han fik lavet en hjemmeside, som har holdt helt op til for et halvt år siden.

Gunnar måtte desværre forlade bestyrelsesarbejdet efter et par år. Det efterlod bladet i et tomrum. I de år nedlagde mange foreninger deres blade til fordel for et elektronisk blad. Omkostningerne ved foreningsblade var store, ikke mindst Post Danmark tog sin del af kagen. Bestyrelsen blev derfor enige om at forsøge sig ad den elektroniske vej. Det var ikke nogen umiddelbar succes, og efter små to år måtte vi indse, at det var nødvendigt med et blad i en forening som vores, og så måtte vi betale os fra det.

Heldigvis meldte Bent Jul sig på banen som redaktør. Han fik pustet nyt liv i bladet og bragt det op på en standard, der sikkert var blandt de bedste foreningsblade i Danmark. Det var dyrt, men alle pengene værd.

Den udadvendte virksomhed, hvad angik at gøre pilgrimsvejen almen kendt, udmøntede sig i den første bog for børn om pilgrimsvejen (sandsynligvis den første i hele Europa). Bogens titel er "Rejsen til Jakobs By", og den er skrevet af tidligere bestyrelsesmedlem Nils Hartmann. Også den senere guide, skrevet af mig, over pilgrimsvejen udsprang af foreningsarbejdet.

Foreningen voksede medlemsmæssigt så hurtigt, at de opgaver Vivi og jeg havde påtaget os, telefonbesvarelser, pasudstedelse og almene henvendelser, efterhånden nåede op på et niveau så opgaverne måtte lægges ud. Udstedelse af pas tog mere og mere tid, og styres jo også i dag fra "eget kontor". Netop hvad angår pas havde foreningen fået eneret allerede i 1999 af pilgrimskontoret i Santiago for salg i Danmark.

Bestyrelsen havde også et ønske om finde/genopdage/fastlægge de gamle pilgrimsveje i Danmark. I første instans koncentrerede man sig om Østdanmark, da Hærvejen jo på sin vis var fastlagt. Det var en vanskelig opgave, men ved gode medlemmers hjælp er det lykkedes at fastlægge en vej fra Helsingør ned til Gedser og til Rødby. Indvielsen fandt sted for et par år siden med en vandring fra Ballerup til Skt. Ibs kapel i Roskilde med god hjælp fra Roskilde Pilgrimsforening. Dette arbejde med kortlægning er fortsat i samarbejde med den Nordtyske pilgrimsforening, hvor vi har deltaget i et par møder, og de har ved en enkelt lejlighed deltaget i vores generalforsamling.

Med fokus på caminoen

Men fokus var og skulle være på pilgrimsvejen i Spanien. Meget tidligt i foreningens historie (år 2000) var de første hospitaleros af sted for at hjælpe i Azofra på Marias lille primitive, men hyggelige refugium. Vi hjalp hende flere år med både arbejdskraft og penge, indtil refugiet blev nedlagt til fordel for det nye. Køleskabet i det nye refugium er fx. betalt af foreningen. Efter det nye kommunale refugium var der ikke længere brug for os. Jeg fandt et nyt refugium (Luis fra Bilbao's refugium) i Triacastela. Et godt refugium med separat soveplads for hospitaleros og desuden forsikring for dem, der arbejder i refugiet - altså alt i alt gode forhold.

Det havde fra start af været mit ønske, at foreningen skulle have sit eget refugium ligesom den engelske forening har sit i Raban. Det manglede heller ikke på steder og tilbud, men altid strandede det på økonomien. Vi kunne måske godt have lånt pengene, men det drejede sig hele tiden om beløb over millionen, og det var meget for foreningen. Luis tilbød os refugiet i Triacastela. Vores kasserer på det tidspunkt, Benny Hansen, gennemregnede tilbuddet og kunne ikke få det til at hænge sammen økonomisk. Som han sagde: "Du skal jo ikke bringe penge med på arbejde." Det ville ellers have været godt med eget refugium på Vejen. Det kunne så og sige være foreningens ansigt, kontor, hjælpecentral osv. på selve Vejen.

Vores fokus på Vejen udmøntede sig også i deltagelse i planlæggende møder i Santiago for jubilæet 2004. Vores indflydelse har sikkert ikke været stor, men bare det at vi troppede op vakte opsigt. Samtidig fik vi indsigt i, hvorledes det hele forgik, og det gav os en erfaring. Og for et par år siden deltog Kaj Højland i et større møde i Midtfrankrig over

emnet pilgrimsveje i Europa. Et møde hvor vores tilstedeværelse igen vakte opsigt. Danmark er i pilgrimssammenhæng et lille land, men måske større end de andre lande tror. Ved dette møde var der også deltagelse fra EU hovedkvarteret i Bruxelles.

For at skabe et tættere forhold medlemmerne imellem vedtog bestyrelsen ret tidligt at arrangere en årlig vandring. Den første gik fra Ringsted til kapelruinen i Haraldsted, der jo i middelalderen var et punkt på pilgrimsvejen ned gennem Sjælland. De efterfølgende år har foreningen fulgt denne tradition med mange gode og interessante vandringer.

Historien – og fremtiden

Det er i så korte træk, det har været muligt, beretningen om de første år i foreningens liv. Historieskrivning er en vanskelig kunst, den skal gerne være ganske upartisk, og det er svært. Mange har lagt et stort arbejde i foreningen. Nogle er nævnt, andre ikke, men ingen er glemt.

Desværre så Vivi og jeg os nødsaget til at udtræde af bestyrelsen i 2008, fordi vi de sidste par år syntes, den trak i en retning, der ikke stemte overens med de tanker og ideer, vi havde for foreningen, og det grundlag den var skabt på. Det er historie nu, og vi ønsker kun alt godt for den forening, der blev af en størrelse og styrke, vi aldrig havde forestillet os. Vi ønsker alt godt for foreningen i tiden fremover.

I Alfonso II's fodspor: Camino Primitivo

Camino Primitivo er den primitive pilgrimsvej, som kong Alfonso II af Asturien ca. 764 til ca. 842 - også kaldet den Kyske - foretog fra sin hjemby Oviedo, tværs henover bjergene og ned til det, som allerede dengang hed 'Santiago de Compostela'. Alfonso II's pilgrimsfærd skyldtes, at kongen ønskede at besigtige det kapel, han ca. to år før havde beordret bygget over Apostelen Sankt Jakobs grav. Primitivoen, som ruten kaldes i dag, er således den første pilgrimsvej til Santiago og Alfonso den første pilgrim.

af Finn Buhl

Da min hustru og jeg sidste år afsluttede Camino del Norte ved at gå fra Santander til Santiago de Compostela, slog vi en smut ned omkring Oviedo i stedet for at gå over Gijón. Fra Oviedo gik vi så op til Avilles og fortsatte videre på Camino del Norte.

Naturligvis vidste vi godt, at der var noget, der hed Primitivoen og også, at den starter i Oviedo, men det var under besøget i denne gamle, smukke pilgrimsby tanken om at gå Camino Primitivo blev undfanget.

Der udgår hele tre ruter fra Domkirken i Oviedo: 1.) Vejen "tilbage" til Camino del Norte, dvs. op til Avilles, som er én dagsmarch på ca. 30 kilometer. 2.) Vejen "ned" til Camino Francés, dvs. ned til Leon, hvilket er ca. tre-fire dagsmarcher. 3.) Endelig er der så Camino Primitivo, eller, som den også kaldes, "Den Oprindelige Vej". Der udgår også et par natur-vandrestier fra Oviedo, men de har i denne sammenhæng ingen interesse. Vi går jo PILGRIMSVANDRING.

Når jeg nævner, at der er to andre muligheder med udgangspunkt i Oviedo, skyldes det, at ingen fattig pilgrim i Middelalderen, som har været nødt til at gå, nogensinde ville

haft valgt den vej, som Alfonso II angiveligt red til hest med hele sit følge. Alfonso II var imidlertid konge, og en konge red stands-mæssigt - selv på en pilgrimsfærd - med mindre færden var en beordret bodsfærd, som aflad for en uoverensstemmelse med Rom. Alfonso II's pilgrimsfærd var imidlertid en prestigefærd, hvor kongen skulle besigtige sit byggeri, som var givet som gave til Kirken. Kongens beslutning var derfor lov og ikke nødvendigvis fornuftig.

Vejen op til Avilles starter ved Domkirken i Oviedo med går naturligvis forbi Fuente de Foncalada, som er bygget af kong Alfonso III.

Vejen op til Avilles ved jeg ikke, hvornår er kommet til, men den er sikkert af nyere dato. Vejen ned til Leon er sikkert også af nyere dato og benyttes i dag meget ”baglæns”, af en del pilgrimme, som slutter Camino Francés i Leon, og herefter binder strækningen Leon – Oviedo på rejsen, afsluttende med en god oplevelse i Oviedo. (Man kan nemlig flyve fra Oviedo/Avilles, som kaldes Airport Asturia)

Camino Primitivo er som sagt ikke en ”naturlig” pilgrimsvej, hvis man ser på terrænet: Primitivoen er i sin helhed, som de allerværste etaper på Camino del Norte bare HVER DAG, eller som at gå op til O Cebreiro og ned til Triacastela stort set hele tiden. Etapen ned til Lugo GÅR NEDAD det meste af vejen, og det er 29 kilometer. Det er først efter Lugo - de sidste to etaper – ruten kan betegnes som ”normale” camino-etaper. Den ene af disse – den lige efter Lugo – ned til San Roman de Retorta - er på 20 kilometer. San Roman de Retorta er et helt nyt herberg, som ligger helt ude i noget skov sammen med to-tre andre huse. En lille kilometer før herberget, er der en mindre landsby af samme navn, hvor det er smart at handle ind på vejen ud til herberget, men det betyder ingenting at gå tilbage, når man har fået sig en køjeplads, for det er som sagt kun en lille kilometer: MEN...handle, det skal man, for næste dagsmarch er på 30 kilometer, uden nogen mulighed for at købe noget som helst! Stedet er både bar og købmandshandel, og man kan så benytte lejligheden til at få sig en kold fadøl i baren, mens man handler. Det er jo ikke at foragte.

Fra Roman de Retorta og ned til Melide – hvor Primitivoen støder sammen med Camino Francés – er der som sagt 30 kilometer., og der er ingen muligheder for at købe

Herberget San Roman de Retorta

mad eller vand undervejs. Først små fire-fem kilometer. Før Melide er der en bar i en lille, lille landsby, men så nyder man også kaffen, skal jeg love for. Midt på etapen skal man dog lige over det allersidste bjerg, og herfra kan man se Melide ca. fire timer før man ankommer. Lidt ”surt”.

Alligevel vil jeg gerne anbefale Camino Primitivo. Den er hård, men smuk, og er man til bjerge og store vidder, får man virkelig sin lyst styret. Et par herberger er dog under al kritik, men så er det nemt at få en pension eller et hotelværelse i stedet: Første Herberg, som vi absolut ikke ville sove på, ligger i byen Salas. Herberget er i en kælder i pensionistforeningens hus. Der er mørkt, og der lugter muggent. Der er også kun seks køjepladser, så spring det over. Der er flere hoteller og pensioner i byen til rimelige priser.

Vi overnattede ikke på herberget i La Mesa, men på et dejligt, næsten nyt herberg i Berdocedo. Næste morgen kikkede vi lige ind på La Mesa's herberg. For det første ligger det ude i ingenting, og standarden er lidt for ringe til min smag. I Berdocedo kan man derimod få kaffe i hele to forskellige barer. Den ene er desuden restaurant, og den anden har en købmandshandel ved siden af. Det er derfor et scoop at stoppe i Berdocedo i stedet for i La Mesa.

Er man til bjerge og store vidder er Camino Primitivo bestemt anbefalelsesværdig

Herberget i Grandas de Salime er bestemt heller ikke noget at skrive hjem om. Køjerne er i tre etager, og rummet er snavset og mørkt. Toiletter og bad er i en ussel forfatning. Herberget ser ellers flot ud udefra, men skindet bedrager. Skråt overfor ligger en bar, som også udlejer hotelværelser til en rimelig pris, og så har de god mad i den tilstødende restaurant: Efter en lang og anstrengende dag op gennem det rene ingenting – smukt og betagende – og fantastisk udsigt ud over de opdæmmede områder ned til Presa del Embalse – gør det intet som helst, at man som pilgrim forkæler sig selv lidt. Kirken er også et besøg værd. Det er i øvrigt et stort plus ved Primitivoen: I byerne er stort set alle kirkerne åbne, så man kan gå ind og få en dybere dimension med på sin vandring, så det hele ikke bare ender i bar-vandring, men også hvorfor vi vandrer!

De to allerhårdeste strækninger på Camino Primitivo er ikke de længste. Strækningen

fra Pola de Allande til Berdocedo er på lige knapt tyve kilometer. Man går først på landevejen ca. fire-fem kilometer, før stierne begynder. Stierne op til El Palo er til gengæld meget smalle, stejle og stenede. På vejen op mødte vi flere flokke af vilde heste. Det er et smukt syn midt i strabadserne. El Paso var stormomsust, og der kom hele tiden kraftige kastevinde. Jeg turde derfor ikke kravle nedad på den første, næsten ”lodrette”, stenede caminosti, men ”dikterede” landevejen ca. en-to kilometer. Herefter kravlede vi resten af vejen på de stenede og smalle stier, med den mest forrygende flotte og også noget skræmmende udsigt – for det er bare totalt vildmark - først til Montefurado – et lille kapel og et par huse på en bjergryg, og derpå videre til Berdocedo, hvor vi dog til allersidst igen gik en del på landevejen. Vi var blevet ikke så lidt trætte af al det kravleri denne dag.

Næste dag var på ca. 20 – 22 kilometer.

Stormomsuste skyer og vilde heste på El Palo

Først gik det nogle kilometer meget højt op til Buspol – et lille kapel ude i det ødeste øde. Helt oppe på toppen, kort efter Buspol, kan man pludselig – på den anden side af dalen – se byen Grandas de Salime ligge på bjergsiden. Det er ”snyd”, for der er omkring 15-16 kilometer eller mere tilbage af dagens vandring. Der ligger målet, og man har stadig ”det værste” foran sig: Først ca. otte-ti kilometer nedad – og det er virkelig NED AD - ad små stejle stier til Presa del Embal-se en dæmning fra Franco-tiden. Området omkring dæmningen har været udsat mine-rovdrift og ligner den værste menneskelige ødelæggelse af naturen, jeg nogensinde har set. Herefter går vejen seks kilometer opad og opad og opad på landevejen, for der er ikke andet at gå på. Det er udmarvende, og som en torn i øjet var der skilt til en bar halvanden kilometer fra dæmningen, men baren havde lukket! Af sted igen opad de sidste kilometer. Det var hårdt, for stigningen på vejen har vel været en 8-13 %.

Vi havde regnvejr et par dage. Det bevirkede at stierne de kommende dage sejlede og nogle steder var små søer. Det skyldes, at vandet ikke kan synke ned på grund af klippegrunden. Det gav nogle ”dejlige” støvler og god træning i balancegang. Efter flere timer på denne måde opgiver man til sidst og går bare igennem vand og pløre. Nogle steder var det det rene mudderbad. Andre steder ”sejlede man op ad åen”: Sådan føltes det i hvert fald.

Anja Buhl helt ude i ødemarken med udsigt til de opdæmmede søer

Så begynder nedstigningen på 8-10 kilometer.

Lugo er et sandt eventyr for en pilgrim: Hele den historiske by er stadig omgivet af en mange kilometer lang ringmur fra middelalderen. Den er en vandretur værd. I Domkirken må man gerne fotografere,

men kun når der ikke er kirkelige handlinger, og det er der stort set hele tiden. Det er dog utroligt, som den kirke bliver brugt. **DEJLIGT!** I stedet købte jeg en bog om kirken med en masse billeder, og nød i stedet at gå rundt og se det hele, og naturligvis også sidde sunket hen i stille tanker. Lugos smalle og snoede gader minder en del om Santiago de Compostela, og stemningen er den samme. Byens herberg er godt og stort, men vi valgte at bruge to dage i Lugo og boede derfor på hotel, og dem er der mange af.....ikke så billige, men hvad!

Santiagofigur i Montefurado kapellet.

Alt har en ende, og det har Camino Primitivo også. Vi havde en aftale med en veninde, som var startet med at gå fra Pamplona, om at mødes i Melide. Vi havde derfor hver især tilrettelagt vores ture efter dette. Herefter vandrede vi sammen de sidste tre dage på Camino Francés: Første dag fra Melide til Arzúa. Anden dag fra Arzúa til Arca, og tredje dag fra Arca til Santiago de Compostela.

Er man til bjerge og store vidder er Camino Primitivo bestemt anbefalelsesværdig

Nu ventede der os blot den obligatoriske pilgrimsmesse kl. tolv i domkirken med oplæsning af pilgrimme, og Botafumeiroen der suser gennem kirkerummet og fylder det med røgelse, men dét har så mange andre skrevet om, så her slutter min beretning om Camino Primitivo.

HOV!.....Der dog lige én ting, som her på falderebet må siges: Camino Primitivo er - til forskel fra Camino del Norte - rigtig godt afmærket med gule pile og camino-standere.

Så har du prøvet Camino Francés, og er til strækninger op og ned og ned og op - meget op af og til - og nogen gange på 29-32 kilometer - så tag chancen: Prøv kræfter med Camino Primitivo og få en helt fantastisk oplevelse.

Hele ruten er på kun 330 kilometer.

Sankt Jakobporten i Lugo

Santiago til Verdens Ende

Vandringen fra Santiago til Finisterre – eller Fisterra, som de nu kalder byen ved verdens ende – er et interessant supplement til selve Camino de Santiago. Og den har historisk belæg. Mange af de oprindelige pilgrimme tog turen helt derud, hvor middelalderens verden i bogstaveligste forstand endte. Det var der, der fandt de muslingeskaller, som blev det kæreste symbol på vejen til Sankt Jakob ved siden af det mere militante korssværd, der mindede om en anden historie. Artiklen her handler om denne 'blindtarm' på Jakobsvejen.

af Henrik Friediger

Vandringen til Finisterre tager tre højst fire dage – første dag 24 kilometer til Negreira, anden 32 til Olveiroa og tredje 31 til Finisterre. Man kan dog også overnatte både i Cee efter cirka 20 og Corcubión efter cirka 22 kilometer. Derefter er der kun et par timer til Finisterre. Ruten til Finisterre kan forlænges ved at gå via en anden kystby, Muxía, eller ved at gå fra Finisterre til Muxía. Mere om denne mulighed en anden gang. Her går kun fra Santiago til Finisterre.

Kom godt af sted

Vejen starter på Praza do Obradoiro, den store plads foran katedralen i Santiago, og går ned ad bakken langs parkeringskæde-

ren til det gamle pilgrimshospital, der nu er Spaniens dyreste paradør og hedder Hostal Reyes Católicos. Der fortsættes ud ad Rúa das Hortas, der ender ude i et noget uoverskueligt vejkrøds, hvor det er helt afgørende, at man kommer videre ad den korrekte vej – Campo das Hortas og igen videre ad Campo de Cruceiro do Gaio. Man skal virkelig passe på. Det ved jeg af egen bitter erfaring engang jeg sløsede lidt med orienteringen og nok mente, at jeg kunne finde tilbage til ruten igen, hvis det gik galt. Det gjorde det og jeg kørte mistænkeligt langt med fire frivillige brandfolk, der var så venlige at køre mig tilbage til caminoen efter en længere udflugt i det grønne.

Vel ude på ruten går det nedenom en lille flod, hvor der er nogle ruiner af et industri-anlæg, som der vistnok er planer om at op-bygge til endnu et hotel. Og derfra er vejen vel afmærket – som på den franske vej, ingen problemer på hele ruten overhovedet!

Snart er man ude i skoven og ser for første gang mærker af de skovbrande, der hærgede Galicien i sommeren 2006. Det er nærmest skræmmende, så tæt flammerne kom Santiago.

Videre mod Negreira

Jeg har vandret caminoen til Finisterre og/eller Muxía flere gange. Senest i august 2008. Vejret var ikke det bedste, men dog en smule bedre end vejruisigten, som lovede tåge, blæst og regn op ad dagen og endnu værre de kommende dage. Det var ikke rart at tænke på. Jeg har aldrig haft vådere og mere blæsende vejr end netop på denne strækning af caminoen, så jeg gik med noget tvesind.

Første stop gjorde jeg efter knap ti kilometer i den første åbne bar i Aguapesada. Endnu var det ikke begyndt at regne, men skyerne lå som en kold, våd dyne over landskabet. Værten var lige så tung som vejret. Det var allerede blevet vinter, jamrede han.

Fra Aguapesada går caminoen temmelig stejlt op gennem en eukalyptusskov. Stigningen synes nærmest uendelig og jeg har engang brugt den til at øve mig i at gå langsomt, så den blev om muligt endnu længere. Nå det handler jo bare om at sætte den ene fod foran den anden. Det er let at vandre. Halvt oppe ad stigningen blev jeg overhalet først af fire cykelpilgrimme og derefter af en ung, blond, muskuløs fyr til fods. Jeg prøvede at hilse, men det var han ikke interesseret i. Kort før Transmonte havde han fundet sig en hvileplads op ad et træ. Solen var begyndt

at skinne. Han ventede på en mindre flok andre pilgrimme. De udgjorde en gruppe, der kendte hinanden, og de havde tilsyneladende travlt, for da jeg havde passeret ham, og de andre var ankommet, sprang han op og de stædede videre.

Så er det, jeg har vænnet mig til at sige til

mig selv, at caminoen er ingen konkurrence. Heldigvis var den lille rustikke bar i Transmonte åben, så jeg gik ind for at få mig en overflødig kop kaffe. Blot for at vise mig selv og dem – i den udstrækning, de var interesserede – at jeg ikke deltog i konkurrencen om at komme først. En af dem kiggede ind, men trak hurtigt snuden til sig. Baren var fuld af midaldrende mænd i arbejdstøj, og vi blev enige om, at vejret var dejligt. Mærkeligt som det kan skifte over så kort afstand – fra bar til bar.

Fra Transmonte slynger vejen sig ned til floden Río Tambre, der krydses et helt vidunderligt sted, Puente Maceira, der osrer af middelalder. Her er virkelig et sted, hvor

man kan stå og falde i staver over floden og det halvcirkelformede vandfald og de gamle møller – og hvis man har spendérbukserne på, kan man spise dyrt og godt i restauranten, hvor man endda kan sidde udenfor på terrassen og nyde synet og lyden af floden.

Herfra går caminoen videre langs floden og stiger først et par kilometer før Negreira, der er den sidste større by inden kysten. Refugiet ligger lidt udenfor byen på den anden side.

min sovepose ud og gik nedenunder for at se mig lidt omkring. Men jeg kunne ikke lide at være der, følte mig ikke velkommen og anede ikke, hvad jeg skulle stille op med mig selv indtil sengetid. Så der var kun ét at gøre: rulle soveposen sammen igen og gå videre og se hvad dagen ellers havde at byde på.

Med til beslutningen talte også, at vejret var blevet aldeles solstrålende på trods af de våde vejrudsigter. Og med udsigt til vådere vej

Da jeg lidt over middag hin augustdag ankom til refugiet i Negreira, der var dagens mål, var de fleste senge allerede optaget og gruppen af unge pilgrimme havde på det nærmeste okkuperet den ene af de to sovesale. Snart ville der være fyldt helt op og folk begynde at indrette sig med de ekstra madrasser overalt i fællestuerne og på gangene. Jeg fik dog kapret mig en seng og rullet

i de kommende dage, gav det god mening at få tilbagelagt nogle flere kilometer mens lysten var der og vejret viste sig fra sin bedste side. Målet var Vilaserío, hvor jeg engang havde hørt, at man kunne overnatte i den nedlagte landsbyskole. Det ville give mig en dagsmarch på omkring 36 kilometer, og det fandt jeg passende.

De kun 24 fra Santiago til Negreira var lige lidt nok, når man havde kraften fra en caminovandring i kroppen.

Midtvejs på baren i A Pena fik jeg mig en bocadillo med tortilla og drak tre dåser cola uden sukker, mens jeg måtte se på værtindens misundelige hund, der dog fik det sidste af mit brød.

På skolen i Vilaserío var der allerede tre tyske teenagere, der legede hippier, og en venlig spansk fyr med et ar ned over den ene kind. Der var endnu et ledigt værelse på førstesalen, så det tog jeg. Og beholdt indtil næste morgen, hvor det nu var opholdsvejr efter en regnfuld nat.

Aftensmaden spiste jeg på baren i Vilaserio, der året før var blevet overtaget af datteren og svigersønnen, der arbejder som kok i en restaurant i Santiago. Jeg fik en længere snak med ham om caminoens udvikling. Egentlig kunne han godt tænke sig at ombygge huset med baren til et privat refugium med restaurant. Men det var jo en velovlig investering og han turde ikke i første omgang binde an med projektet. I stedet havde han kreeret nogle retter, som hans kone kunne servere for pilgrimmerne, der overnattede i den gamle skole, mens han selv passede sit job i Santiago. Så kunne man jo se tiden an.

Til Olveiroa

Det var endnu mørkt, da jeg forlod refugiet. Det var – og blev – en ganske særlig dag for mig. Jeg havde nemlig regnet ud, at hvis man regnede alle de dage, jeg de seneste seksten år havde vandret på caminoen, ville netop denne dag være min caminodag nummer 365, min ét-års jubilæumsdag.

De første kilometer følger landevejen, så det var ingen risiko for at fare vild, og det var om at bruge pausen mellem byerne til at få taget hul på dagens vandring, der efter planen skulle føre mig til det rustikke og hyggelige refugium i Olveiroa, hvor jeg forestillede mig,

at den gæstfri og slagfærdige værtinde, Puri, som sædvanlig ville tilberede en velmagende suppe, hvortil jeg ville købe en god vin oppe i baren ved landevejen og byde alle på et glas og på den måde fejre dagen.

Der kom en enkelt byge ved Cornado, hvor en sortbroget ko gloede ud på mig fra et vindue i kostalden.

Cornado er en lillebitte landsby og caminoen følger en ganske smal asfaltvej. På et tidspunkt kommer man til et skilt, der fortæller, at man desværre må fortsætte ad vejen. Det skilt har stået der de sidste ti år og jeg kender

ingen anden vej. Man drejer til venstre og fortsætter opad indtil man belønnes med en storslået udsigt over Fervenzasøen, som man kommer næsten ned til før det igen går opad i nu mere ufrugtbare bakker, som bønderne har opgivet at dyrke.

Det holdt tørt hele vejen til Olveiroa, som jeg nåede ved middagstid. Ak hvor forandret! Et par helt unge piger gik og gjorde rent i refugiets spisetue. Jeg spurgte dem, om jeg kunne komme ind i refugiet, få mig en seng, hvile mig lidt. Men nej, de havde skam ikke nogen nøgle til sovesalen, den havde "la señora", som de ikke engang vidste, hvor var, endsige havde telefonnummeret på. Refugiet åbnede klokken 15.30 og jeg havde pænt at vente til da med at komme ind nogen steder. Sidst, jeg var på de kanter, var der et opholdsrum åbent. Men også det var forsvarligt aflåst. Nye tider var kommet til den førhen så afsondrede landsby Olveiroa. Og dét på flere måder. Ved siden af refugiet var der dukket en bar op. Og lidt længere oppe endnu én. Og lidt længere ned endnu én, der endda også lejede værelser ud.

Jeg plejer at prise caminoens udvikling. At der kommer flere faciliteter til, dukker barer og restauranter og butikker op, at de mange pilgrimme skaber baggrund for, at de lokale kan tjene til livets ophold samtidig med at pilgrimmene kan få deres basale behov dækket på en civiliseret måde. Men lige her og nu skiftede jeg mening, følte mig knap nok tålt, hvilket forstærkedes af de notitser, der var sat op i vinduerne til det aflåste opholdsrum.

Her stod der at læse, at det ikke var sikkert, at der var plads til alle, at det udelukkende var den enkelte pilgrims ansvar og at det næste refugium lå sytten kilometer længere fremme. Yderligere blev det fremhævet, at sengene fortrinsvis stod til rådighed for pil-

grimme, der natten før havde overnattet i Negreira, så dét, at jeg var fortsat til Vilaserío dagen før, kunne komme mig til skade.

Lidt efter dukkede de tyske hippier og spanieren med arret op. Flere kom til og jeg kunne sagtens forestille mig, at alle de pilgrimme, der havde overnattet i Negreira, snart ville ankomme og med tilfredshed konstatere, at de havde fortrinsret til sengene. Og at den gode señora Puri ville komme i al sin magt og lade sin retfærdighed ske fyldest. Det kunne jeg slet ikke holde ud at vente på. Så

efter at have forhørt mig om mulighederne for et værelse på hostallet neden for og fået at vide, at alt var optaget for weekenden, besluttede jeg mig for at gå videre.

Fra Olveiroa

Caminoen fra Olveiroa er meget forskellig fra caminoen til Olveiroa. Hvor caminoen til Olveiroa går gennem blødt bakkede, frugtbare landskaber med køer på græs et langt stykke med vid udsigt over Fervenzasøen, bliver caminoen efter Olveiroa anderledes barsk. Det første stykke går stejlt op ad en bjergsti, mens Rio Jallas bruser neden for.

Indtil for få år siden skulle man vade over en biflod, men nu er der bygget en bro, som man skal over før det igen går opad mod landsbyen Logoso og senere Hospital, hvor der er en bar ved siden af en hæsleg stålfabrik med skorstene som kæmpe chillummer, der vælter ildelugtende damp ud over det øde landskab.

På baren fik jeg spist og drukket en smule. Lidt efter dukkede den arrede op. Han gad heller ikke vente. Vi udvekslede korte hilsener, og lidt efter gik jeg.

Ganske kort efter Hospital deler caminoen sig. Det er tydeligt markeret, at man kan vandre enten til venstre til Finisterre eller til højre til Muxía. Jeg valgte vejen til venstre, der er ganske øde og skråner svagt nedad, hvilket giver en let og behagelig gang. For det meste er stien ganske smal og dækket af græs. Ind imellem skinnede solen en smule. Vind var der nærmest ingen af og den, der var, gav et let skub i ryggen. Jeg fandt ind i en herlig rytme, følte mig stærk og gennemstrømmet af guddommelig energi, af liv og livslyst.

Den himmelige camino

Caminoen til Finisterre er egentlig ikke Camino de Santiago – Sankt Jakobs Vej. Den er en naturlig forlængelse af den, men den er meget ældre. Gammel som menneskets jagt på solen.

Eller endnu ældre. I dinosaurernes storhedstid i Juratiden for over hundrede millioner år siden hang hele den nordlige halvkugles landmasser sammen i det mægtige rige Laurasia. Men de brækkede og drev fra hinanden i Juraperiodens jordskorpebevægelser og blev til Europa og Asien på den ene side og Nordamerika på den anden. Jeg forestiller

mig at bruddet skete netop ved den klippe, som nu kaldes Jordens Ende, Finisterre. Der er mange af dem langs Europas vestkyst – verdens ender - Galiciens er bare ét af dem. Måske ikke engang det vestligste, det yderste. Men et af dem og ikke det mindst dramatiske.

Det var denne kyst, som jeg vandrede mod. Som tusinder eller millioner mennesker før mig. En galicisk forfatter, Rafael Lema, forestiller sig i sin bog om den himmelige Sankt Jakobs vej, at netop Finisterre i Galicien har været et pilgrimsmål i titusinder af år, længe før kristne fandt på alt det der med apostelgraven og begyndte at kalde denne pilgrimsvej for Sankt Jakobs vej. Caminoen er ikke nogle munkes opfindelse. Den udspringer af selve den jord, den findes på, de mennesker, der har boet og vandret der i årtusinderne, og den kultur som skiftende folkeslag og pilgrimme har udviklet og bragt med sig og blandet op.

Det er fra den kyst man kan se solen forsvinde og varsle natten, mørket, døden. Den sol som er menneskets første guddom og som overalt på jorden er blevet tilbudt på tusinder af måder. Lema forestiller sig, at denne soldyrkelse har drevet pilgrimme fra tidernes morgen mod Finisterre og foretager en svimlende gennemgang af forskellige tiders

dyrkelse af solen helt tilbage til de første spor af mennesker i den ældre stenalders stensætninger.

Det er måske dette svimlende tidsperspektiv, der giver næring til den høje følelse af nærvær og væren, af at være et ubetydeligt pust i det kosmiske siv, og samtidig være den der rummer og aner den store sammenhæng. Måske er det bare en god gang endomorphin som hjernen fylder sig med og bader lystigt i, når fødder og ben fungerer og bringer legemet hen over jorden, mens solen skinner og lyn-gen blomstrer og lyser i al sin jordiske skønhed. Naturligvis er det det hele. Der er ingen modsætninger mellem kroppen og verden, ånden og kemien, lyset og farverne, kærligheden og hjertets jublende slag af liv liv liv.

Videre til Corcubión

Ved Ermita de Nuestra Señora de las Nieves, snejomfruens helligdom, skrev jeg i gæstebogen og fik en ung spansk cykelpilgrim til at fotografere mig.

Videre. Ind i rytmen. Benene begyndte at blive ømme. Jeg strakte mig og kom igen ind i den livfulde rytme. Landskabet bliver mere åbent, jo nærmere kysten kommer. Luften bliver en anelse salt. Sigtbarheden øges.

Ved den næste helligdom, Ermita San Pedro Martir, skulle der være en kilde med vand godt for gigt, fodsmerter og vorter, men hvad skulle jeg med det. Jeg følte nærmest, jeg fløj gennem landskabet. En buttet kvindelig pilgrim i følgeskab med en lille hund smilede til mig, da jeg hastede forbi, og snart kunne jeg se havet og langt ude klippen ved Finisterre. Som et slag af lykke i brystet.

Nedstigningen til Cée er lang og skal nok få én ned på jorden, helt ned til havet. Cée er

en større by, der følger den ene bred indtil bunden af en fjord, hvor den nærmest umærkeligt smelter sammen med nabobyen Corcubión. I Cée mistede jeg caminoen. Der var bygget op til byfest og en kæmpescene viste med al tydelighed, at der skulle være rockkoncert om aftenen. Så jeg opgav hurtigt at lede efter refugiet og fortsatte gennem Corcubión og op på den anden side, hvor der er et refugium, hvorfra der er udsigt til Finisterre. Det var noget af en hård tur opad det sidste stykke. Men så havde jeg også fejret min jubilæumsdag med at vandre mere end fyrre kilometer, så det var ikke så underligt, hvis fødder og ben gjorde opmærksom på sig selv.

Jeg blev vel modtaget af en venlig vært i refugiet. Jeg kunne naturligvis ikke lade være med at fortælle ham, at dette var min jubilæumsdag. Sammenlagt havde jeg nu vandret et helt år på caminoen. Det syntes han var slående. For netop denne dag, var det Sankt Roques dag og refugiet var netop indviet til Sankt Roque, så det kunne ikke være mere passende. Jubeljubilæum.

Jeg var træt. Orkede næsten ikke kontakten med mine medpilgrimme. Lidt efter mig ankom den spanske pilgrim med arret. Værtinden lavede hvidløgssuppe med slimet brød, som jeg ellers ikke bryder mig om, men som jeg spiste med rimelig appetit, da det var aftenens menu, og refugiet ligger øde på sin bakketop, og jeg ikke ligefrem følte mig i stand til at vandre ned til byen igen for at finde en mere udsøgt menu. Jeg tænkte slet ikke på den mulighed. Jeg var ør og øm. Og lykkelig.

Finisterre

Kilometerstenen udenfor refugiet viser, at der er tolv kilometer til Finisterre. Det er der

ikke engang. Vel kun ni – de sidste tre angiver vejen fra byen ud til fyret på den yderste spids. Så efter et par timers vandring på min dag 366 – skudårsdagen – nåede jeg til Finisterre og indlogerede mig på et rent og pænt pensionat. Om eftermiddagen gik jeg i solskin ud til spidsen og kravlede ned mod havet og satte mig på en afsats. Det var rejstens mål. Verdens ende.

Ifølge traditionen skulle man kunne gå i vandet fra klippen. Det er der ingen der gør. Bølgerne slikker op ad stenene og delfinerne går i flok rundt om skæret og fanger de fisk, der står tæt på land. Det er ikke et sted for mennesker, simpelthen for farligt. En anden tradition går ud på, at man skal afføre sig sit tøj og gå ind i én af de huler, der efter sigende skulle være i klippen, og tilbringe et par dage dér i faste og trance og dukke op igen fuldt oplyst om universets dybeste hemmeligheder

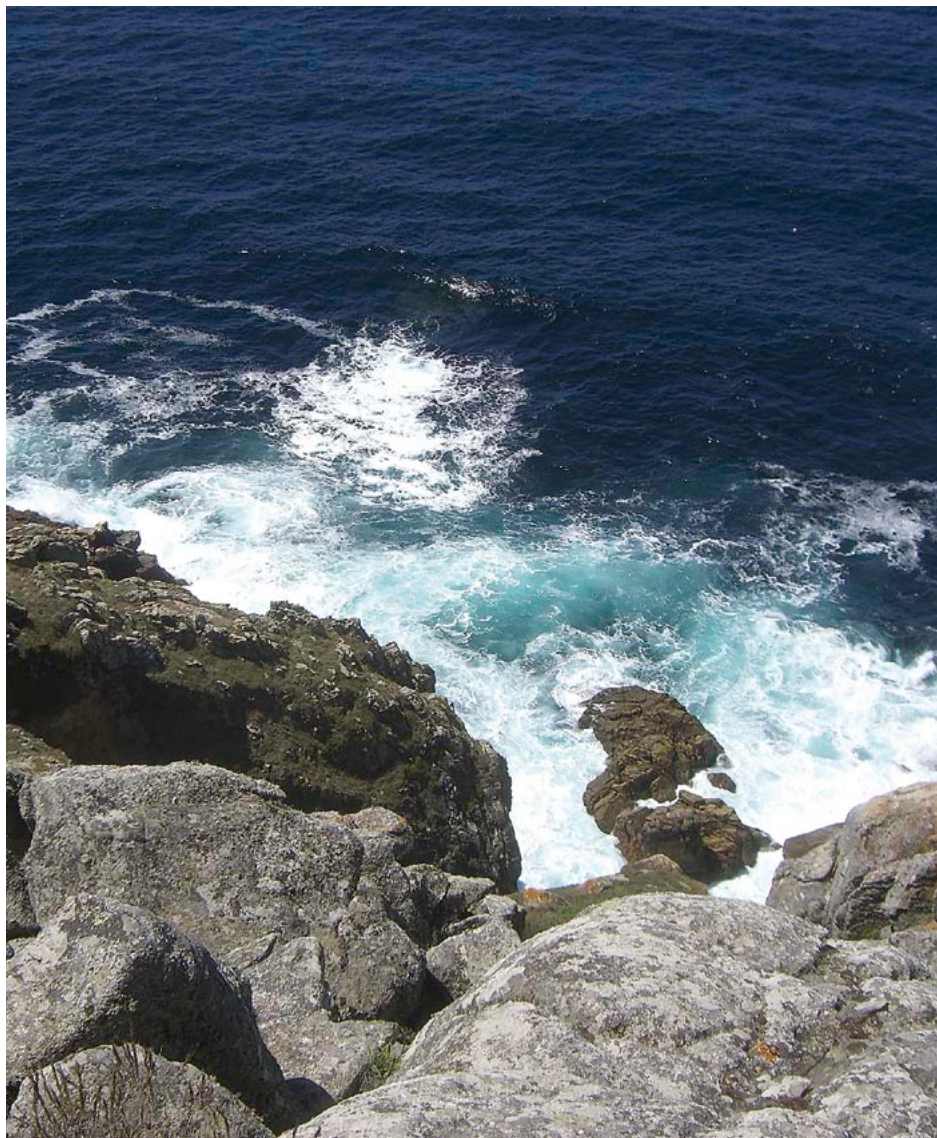
og genfødt til et nyt liv i visdom og trolddomsmagt. En tredje tradition, der stadig er levende, tilsiger at man for at blive et nyt menneske, skal brænde sine klæder på klippen og nøgen begive sig tilbage til verden. Afbrændingen af klæder er nu så almindelig, at den foregår i en til formålet kommunalt opstillet ovn, der sender ildelugtende røg ud i den friske atlantehavsbrise. I stedet for at gå nøgen tilbage, skifter de moderne pilgrimme til nyindkøbt tøj og føler sig vel derved i nogen grad fornyet ved denne symbolske tilbagevenden til det forbrugersamfund, som de kom fra.

Om aftenen gik jeg en runde i byen for at kigge et godt spisested ud. Her mødte jeg til min forbavselse værten og værtinden fra San Roque i Corcubión. Hvad de lavede dér. Jo, der var opstået problemer med afløbet i refugiet, og da de ikke kunne få fat på en

blikkenslager en søndag, havde de besluttet sig for at lukke refugiet og tage en tur til Finisterre. "Hoy fiesta", som de sagde. I dag er det fest! Måske for dem. Men næppe for de pilgrimme, der udmattede dukker op og tror, der er en seng for natten. De må finde på noget andet, for i dag er der fest!

Jeg sluttede mine jubilæumsdage med at nyde en flaske god hvidvin på en restaurant ud til havnepladsen, mens solen gik ned og den ene byge afløste den anden. En kvinde klædt i grønt løb efter et barn, der skreg af lykke. Et kærestepar krammede hinanden under en paraply.

Fyn er fin – også til pilgrimsvandring anno 2009

I forbindelse med foreningens 10-års jubilæum, der fejres i Odense på Fyn, er der nedsat en arbejdsgruppe til planlægning og beskrivelse af pilgrimsruter på Fyn. Det er foreningens mål at få beskrevet disse ruter med forbindelser til Selandia-ruten ved Ringsted og Hærvejen ved Vejen og Padborg. Forfatteren til denne artikel koordinerer arbejdsgruppens aktiviteter, og orienterer her om den første udvikling af de fynske pilgrimsruter.

Af Jens Chr. Agger

Den fynske duo "Lasse og Mathilde" har udgivet en cd'er "Fyn er fin" med sange til mange af den fynske multikunstner Piet Heins lyriske digte. Vi har det håb, at kommende pilgrimme vil udtrykke "Fyn er fin" og opleve på lyrisk vis de fynske pilgrimsruter, hvor de snor sig gennem det smukke og rigt varierende landskab fyldt med seværdigheder.

Hensigten med at beskrive pilgrimsruter på Fyn er, at Danmark derved bliver et gennemgangsland for vore nordiske og nordtyske naboer, der enten er på vej til Santiago de Compostela – eller sydfra er på vej til de svenske og norske pilgrimsmål i Vadstena og Trondhjem. Desuden er Viborg, Odense og Roskilde allerede mål for lokale vandringer i Danmark, idet de alle siden middelalderen har været bispesæder med klostre og valfart til henholdsvis Sankt Keld, Sankt Knud og Sankt Ib (Jakob). Det er derfor, at vi nu i foreningens regi får planlagt og beskrevet pilgrimsruter på Fyn.

Naturligvis ved vi godt – og har også som forening deltaget i – pilgrimsvandringerne på Fyn, der holdes hvert år i regi af foreningen Fynsk Pilgrimsvandring, hvis formål er at fremme og opbygge pilgrimsvandring i

Danmark med særligt henblik på Fyn. Vores perspektiv er som Santiagopilgrimme et andet, nemlig at beskrive vejene til Santiago. De gik givet allerede i middelalderen over Fyn og er derfor også i dag en del af det europæiske netværk af pilgrimsveje mod Santiago. Derfor ideen om at beskrive dem.

Alice og Jens Chr. Agger har afprøvet en del af de fynske pilgrimsruter

Arbejdsgruppens opgave

Rent faktisk véd vi i dag ikke, hvilke veje, middelalderens pilgrimme fulgte over Fyn. Vi må gætte os frem, og for at kvalificere arbejdet bedst muligt, har vi allieret os med VisitOdense (turistkontoret), Odense Kommunes By- og Kulturforvaltning, en middelalderforsker fra Syddansk Universitet og foreningen Fynsk Pilgrimsvandring.

På det første møde i arbejdsgruppen fastlagde vi de kriterier, der bør overvejes i forbindelse med en god pilgrimsvej: Kirker skal være væsentlige delmål på ruten, daglige indkøbsmuligheder er ønskværdigt, der skal helst findes overnatningsmuligheder til rimelige priser i nærhed af ruten, ikke for meget asfalt og helst en "effektiv" vandrevej med ikke for lange omveje. Pilgrimme interesserer sig for natur, kultur og historie, så kulturarv af enhver slags - kirker, kunst, kunst i det offentlige rum (skulpturer) - gør pilgrimsveje attraktive. Og samtidig bør vejene være for alle – det vil sige såvel pilgrimme som vandringsfolk, turister, ridende og cyklister.

Den østfynske rute går gennem det naturskønne område ved Rolfsted /Davinde/Tarup med pragtfulde søer og stier, der snor sig

På mødet blev erfaringer fra arbejdet med de eksisterende ruter også fremlagt. Gennem de seneste år har foreningen fået planlagt og beskrevet Selandia-ruten (Helsingør – Ringsted – Gedser/Rødby) og Jutlandia-ruten (Frederikshavn-Ålborg-Viborg) i tilknytning til Hærvejen i Viborg. Disse beskrivelser kan findes på foreningens hjemmeside.

Den opgave, arbejdsgruppen er gået i gang med, er altså at få planlagt og indtegnet på kort de fynske ruter med tilknytningsveje til Selandia-ruten (ved Ringsted) og Hærvejen (ved Vejen og Padborg) og få dem fremlagt på foreningens hjemmeside sammen med en kort informationsbeskrivelse.

Det er hensigten at indvie ruterne med forskelligt festivitas i forbindelse med foreningens jubilæumsarrangement i weekenden den 31. oktober og 1. november 2009 – herunder i samarbejde med Odense Kommune at plante et pilgrimstræ i H.C. Andersen haven/Klosterhaven i tilknytning til Skt. Knuds Kirke og i forbindelse med den nye pilgrimsrute langs Odense Å, som snor sig på en omkring ti kilometer skøn strækning gennem Odense.

Tre skønne ruter på Fyn

Odense med Skt. Knuds domkirke er et centralt sted på de fynske pilgrimsruter, som i beskrivelserne opdeles i

- 1) Nyborg – Odense med tilkoblingsrute Ringsted - Nyborg,
- 2) Odense –Middelfart med tilkoblingsrute til Hærvejen (Vejen) og
- 3) Odense –Fåborg/Bøjden med tilkoblingsrute over Sønderborg til Hærvejen (Padborg).

For allerede nu at give interesserede pilgrimme lidt inspiration til at afprøve ruterne, vil jeg blot nævne – og vise et par billeder fra – enkelte steder på ruterne. Fra Nyborg mod Odense passerer mange skønne små landsbyer med landsbykirker med et stort naturskønt område ”Davinde/Tarup” mellem Rolfsted og Birkum. Her har mange gravet grus i rigtig mange årtier. Nu er det meste af området genskabt med søer, rastepladser, stier, græssende dyr, naturlegepladser og telt- og overnatningspladser. Pilgrimsruten går midt gennem dette område.

Ved Skt. Knuds Kirke i Odense deles pilgrimsruten i en vestgående og sydgående rute.

Odenses domkirke – Skt. Knuds Kirke er et middelalderligt valfartssted

Den vestgående rute snor sig langs havnen, Odense Slotbanke, skønne dale og stier til Langesø Slotspark og -skov med det lille og smukke slotskapel liggende i et pragtfuld område ved søen. På Vestfyn får man skøn udsigt til Lillebælt og vandring langs Lillebælt på flere strækninger gennem Middel-fart og videre mod Kolding for til sidst at støde på Hærvejen i Vejen.

Den sydgående rute fra Odense domkirke langs Odense Å forbi Dalum Klosterkirke og videre til Bellinge snor sig gennem små midtfynske landsbyer til Svanninge Bakker.

Efter de varierende Svanninge Bakker går den sydfynske rute forbi Horne kirke som er en rundkirke

Her møder pilgrimmen noget af det smukkeste danske landskab med udsigt over det fynske øhav. Ruten går gennem Fåborgs snoede og brostensbelagte gader og videre til Horne Kirke, som er en af Danmarks få rundkirker uden for Bornholm. Fra Bøjden er der et dejligt afbræk i vandringen med færgen til Als. Videre herfra mod Hærvejen ved Padborg over Sønderborg og langs Gendarmstien ved Flensborg Fjord.

Perspektiver

Vi er bekendte med at turistforeninger og kommuner langs Hærvejen samarbejder med andre involverede parter i en videreudvikling af den jyske pilgrimsrute med blandt andet udviklingsstøtte fra det, der hedder Vækstforum i region Midt og Syddanmark. Efter indledende møder med blandt andet Odenses borgmester Jan Boye, som er positivt indstillet over for et tværkommunalt erhvervs – og turistmæssigt samarbejde, kan vi som forening håbe på et tilsvarende fynsk udviklingsprojekt i årene fremover. Så er vi helt sikre på, at kommende pilgrimme på lyrisk vis vil udtrykke ”Fyn er fin”.

Den portugisiske pilgrimsroute fra Porto til Santiago

Forfatterne til denne artikel havde tidligere gået tre gange på den franske rute før de i 2005 og 2007 to gange vandrede på den portugisiske rute. De konstaterer, at der er himmelvid forskel på de to ruter. Den franske med al dens mylder og mange mennesker på refugierne. Den portugisiske mere ensom. Der er ikke mange refugier, og når de er der, åbner de først sidst på eftermiddagen. Kirkerne er stort set aldrig åbne, og man møder højst otte-ti andre personer på en dag. Derimod er turen meget smuk og anstrengende med mange store bakker, der skal forceres.

Af Ove og Kirsten Wichmann

Hvem kalder dig Pilgrim? Hvilken hemmelig magt lokker dig? Ja, hvem mon gør det?

Porto

Det flyder med skidt og møg hele vejen ind mod byen. Vi fandt et hotel i en sidegade. Det havde nok engang været meget elegant, var fra først i 1900-tallet, med en oldgammelevator der hev sig raslende op gennem etagerne, nu er der kommet ny elevator. Spisesalen er under nøje kontrol, man skal vise sin nøgle flere gange.

Vil man besøge Porto kræver det ordentligt fodtøj, der er fliser eller brosten overalt. Mange kirker er dekoreret med blå kakler. Vi startede dagen med at mine briller gik i stykker, og efter megen møje fik vi anbefalet en forretning i Rua de Fabrica. Her kunne de udrette mirakler, og det var gratis for os, så her var god service.

Selve Porto er med stejle gader, mest ned mod havnen hvor der også er trapper, høje maleriske bygninger med vasketøj på de smalle altaner.

Vi startede med at gå stejlt op til katedralen for at få det første stempel i vores pilgrimspas, Katedralen er fra omkring det 12.-14.-århundrede. Her kikkede vi på museet og klosteret, ret interessant. Derefter gik vi ned ad mange trapper til havnen, hvor den toetagers bro over floden Duro til Vilar Nova de Gaia er. Her holder portvinshusene til, og der er gratis smagninger, hvis man køber noget, ellers må man til lommerne.

Caminoen begynder

Fra Porto mod Vilarinho er turen ud af byen ret kedelig. Vi anbefaler, man tager en bus eller taxa de første tretten kilometer. Der er ingen mulighed for at overnatte i Vilarinho, man må videre til refugiet i San Pedro de Rates. Det er nok lige i overkanten at starte med cirka 25 kilometer første dag, hvor der er brosten næsten hele vejen. Refugiet er i en tidligere landbrugsejendom, og befinder sig på 1. etage med et ret pænt køkken, opholdstue og sovesale, men desværre er toiletet i gården, ned ad en jerntrappe, knap så sjovt om natten. Dette er dog ændret nu.

Turen mod Barcelos starter ret pænt, men det varer ikke ved, så havde vi brostenene. Vi kommer til middelalderbroen over floden Ave og senere til endnu en gammel bro over floden Este. Derefter går man mellem murene på de store ejendomme. Senere passerer man Junqueira efter at have gået langs med Saint Simao klostrets skove. Dyr ser man ikke på markerne, brostene er der nok af. Efter Junqueira er vejen ret charmerende

og løber mellem marker og skove til Arcos, hvor vi igen krydser en gammel bro over Este og så når vi Barcelos.

Man kan også vælge at gå den første etape over Braga, hvor der er en spændende kirke "Bom Jesus". Undervejs kan man få en billig overnatning på en lille bar i Covela. Derfra er der rimelig langt til Braga, man skal se godt efter pilene - vi gik forkert omkring otte kilometer og endte i en lille by, der ikke kendte til pilgrimsveje. Vi måtte tage en taxa til Braga, her kan man bo på vandrerhjem og gå på opdagelsesrejse i byen.

Fra Braga kører der en bus til Barcelos, hvor der er mulighed for en overnatning på et hospital for sindssyge mænd. Vi ventede længe, men gav op, da vi havde ventet i to timer og fik i stedet et værelse på et hotel til pilgrimspris.

Næste dag mod Ponte Lima, starter vi med at køre i taxa ti kilometer, da vi ellers skulle gå 31 kilometer.

Vinmarker er ikke hvad vi ellers kender, her kom i 1930 forbud om at plante markerne til med vinstokke, så her er mange små marker med majs omkranset af espalierer med vin der vokser i to-tre meters højde. I dette område var der vinhøst. Det så morsomt ud, når en gammel traktor med anhænger kom bumpene hen over marken med mutter stående bagi, efterfulgt af en Mercedes med ældre folk, der skulle hjælpe til.

I Ponte de Lima bliver man modtaget af en pragtfuld stor allé med platantræer, her er ikke refugium, men et stort vandrerhjem, der åbner kl. 18. Denne dag har vi mødt flere, hele 5 personer.

Fra Ponte de Lima kommer man ud på stejle levadaer, så er det godt med den lange stok, mange små stier med sten og vand. Vi passerer Labruja, og nu er landbrug et sjældent syn og landskabet er indtil Portela Pequena bjerge dækket af træer. Disse skråninger er det mest udmattende på hele turen. Der findes en alternativ rute for cyklister, som ikke kan bære cyklerne over bakkerne. Halvvejs oppe finder man åndedrættet ved Franceses-korset, hvor befolkningen i 1809 lå i baghold for resterne af Napoleons hær. I bogen er omtalt en vandpost, den er der, men der er ingen vand.

Vi kommer til Rubias, hvor der er et pilgrimshotel og i øvrigt absolut intet andet i miles omkreds. Man blev afhentet af en bil, der kørte til en kro, hvor man kunne spise dagens ret, ingen valgmuligheder. Hertil en gyselig vin som man ikke skal ønske sig at smage. Der er nu kommet et refugium i nærheden.

Her er mange hunde overalt, man ser dem ikke, til gengæld hører man dem. Man ser i

øvrigt heller ikke befolkningen, alt er gemt væk bag høje mure. Denne dags tur er den sidste i Portugal.

I Valenca do Minho ligger en stor borg i udkanten af byen, den må man give sig tid til at besøge og nyde udsigten fra toppen. I borgen er der en stor by, hvor der næsten altid er marked med sengetøj og håndklæder.

Galicien

Man kommer til Spanien og Galicien ad en lang bro over floden Minho, tidligere blev man sejlet over. Grænsebyen hedder Tui. Vi har været forvante med afmærkningen, nu skal vi se godt efter, der er stadig en god bid vej til selve byen med kirken og refugiet som desværre først åbner klokken sytten. Det er op ad bakke hele vejen.

Det første år havde vi ikke så megen tålmodighed og fandt et værelse hos "Generosa" et ældgammelt pensionat med tilhørende hængeskøjleseng. Anden gang blev det refugiet, hvor man skal bede om, at der bliver lukket op til gården, så man kan vaske. Vagten, der åbner, forsvinder lynhurtigt.

Tui er en hyggelig by med mange bænke, hvor man kan sidde og betragte folkelivet.

Mod Porrinho er der kommet en ny vej, ret godt, for i vores beskrivelse står der, at det er det mest stenede stykke på hele turen. Undervejs passerer vi biskoppen af Tuis grav. Desværre skal man forbi et fabrikskvarter, temmelig kedeligt. I Porrinho er der nyt refugium. Man skal henvende sig på rådhuset, så kommer der en vagt og åbner.

Herfra går vi til Redondela over to lange, stejle bakker. Vi ankommer allerede klokken 13.30. Her mødte vi mange,

hele syv personer fra henholdsvis Tyskland, Canada, USA og Portugal, som var startet i Tui. MEN, altid et men, vi kan jo ikke spise før efter klokken 21 - og "smart" lukker de her klokken 20, og er her ingen andre, kan man ikke gå ud. Det er "meget" gennemtænkt. Nå men heldigvis var der én der blev tilbage på refugiet, så vi døde ikke af sult denne dag.

Dagen efter skulle der være procession, hvor en hellig jomfru skulle bæres rundt i byens gader. Grundet dette var hele byen i arbejde allerede fra om formiddagen. Først blev der tegnet og derefter af nellikebunde lagt et omrids for efterfølgende at blive fyldt ud med farvede nellikeblade - et fantastisk arbejde. Der blev arbejdet hele dagen samt den følgende nat. Alle hjalp til, og der var blomsterfigurer over hele byen. Hele herligheden blev trådt ned næste formiddag.

Til sponsorfrokost i Pontevedra

Fra Redondela til Pontevedra er det temmelig drøjt cirka atten kilometer. Turen er køn, men anstrengende. Den går ned over en bro for derefter at stige op over et højt bjerg ad stenede stier til den anden side. Det tog fem timer, og vi mødte ingen på vores færd ud over en kone med et æsel. Man kommer til refugiet i Pontevedra, som ligger et par kilometer inden byen. Her åbner de kl. 17. Denne dag var de ved at dække borde med hvide duge i haven. Der skulle være møde for alle de sponsorer, som betaler til de nye refugier i Galicien. Her var lækker mad, og her stod vi to pilgrimme og stirrede på alt dette. Til sidst forbarmede foredragsholderen sig og bød os hen til bordet, hvor vi så bare kunne forsyne os, og det gjorde vi.

Dette refugium er ret flot med vaskemaskiner, opholdsstue, stor sovesal med et

MEN... ja her er et men, et åndssvagt lys, som gik ud for hver to minutter.

Selve byen Pontevedra er stor og moderne, men har også en gammel bydel. På et torv på størrelse med en rundkørsel er et springvand med legende børn inde i, men de er af bronze. Her er to store kirker, som endda er åbne. Videre går ruten over middelalderbroen med bronzemuslingeskaller og floden Ulla mod nye eventyr.

De sidste dage

Turen er denne dag omkring 23 kilometer. Her slap vi heller ikke for fodbadene. Vi passede Portela, hvor der er et nødherberg. Vi stoppede ikke, men fortsatte mod Briallos, hvor vi overnattede på det nye refugium. Her traf vi "Niels", som i øvrigt hedder Birger, hvilket vi fandt ud nogle dage senere.

Inden Caldas de Reis skulle vi også over en lang bro for at komme ind i byen. Denne dag var meget varm med 35 grader i skyggen. Det første hotel var ikke interesseret i at få os på besøg og det næste var lukket, men til sidst fandt vi et med et værelse til 30 euro. Men ... vi havde betalt for værelset, før vi fandt ud af, at der intet vindue var, jo, et der vendte ud til en lukket glasveranda. Vi var tæt ved at omkomme, så hvad kan man lære af det? Se værelset inden man betaler! Denne by er rimelig stor med et intenst folkeliv. Vi satte os på en bænk og nød livet om os.

En ny dag mod Padron, startede med at gå over den gamle Bermanabro fra den gamle bydel, derefter gennem Bermanadalen med skove, hvoraf flere var brændte, et trist syn. Vi kom til landsbyen Cruseiro med kirken Santa Maria de Carracedo, som i øvrigt var lukket. Derefter skulle vi gennem en lang,

stejl kløft, hvor der desværre var cykelløb. Det var livsfarligt for os. De havde ikke klokker på, og når de var lige bag os, råbte og skreg de. Det var ikke morsomt.

Terrænet var ret flot med en luksuriøs natur langs floden Valga. Man kan få ideer om fantastiske legender, men realiteterne kommer frem i Sam Miguel de Valga med en langsom nedgang til Pontecesures, hvor man krydser floden Valga i retning mod Padron, hvor dagens tur ender.

Padron er byen, hvor man mener skibet med de halshuggede rester af Jakob og to af hans disciple gik på grund. Refugiet med 64 senge ligger på en top ved karmeliterklostret Covento do Carmen, som ikke er åbent for offentligheden. Refugiet åbner kl. 17. På hovedgaden er en flot statue af en pilgrim med rygsæk og muslingeskal.

Da vi gik derfra næste morgen, var det søndag. Det betød, at vi ingen morgenmad fik. Faktisk gik vi meget langt, før vi kunne få noget at spise. Vi passerede en stor kirke, hvor der var marked med kager i alle afskygninger, men ingen kaffe. Det lykkedes dog til sidst at få en kop.

Man går langt fra alfarvej, kommer forbi ældgamle sammenfaldne huse samt et stort marmorbrud. Senere ankom vi til Teo og et pænt lille refugium, hvortil der lidt senere kom to rødhårede kvinder, som fulgtes ad. Siden kom endnu én med rødt hår. Til sidst ankom tre spanske mænd. Vi havde en ganske hyggelig aften.

Santiago

Så er det sidste vandredag mod Santiago de Compostela, meget drøjt opad over tre kilometer. Det var underligt at komme fra

denne side, mange nye bygninger i luksusklassen. Vi kom til en bygning med café, hvor en skoleklasse skulle holde koncert. Her blev vi inviteret med. Det gik stadig opad, og fra vores dejlige tur i fred og ro var det som at komme til en myretue. Vi gik straks til katedralen, hvor det myldrede med pilgrimme selv her i oktober, det har ingen ende.

Tanker

Hvorfor tager man på pilgrimsrejse? Længsel!

I middelalderen var pilgrimsrejsen et møde med Gud. I dag findes også andre motiver. Kanske bliver det et møde med eget jeg.

Hvad er en pilgrimsrejse? Det er der mange svar på. Nogle vandrer af religiøse grunde, andre af kulturelle eller måske bare for turens skyld.

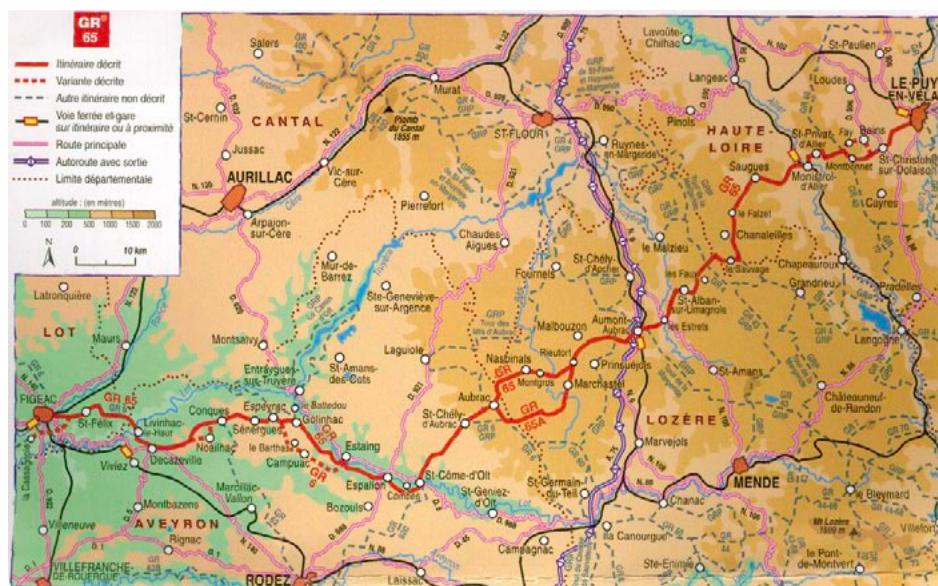
Det er ingen luksusrejse. Det er primitivt. Man sover i sovesale med andre, der stønner, puster eller snorker. Man skal ikke være sart.

Hvorfor gør man det? Ja, det er længsel - man gør det igen og igen trods alle strabadser.

Pilgrimsruten Via Podenses fra Le Puy til Pyrenæerne.

Byen Le Puy ligger 625 meter over havet. Herfra udgår den omkring 700 kilometer lange rute GR 65, som fører gennem vekslende landskabstyper i den sydøstlige del af Frankrig. Ruten blev grundlagt af Godescalc, biskop af Le Puy i år 951. Når Sankt Jakobs dag (25. juli) falder på en søndag, valfarter tusindvis af pilgrimme til byen, idet de følger en tradition, der går tilbage til 900-tallet.

Af Gitta Bechshøft

Rutekort. Le Puy

Den 12. september 2007 starter min vandre, Marie-Francoise og jeg fra katedralen i Le Puy. Jeg skal vandre hele vejen til Pyrenæerne, mens Marie-Francoise springer fra og til. På kontoret har vi fået vores pilgrimspas, og jeg køber den første af de tre fransk-sprogede guidebøger der tilsammen dækker GR 65. Geografisk set befinder vi os i Haut Loire provinsen i den sydøstlige hjørne af Auvergne i den del af Sydfrankrig, der hedder Massif Central. GR 65 fører os

skiftevis stejlt op og brat ned gennem et terræn domineret af højedrag kronet med fyrreskove, rødgran og egetræer. Det grønne, trækklædte klippelandskab er oversået med store stenblokke, der ligger midt i markerne stablet ovenpå hinanden i tilfældige formationer. Undervejs passerer vi magre marker med traditionelt kvæghold og små landsbyer med gamle gårde bygget af granit og basalt.

Gitta ved GR 65 ruteskilt

Skoven, Forêt Sauvage, ligger lige i hjertet af det historiske Geuvadan område, hvor glubske ulve for små to hundrede år siden hærgede blandt mennesker og dyr. Heroppe i det barske højland besad Tempelherre-ordenen udstrakte ejendomme, og i begyndelsen af det tyvende århundrede var der 300 hyrdehytter (burons) på Aubrac Plateauet, 1300 meter over havet. I 1960'erne boede hyrderne endnu heroppe hele sommeren og passede får og køer samt beskæftigede sig med produktion af ost. Nu er her smukt og ensomt, og hvor kvæget ikke længere græsser springer alt hurtigt i skov.

En sen eftermiddag når vi frem til den store gamle sætergård Domain du Sauvage. Tagets skiferplader hviler på svære mure bygget af granit, og de små vinduer giver et borglignende indtryk. Den indre gårdsplads omkranses af staldbygninger og laden. Indskrivningen foregår i et stort lavloftet alrum hvis kæmpe ildsted, solide træborde og lange hylder med køkkentøj under bjælkeloftet oser af frilandsmuseum. Desværre er herbergeret i længen ved siden af moderniseret, og vi må finde os i behagelige etagesenge, varmt brusebad, fælleskøkken og andre bekvemmeligheder. Men mad er der ikke noget af. Den skal man selv have med. Man skal også helst bestille plads i forvejen, hvilket i øvrigt gælder de fleste herberger på GR 65.

Morgentågen ligger lavt over gårdspladsen næste morgen. Den tætte skov virker hemmelighedsfuld og en anelse truende, men solen bryder snart igennem og får dugdråberne i edderkoppespindene til at glimte som små juveler. Her er betagende smukt, og vi vandrer ad smalle stier over ubeboede områder hvor lyng, gyvel og blåbær dominerer. Vi passerer et lille sten-kapel indviet til Saint Roch, der i Sydfrankrig er pilgrimmenes og de vejfarendes beskytter. Han forveksles ofte med Saint Jacques (St. Jakob) fordi han bærer pilgrimmens traditionelle klædedragt, men det nøgne ben og hunden ved hans side røber, hvem han er.

Morgenstemning i skoven nær Domain du Sauvage

På nogle strækninger ligger byerne forholdsvis tæt, andre steder er der ingen mulighed for indkøb, og vi må medbringe proviant for en eller to dage, hvis vi ikke vil bestille aftensmad på herbergerne. Mange er privatejede, og de er lige så forskellige som deres ejermænd. Vi benytter den populære overnatningsguide Miam-miam do-do. Miam-miam betyder noget i retning af nam, nam ("uhm")! og do-do er børnesprog for at sove. Guiden oplyser også om muligheder for indkøb og selvhushold. Vores sidste aften sammen tilbringer vi i den lille by Aumont Aubrac, 1050 meter over havet, hvor vi overnatter hos monsieur Bossuge på Gite d'étape du Barry. Til aften serverer krofatter

en lokal specialitet, L'Alligot. Med en solid træpind blander han frisklavet blød hvid ost med rygende hed kartoffelmos og trækker behændigt den tunge, klæbrige substans op af dejtruget som var det bolchemasse. Efter at have fortæret monsieur Bossuges alligot med pølseret og skålet i rødvin sover vi som små sten.

Første etape på min solovandring går over Aubrac plateauet. GR 65's let genkendelige afmærkning, en rød vandret linje over en hvid streg fører mig bort fra asfaltvejen og ind over højslettens græsgange gennem et pragtfuldt hedelandskab karakteriseret af lav fyr og lyng. Grusvejen bliver til et sandt hjulspor, og fra 1273 meters højde er der en flot udsigt til alle sider. Jeg følger den ældgamle kvægsvej, Le Grand Draille, der afgrænses af lave stengærder, og overalt ser man små honningfarvede køer med imponerende svungne horn og store brune sørgmodige øjne. De tilhører en særlig gammel race, der kun findes i Aubrac området. Man kan slet ikke undgå at blive forelsket i dem.

Herberget L'ange Gardien ligger midt på højsletten i en landsby, Rietourt-d'Aubrac. Man sover i yourt, en nomadehytte fra Asiens stepper. Jeg forventer et ret primitivt sengeleje, men bliver overrasket over de komfortable forhold med trægulv, elektrisk lys og fine madrasser. Mit næste herberg, La tour des Anglais i den lille by Aubrac, er et højt, firkantet borgtårn. I middelalderen lå her et stort kloster med et hospital oprettet af en pilgrim, Adalard, som havde været i Compostela. Klosterkirken står endnu, men konventets bygninger er i dag helt forsvundet, og klokken, "La cloche des perdues" ringer ikke mere hver aften og nat for at lede vandringsmanden på rette vej. I kirken dufter der af røgelse, svag gregoriansk

musik toner fra skjulte højttalere ud under hvælvingerne og oppe ved altret lytter de fattiges skytshelgeninde, Notre-Dame-des-Pauvres, til pilgrimmens bøn i ophøjet ro, belyst af blafrende kærter.

Efter Aubrac går det brat nedover til en meget lavere region, Le Quercy. Jeg passerer flotte bindingsværksgårde med fritstående dueslag og små iglo-lignende markhytter (gaviotes) bygget af rå sten lagt ovenpå hinanden uden brug af bindemiddel af nogen art. Et sted får jeg øje på et skilt, hvorpå der står Domaine d'Armagnac. Armagnac er en alkoholisk drik lavet på et udtræk af mange forskellige blomster. Legenden fortæller, at eliksiren har sin oprindelse i en tåre fra Vorherres øje. Allerede i 1300-tallet opdagede pilgrimmene drikkens helbredende egenskaber og rygtet bredte sig over hele Europa.

Romantisk bro. Estaing

Landskabet, Le Pays d' Olt, er skabt af floden Lot. Nogle steder graver den sig dybt ned i stejle kløfter, andre steder forvandler den sig til brede bassiner, der snor sig i store dovne bugter og giver plads til pittoreske småbyer beskyttet af ridderborge. Byen Espalion har indtil flere herberger, og højt over de røde tegltage knejser Chateau de Calmont med tykke mure og voldgrav. En smal snoet vej fører op til hovedporten, og

jeg skimter en blide i silhuet ude på en af bastionerne. Estaing ligger på en stejl skråning, og man må over en hvælvet stenbro, Le Pont Vieux, for at komme ind til centrum. Jeg er glad for ikke at skulle betale beskyttelsestold hver gang, jeg krydser en ny adelsmands territorium eller benytter byens bro.

Le Causse de Quercy er et typisk karstlandskab hvis porøse undergrund skjules af store, bløde bakkedrag. Her hænger morgentågen som vatskyer over dybe dale, hvis nøjsomme vegetation trives på den syreholdige jordbund. Den vigtigste by i regionen er Conques. En stejl brolagt gade fører i hårnålsving fra byporten og Pont des Romieux (Pilgrimmenes Bro) op til centrum. Hele Conques er ét stort historisk monument med den romanske basilika som det centrale midtpunkt. Basilikaen, der tilhører Abbaye Sainte Foy de Conques, er dedikeret til en kvindelig helgen, Sainte Foy. Hovedportalen blev skabt i 1100-tallet, og dommedagsscenen på tympanon er en af den romanske billedhuggerkunstens allersmukkeste arbejder. På museet fremvises (bag panserglass) helgenindens relikviegemme dækket med tynde guldplader smykket med utallige ædelstene og cameer. Sainte Foy var særlig berømt for at helbrede øjensygdomme, og hun tiltrak tusindvis af besøgende.

Gade i Conques

Klostergangen Moissac

Moissac ligger ved Tarn floden i 76 meters højde. Byen er nævnt i den middelalderlige guide skrevet af Aimery Picaud. Den er og var et vigtigt knudepunkt på pilgrimsruten mod Santiago. Her findes resterne af det store abbedi Saint-Pierre de Moissac med tilhørende kirke og klostergård. Klostret, der figurerer på Unesco's liste over verdens kulturarv, blev grundlagt i det sjette århundrede. Næste dag ankommer Marie-Francoise med tog fra Bordeaux, så jeg napper en hviledag i Gite d'étape Ulteira. Gert skal ud og finde et par nye støvler og sende noget af alt sit habengut hjem for ikke at nå frem til Santiago aldeles krumbøjet. Vi besøger kirken og klausuret, hvor buegangets lange rækker dobbelt-søjler fortæller bibelhistorie.

Lørdag morgen den 6. oktober. Marie-Francoise er tilbage på ruten med mig. Landskabet syd for Moissac, La Lomagne eller Gascogne-Bossue, er berømt for sine hvidløg (L'ail blanc), sine befæstede borge og sine smukke romanske kirker. Her er meget rustikt, et typisk landbrugsområde. Efter Lectoure glider vi over i departementet Gers, hvis højdedrag sjældent overstiger 400 meter. I den lille by Saint Antoine passerer vi en lokal café, hvor en kunstner har malet en flot middelalderpilgrim på væggen. Han

har et skælmsk blink i øjet. Måske er han en tigger forklædt som ”pilgrim”? Marie-Francoise tilbyder ham en ti-euroseddel, som han nægter at modtage. Han kender kun til mønter, helst gulddukater. Byen er opkaldt efter et hospital indviet til den helgen, der i middelalderen beskyttede mod den sygdom, som på engelsk fik navnet ”St. Anthonys fire”. Man fik den ved at indtage brød bagt af rug, der var angrebet af skimmelsvampen meldroje.

MF og fattig pilgrim. St. Antoine

Efteråret er nu for alvor begyndt og vejret er meget omskifteligt. Vi går over nypløjede marker, hvor den våde jord klæber til støvlerne. Det føles, som går vi på stylder, og vi må ofte standse for at skrabe mudder af. Langs ruten gør vi os til gode med sæsonens gratis glæder: vindruer, æbler, blomster, nødder, brombær og andet lækkert. En regnfuld eftermiddag rykker vi ind på et lokalt herberg, Villa gallo-romaine de Seviac, placeret lige midt i en arkæologisk udgravning. De rige romerske landsteder i Gallien var rent luksusbyggeri med pragtfulde mosaikgulve og kæmpe badehuse. Vi føler os lidt som fattige ubudne gæster, da vi om aftenen trisser rundt i udgravningerne og suger til os af alle herlighederne.

Aire sur l'Ardouire ligger i kun 81 meters højde i provinsen Les Landes. Det gamle

hedelandskab er for længst forvandlet til et frodigt landbrugsområde tæt opdyrket med blandt andet majs, solsikker og forskellige kornafgrøder. Her er mange tyrefægterarener i de små landsbyer (bastides) beliggende ved foden af romantisk sammensunkne middelalderborge. Vi er snart fremme ved foden af de Atlantiske Pyrenæer. Jagtsæsonen er gået ind, så vi er ikke helt trygge ved situationen, men man kan jo altid søge tilflugt i en majsmark?

Efter Navarrenx slår vi ind på GR 653, Via Tolosana. Ruten begynder i Arles, og fører op mod Somportpasset. Vejen derop er lidt længere, lidt højere og vistnok lidt koldere end vejen over Roncesvalles. Vi starter fra byen Oleron Sainte Marie og håber at vejret er med os, for sne i bjergene i 1600 meters højde er ikke godt for små pilgrimme. GR 653 leder os ad snævre stier, der tit går næsten parallelt med landevejen og jernbanen. På en lille kirkegård holder vi rast og spejder efter bjergtoppene, men skyerne hænger så lavt, at vi ikke kan få øje på de højeste tinder. Vores første dagsetape på 21 kilometer slutter i en lille by, Sarrance, hvor vi skal overnatte i klostret.

Valle d'Aspe. Det er en kølig, klar morgen, solen er endnu ikke trængt ned i dalen mellem de stejle bjergsider. Her er næsten ingen trafik. Pilgrimme ser vi heller ingen af. Dagens etape stiger 500 meter over 21 kilometer op gennem Aspe dalen. Vi følger floden, Le Gave d'Aspe. På visse strækninger er vi helt nede ved flodbredden nær det krystalklare, turkisblå vand, andre gange går det ad snævre stenede stier højt op på bjergsiden mellem træerne. Sidste nat i Frankrig sover vi i den lille middelalder-bjergby, Borce. Her er koldt om natten, nede omkring nulpunktet? Skiltet ved landevejen lader ane

Gitta og fårene i Pyrenæerne

en grum fortid med bjørne, røvere og svære vejrforhold. Herberget, Hospitalet de Borce, ligger lige ved siden af et smukt gammelt pilgrimskapel.

Næste morgen er vejret stadigvæk fint. Vi har huer og vanter på. Et par timer senere er vi fremme ved nationalparken i La Vallee d'Aspe. Vejen over passet går helt tilbage til romerriget, og informationstavler oplyser os om områdets geografi, flora og fauna. Ruten går næsten parallelt med landevejen, men cirka hundrede meter højere oppe. Solen skinner fra en skyfri himmel og efterårets løvhang changerer i utallige gyldenbrune kulører. Vi ser lidt gammel sne hist og her i "lommerne" højere oppe på bjerg-skråningerne, men ellers er der intet, der tyder på, at vi nærmer os et berømt skisportssted, der syder af aktivitet om vinteren.

Col de Somport. 1640 m. Vi når frem til

bjergpasset midt på eftermiddagen. Vejret er strålende, men her er helt øde. Ingen biler, ingen toldere, ingen åben benzintank med cola og souvenirs, intet. Her begynder Camino de Santiago, og det kendte blå skilt hilser os velkommen. Marie-Fraçoise sætter sig på autoværnet og ringer hjem: - Nous sommes arrivées.... Vi er i Spanien... Utroligt! Vi fortsætter seks kilometer ned til Estation Canfranc, engang en vigtig stationsby på den første trans-pyrenæiske jernbanelinje, hvis mange tunneler og flotte broer vi har beundret de sidste tre dage. Nu kører her ikke flere tog. Landevejen har overtaget skituristerne. Vi overnatter på Albergue Pepito Grillo og fortsætter nedover til den spanske fæstningsby Jaca. Næste morgen står vi på en bus tilbage til Oleron. Strækningen, vi har brugt fem dage på til fods, tager kun lidt over to timer! Det er mandag den 22. oktober og helst ville vi være fortsat til Sankt Jakobs Grav...

Camino Aragonés – den anden vej over Pyrenæerne

Den mest benyttede pilgrimsvej til Santiago – den franske vej - starter i klostret Roncesvalles i Pyrenæerne. I sensommeren 2005 vandrede forfatteren til denne artikel imidlertid små to uger ad den anden, mindre benyttede vej – Camino Aragonés, Aragonruten - der starter et andet sted i Pyrenæerne end den sædvanlige og først efter seks-syv dages vandring løber sammen med den franske vej i Puente la Reina.

Af Henrik Friediger

Aragonruten er bjergrig, og der er ofte langt mellem byer og landsbyer. Lange strækninger er relativt øde, og man føler sig mere overladt til sig selv, end på den befærdede franske vej. Men den er kommet godt med - i mange landsbyer er der refugier og mulighed for både at spise og drikke.

Ruten starter oppe i passet Somport. For at komme dertil tog jeg et fly til Toulouse, derfra et tog til Pau og videre med en bus over Oloron til Urdos, hvorfra bussen ikke kører videre. Næste morgen kan man så komme videre til Somport. Nu viste det sig, at hotellet i Urdos holder lukket om søndagen, så dér kunne man ikke overnatte. En yngre, sportstrænet fyr fik samme besked i baren.

På hans engelske tone kunne jeg høre, at han var dansker, så vi slog os sammen i vores kvide. Han hed Bjarne.

Jeg fik ham med ud og blaffe – og snart efter kom vi op at køre med nogle portugisiske håndværkere, der skulle til Jaca. De kørte gennem en tunnel over passet, og vi kom derfor ikke til Somport. I stedet blev vi sat af i Canfranc Estación, hvor der er et privat refugie, hvor man formedelst elleve euro kunne få en køjeseng. Byen er kendt for den længste stationsbygning i verden. Men der kører ingen tog. I stedet kører togene mellem Spanien og Frankrig via Irun og Hendaye.

Artieda

Til Jaca og San Juan de la Peña

Næste dag småregnede det. Jeg valgte ikke at tage yderligere baglæns for at begynde vandringen reglementeret oppe i Somport, der var dækket af skyer. I stedet gav jeg mig til at vandre nedad i mine vandresandaler efter først at have indtaget en kop kaffe og en bocadillo i en bar.

Allerede i den første landsby, Villaneueva, skinnede solen. Herfra var der halvanden time til Castillo de Jaca, hvor jeg mødte Bjarne for sidste gang – han havde planer om at vandre langt den første dag. Midt på eftermiddagen nåede jeg til Jaca, som er en gammel, smuk by med en ældgammel romansk katedral, som jeg længe havde haft planer om at besøge. Den er i sig selv en rejse værd, så jeg tilbragte resten af dagen med at se mig omkring i, uden for og rundt om katedralen.

Dagen efter kan man tage en omvej over det helt unikke, isolerede kloster, der er bygget ind i klippen i et uvejsomt bjerglandskab: San Juan de la Peña. Det gjorde jeg, og det er enhver anstrengelse værd. Stedet er noget turistet. Som de fleste steder af særlig interesse, må man dele det med andre. Også dem, der kommer med bus og bliver ledt rundt af en guide. San Juan de la Peña er et sted uligt alt andet. Det er ikke en del af caminoens historie som sådan, men har været et helt isoleret kloster, hvor munkene har kunnet fordybe sig i bøn og kontemplation. Ud over at beundre den fantastiske konstruktion med en bygning, der er bygget halvt ind i og bruger bjerget, er det muligt at komme helt tæt på søjlekapitæler med mesterlige romanske relieffer med bibelske motiver.

San Juan de la Peña

Fra San Juan de la Peña går turen nedad til den lille by Santa Cruz de la Serós, hvor der er en kirke, der i sig selv er en omvej værd – og hvor man kan få noget at spise. Derfra går den sidste del af omvejen til landsbyen Santa Cilia de Jaca, hvor der er et refugium. I Santa Cilia er der tillige en lille købmand, der har en bar i et tilstødende lokale. Jeg fik mig en øl i baren, hvor der i forvejen sad et par midaldrende østrigske mænd. Eneste sted at spise aftensmad er refugiet.

Jeg var godt træt efter en vandring på hen ved 35 kilometer. Men samtidig glad for frugten af anstrengelserne.

Tredje dag går ruten først til Puente la Reina de Jaca, som intet har med Puente la Reina på den franske vej at gøre. Der er tale om et vejknudepunkt med et par hostaller og en restaurant eller to. Et moderne ikke-sted. På vej derhen kommer man gennem en lille dal i en udtørret flodseng fuld af rullesten. Her har folk stablet sten ovenpå hinanden til hundredvis af varder.

Arres er den næste landsby med et refugium. Det er også det eneste hele hus, der er tilbage. Resten er ruiner. Jeg fik en kop kaffe og en snak med den schweiziske ho-

spitalero, Louis, der kunne fortælle, at danskeren Bjarne havde overnattet dér. Den danske jernmand havde vandret knap 50 kilometer den første dag.

Syd om Yesa

Allerede ved at vandre til Arres har man valgt at vandre ad den øde vej syd for floden Yesa og senere den opdæmmede sø, Embalse de Yesa. Biler, cykler og andet kørende skal nord om ad den oprindelige pilgrimsvej, der nu er asfalteret. Den sydlige bred har vandrerne for sig selv. Den gamle fæstnings- og markedsby Berdún ligger dragende på sin bjergtop på den anden side af floden. Man ser den længe fra skiftende vinkler, mens man vandrer hen over de tørre hvedemarker langs floden.

Næste refugium ligger i Artieda, en landsby på toppen af et bjerg. Træt og svedig ankom jeg til refugiet i selskab med de to østrigere, som jeg havde mødt af og til i løbet af dagen ude på ruten og igen i udkanten af landsbyen og fulgtes med de sidste par hundrede meter op til refugiet. Der var allerede kommet en del pilgrimme, der blev modtaget af en ældre kvinde, som virkede noget rundt på gulvet over de mange pilgrimme, der havde indfundet sig. Hun havde sit hyr med

Berdún

at få stemplet pilgrimspassene, modtage og give penge tilbage og få skrevet kvitteringer på de 6,40 euro en overnatning kostede.

Lidt efter kom dog den virkelige chef for foretagendet. Hun hedder Raquel og er en ganske skæg kvinde omkring de tredive. Den ældre kvinde forsvandt ind bag ved, og lidt efter kunne man høre, at hun spillede på harmonika. Jeg spurgte forsigtigt Raquel til hendes bedstemor, og fik med et drøberblik at vide, at det skam var hendes mor.

Østrigerne hed Gerhard og Hubert og sammen med dem gik jeg ud for at finde en bar, hvor man endelig kunne nyde vandretørrsten med et glas øl efter en dag med massiv vanddrikning. Den eneste bar lukkede desværre allerede efter en enkelt øl. Barten-deren havde andet at tage sig til og etablissementet blev udelukkende drevet af frivillig arbejdskraft.

Lidt i ni åbnede Raquel døren til spisesalen i refugiet, og de sultne pilgrimme strømmede ind. Der var dækket op ved små borde. Østrigerne og jeg blev sat sammen. Dagens ret bestod af en gang lunken hvidløgssuppe efterfulgt af en tallerken med tre pølser, lidt tomatpuré og femten pomfritter samt en langtidsholdbar jogurt.

Lys i ermitaen

De første tolv kilometer fra Artieda til ruinbyen Ruesta består først af en vej gennem et øde og goldt landskab og derefter af en smal sti, der snor sig gennem en lav skov af steneg, buksbom og kristtjørn.

Kort før Ruesta ligger der en ermita – et kapel, der ligger for sig selv. Ermitaen er temmelig forfalden, og jeg var lige ved at gå forbi, men følte trang til at dvæle lidt på stedet og gik ind i bygningen. Her blev jeg mødt af et rum, hvor der i apsis flammede

en masse levende fyrfadslys, der gav stedet et helt overjordisk skær og indbød til bøn og kontemplation.

I Ruesta er der bygget et refugium, som, ligesom i Arres, er det eneste fungerende hus i byen, der domineres af en stor borgruin og resterne af en kirke. I refugiet kan man få sig en kop kaffe, brygget af en venlig hospitalero, der ikke anede, hvem der kunne have tændt lysene i ermitaen. Han mente, det måtte være nogle gamle folk fra egnen. Underligt for et mere øde område har jeg sjældent gæstet før. Hvor skulle de folk komme fra?

Jeg tog min kaffe med ud på udsigtsterrassen foran refugiets køkken. Her sad Gerhard og Hubert allerede. Jeg fortalte dem om min oplevelse i ermitaen og gav udtryk for min undren over, hvem der mon havde tændt lysene.

Det havde Gerhard da. Hans svigerinde var død kun to uger før, de var taget af sted på caminoen, og han havde medbragt lysene for at tænde dem i en kirke til minde om og i respekt for sin afdøde slægtning. Men da man ikke måtte tænde sine egne lys i kirkerne, havde Hubert foreslået, at han tændte dem i ermitaen, hvor de ingen brandfare udgjorde.

Jeg følte et stik i hjertet, der fortalte mig, at caminoen alligevel ikke havde tabt sin uskyld. På tværs af turisteri og kommercialisering bringer pilgrimmene deres egen uskyld med sig. En uskyld, som vi alle har indeni, og som caminoen giver gode muligheder for at få frem i os. Om vi så er dem, der tænder lys, eller dem der bøjer hovedet i bøn ved de lys, som andre har tændt.

Gerhard og Hubert gik videre før mig. Nu gik vejen forbi en campingpladsruin, forbi endnu en ermita og videre langs bjergene. Sætter mig ved middagstid ved en mark og forfrisker mig med vand og valnødder. Nyder det simple liv lige indtil der kommer en bonde på en traktor og begynder at sprøjte gift ud over stubmarken.

Via Javier og til tyrefægtning

Næste stop Undues. Her er et virkelig lækkert refugium på første sal i et gammelt byhus. Mødte igen de to østrigere. De ville videre efter et kraftigt middagsmåltid. Jeg gik op og sov tungt på refugiet i middagsheden. Om aftenen spiste jeg igen godt i selskab med en halv snes spaniere. Det blev vådt og hyggeligt.

Fra Undués til Sangüesa er der blot ti kilometer. Man kan forlænge ruten med tre kilometer ved at vandre via Javier, der har en imponerende middelalderborg og en smuk kirke. Det gjorde jeg.

I Sangüesa var der byfest med tyreløb, tyrefægtning og larm og glæde den hele nat. Det er noget, der trækker folk til, så jeg priste mig lykkelig over at være kommet så tilpas tidligt, at der endnu var plads på refugiet, der ligger i tilknytning til et plejehjem midt i byen. De senere ankommende pilgrimme måtte søge ud på campingpladsen, hvor der vistnok er nogle hytter, man kan leje. Eller alternativt tage videre med eftermiddagsbussen. Jeg gik til tyrefægtning for første gang i mine vandringer på caminoen. Det var første gang, muligheden bød sig. Den var nu ikke mindeværdig – bortset fra at byfesten manifesterede sig i tilstedeværelsen af flere konkurrerende orkestre, der spillede lystigt op under tyrenes lidelser.

Rent turistmæssigt er Sangüesa en interessant by med flere seværdige kirker. De var nu alle lukkede, om det så var på grund af festen?

Fra Sangüesa er der to veje, man kan gå. Først skal man dog i alle tilfælde forbi en ildelugtende papirfabrik. Den længere vej går gennem en bjergslugt, Foz de Lumbier. Den valgte jeg. Bjergslugten er kun tilgængelig fordi man engang i attenhundredtallet byggede en jernbane gennem slugten for at forbinde to byer. Nu er jernbanen nedlagt og området udlagt til ren fornøjelse for de vandrende med jævnlige oplysningstavler, der fortæller om det ingeniørarbejde, det har været at anlægge jernbanen. Vejen kan kun tilbagelægges til fods og fører gennem et par tunneler. Men mest imponerende er det, når man går på stien, der er hugget ud af den lodrette bjergside og kan kigge ned på fossen og op langs slugtens sider. Her er masser af gribbe. De tilhører en art, som på spansk kaldes alimoche. Når de sidder på en klippeafsats og kigger sig omkring, ligner de høns, men når de svæver omkring er de smukke med deres hvide kroppe og sorte vinger.

Ved Nardués mødte jeg en flok jægere, som havde nedlagt to vildsvin, som de stolt viste frem.

Izco i ødemarken

I Izco kan man overnatte i det minutløse refugium i landsbyens fælleshuse. Her er otte sengepladser fordelt på fire køjesenge og fem ekstra madrasser, som kan anbringes i opholds- og spiserummet.

Jeg reddede mig en underkøje efter en tur på et par og tyve kilometer. Det gjorde også en ældre bayersk murer ved navn Ferdinand, som jeg havde set gå den anden vej fra Sangüesa om morgenen, og som jeg vandrede de sidste par hundrede meter ind i landsbyen i selskab med. Han værdsatte den navarranske byggestil med det pudsede murværk. Det mindede ham om det bayerske.

Refugiet drives som hårdkogt forretning med strenge regler for, hvor man må opholde sig og hvad man må bruge det lille køkken til. Ved siden af pilgrimmenes opholdsrum var der en hyggelig bar. Men til den var der kun adgang for socios, medlemmer af den forening, der driver forsamlingshuset – og refugiet. Socios er sikkert samtlige indbyggere i den lille landsby.

Det var lørdag aften, og der var godt gang i landsbygrillen for at tilberede mad til husets socios, medlemmerne af forsamlingshuset. Jeg købte en dåse linser, som jeg varmede i mikrobølgeovnen og spiste til aftensmad. Det kan man da overleve på. Men specielt festligt er det nu ikke.

På lange veje

Næste dag blev lang. Også for lang. Først kom jeg efter cirka ti kilometers vandring til Monreal, der var helt og aldeles uddød sådan en søndag formiddag. Ikke engang en kop kaffe kunne det blive til. Ærgerligt, for det virkede som en dejlig by. Jeg fandt endda refugiet, men det var også lukket.

Den videre vej går langs en bjergkæde, hvor caminoen er en bjergsti, der bugter sig op og ned. Ganske dejlig. Efterhånden fornemmer man nærheden af den store by Pamplona. Der er vejanlæg, en akvædukt i det fjerne, store industrianlæg. Landsbyerne virker som sovebyer for velhavere. I landsbyen Guerediáin har man udsmykket huse til små seværdigheder.

Ved motorvejen ligger byen Tiebas, som er et passende mål for dagens vandring efter godt tyve kilometer. Her er også et refugium i forbindelse med en skole. Men det er også det eneste der er i byen. Heldigvis var der også her byfest, så jeg fik mig lidt at spise og drikke. Meget lidt. I forsamlingshuset, hvor det foregik, var der kun kvalmende dybstegte fritos, at få. Refugiet havde jeg ikke

lyst at sove i. Det virkede, som om der ikke havde været folk længe. Det var uordentligt og snavset og blev vist også brugt til andre formål – en slags lager for effekter, der skulle bruges til byfesten. Så jeg gik videre og kom med nogen besvær over på den anden side af motorvejen og fortsatte min vandring i middagsheden. Det var lidt uklart, hvor langt jeg endnu havde at gå. Ved refugiet stod, at der var otte til Eunarte. På den anden side af motorvejen stod der ti. I virkeligheden var der ikke under femten!

Min fornemmelse er, at det gik mest opad, men måske var jeg bare ved at være træt. I landsbyerne var der intet at få ud over vand. I Enériz skulle der være en restaurant, men det passer ikke. Så næste – og sidste – stop var ved den ottekantede ermita Eunarte.

Mystiske Eunarte

Ved siden af ermitaen er der et stenhus. Her bor venezuelanske Mari-Luz og hendes hollandske mand Jahn. Det er ikke et refugium. Et stempel kan man få i credencial ved et lille bord uden for. Men ikke inde i huset. Det er et hjem for de to. Men man er velkommen til at overnatte. Som gæster i deres hjem. At overnatte i Mari-Luz' og Jahns hjem er en meget speciel oplevelse. Modtagelsen er ikke det mindst specielle, men skal ikke røbes her. De ønsker ikke, at man reklamerer med deres særlige form for gæstfrihed.

Man bliver budt på et dejligt, vegetarisk aftensmåltid og bagefter går man over i ermitaen bærende på hver sit levende lys. Mari-Luz læste lidt fra bibelen – stykket i Mattæus om at samle sig skatte i himlen og ikke på jorden, og om at ingen kan tjene to herrer, Gud og mammon. Det er et stykke, som må sige hende og hendes mand meget. De lever efter det i deres simple, gæstfrie liv. Derefter sang hun en hymne med sin

smukke stemme. Og så lukkede Eunarte for natten.

Om morgenen var der fælles morgenbord for de overnattende gæster. Her deltog værterne ikke, men bordet var fornemt dækket, og til hver gæst var der en lille gave, og man kunne trække et lille bibelord, som man kunne tage med sig og lade sig opløfte af på sin videre camino, der efter et par timers vandring løber sammen med den franske vej i den "rigtige" Puente la Reina - den med den smukkeste bro på caminoen.

Anbefaling

Camino Aragonés er ganske dejlig. Spændende landskaber og landsbyer og byer. Den kan være lidt svær at planlægge – ofte skal man gå enten meget kort eller meget langt. Men den er overalt velafmærket og jeg vil jeg varmt anbefale den. Både for dens smukke, bakkede landskaber og de forladte majestætiske landsbyer. Og naturligvis for katedralen i Jaca og klosteret San Juan de la Peña.

San Juan de la Peña

Hvordan vandrer man fra Schweiz til Spanien

Af Bent Jul

Sidste år deltog jeg i en konference i Geneve i Schweiz, hvor jeg var så heldig at se en bid af Via Jakobi. Siden har jeg undersøgt mulighederne for at vandre i Schweiz, men er endnu ikke selv kommet af sted. Alt hvad jeg har undersøgt indikerer, at Schweiz må være et meget flot sted at vandre, og at der også er mange interessante kirker, kapeller og kulturminder, man kan få med på vejen.

Jeg vil i det følgende vise lidt kortmateriale og omtale nogle hjemmesider om vejen fra Schweiz til Spanien.

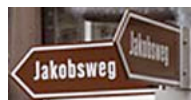

Den mest officielle beskrivelse for pilgrimsvejene i Schweiz findes på www.jakobsweg.ch. Det er en hjemmeside etableret af en række Jakobsforeninger og andre pilgrimsforeninger i Schweiz. Siden er interessant, fordi den indeholder fine etapebeskrivelser i nogle brocherer, som man kan downloade i PDF-format. De har et udmærket kortmateriale.

En af de teknisk set flotteste vandrebeskrivelser fra dette område er en privat side udarbejdet af tyske Jürgen Krauss. Den har effektiv grafik med etapevis visning med såvel oversigtskort og detailkort samt beskrivelser

og billeder. Den viser hele vejen fra Ulm i Sydtysskland (Tübingen) gennem Schweiz og Frankrig til Santiago de Compostela. Han går ind i Schweiz i nord ved Bodensøen ved byen Konstans og vandrer sydvest på til Genf /Geneve og derfra ud i Frankrig for at tage til Le Puy, hvorfra der går den velbeskrevne vandrevej GR65 til Santiago de Compostela. Se hans flotte side på www.krauss-ulm.de/ Endelig kan man også finde en god dagbog på www.franziska.ch. Også her findes etapebeskrivelser.

Jeg husker også Steen Vedbys beskrivelser i tidligere numre af Pilgrimmen om hans vandring gennem Schweiz, da han var på vej fra Danmark til Santiago. Han gjorde, hvad han kunne for at vandre så lidt som muligt i Frankrig, hvilket han klarede ved at vandre den lange vej ned gennem Tyskland til Schweiz.

Du ønskes et godt trip ved at læse de kort, jeg har sat op sammen med denne korte artikel.

Før og efter caminoen

Forfatteren til denne artikel har også bidraget med én af de tre artikler inspireret af hjemkomstretræten. Her fortæller hun om de forandringer, som caminoen har været med til at skabe i hendes liv, så der på flere planer eksisterer et liv før og et liv efter caminoen.

Af Mette Fabricius Munck

Hvor opstod længslen?

Efter læsning af Shirley MacLaines bog "Camino" blev et lille frø sat til at spire. Frøet blev egentlig lagt, da jeg som barn hørte min mormor fortælle om en vej i Spanien, som gik under stjernerne, og som man kunne følge helt ud til havet. Da jeg i julen 2007 fik Paulo Coelho's bog "Pilgrimmen", trængte drømmen om at gå sig på, og den 24. april 2008 satte jeg kurs mod St. Jean Pied de Port.

Da jeg skulle tage beslutning om, hvor min pilgrimsrejse skulle begynde, havde jeg en mærkelig oplevelse. Jeg skulle bestemme om jeg ville starte i Pamplona eller om jeg skulle vandre over bjergene, Pyrenæerne. Jeg drømte tre nætter i træk om, at jeg gik i bjergene, at jeg vandrede i nogle smukke "blå" bjerge. Jeg tog beslutningen om at starte i St. Jean og så drømte jeg ikke længere om det. Drømmen blev til virkelighed. Det får mig til at tænke på Paulo Coelho's ord: "Drøm ikke dit liv, lev din drøm".

Rejsen frem

Jeg rejste med Ryan Air fra Billund til London Stansted. Her overnattede jeg på "Bed and Breakfast" Greenway Lodge, som er nemt at komme til med bussen der afgår lige uden for lufthavnen. Næste morgen fly til Biarritz og herfra igen var det nemt at tage bussen lige uden for lufthavnen til Bayonne. Overnattede på hotel Paris Madrid, tæt på togstationen, hvor jeg næste morgen tog toget til St. Jean Pied de Port.

Over Pyrenæerne og videre frem med vabler og glæder

Og så kunne vandringeren begynde. Turen over Pyrenæerne delte jeg i to (kan absolut anbefales) med overnatning på Orrizon, som er et nyt "alberge". Det var så smukt de dage jeg gik over, vejret var fantastisk med sol og blå himmel med 25 graders varme. Bjergene er ubeskrivelige smukke i sådant et vejr og ørne kredsede højt og al ligevel tæt på hvor jeg gik.

At vandre over Pyrenæerne er stadig noget af det smukkeste jeg har oplevet på turen. At gå ned mod Roncesvalles foregik gennem nyudsprungne bøgetræer og grønne stier. At se klosteret fra bjergkanten højt oppe og der at tænke at der er ikke langt, ja, så bliver man overrasket over at det kan tage så lang tid at gå ned. Og jeg oplevede, at det er hårdere og sværere at gå ned end op.

Jeg overnattede i den store sal med plads til 120 mennesker som ligger lige på den anden side af klosteret. Her drukner snorkelyde og anden uro, og jeg fik en dejlig nattesøvn.

Videre gik det til Zubiri og Pamplona og over Alto de Perdon, hvor de sjove jernfigurer står på toppen. Da jeg nåede Estella og gik ind i byen følte jeg mig som en meget gammel og træt kone. Jeg var stiv og øm i alle led og muskler, jeg havde fået vabler og jeg var bare træt, træt, træt. Mine ben og fødder var så ømme, at jeg næsten ikke kunne flytte dem et skridt længere. Jeg var lykkelig over at få den allersidste seng i det første refugium lige inden for byen. Sådan en lille ting føles som en stor gave, når man er på pilgrimstur. Her stødte jeg også på nogle af de dejlige mennesker, som jeg havde snakket med undervejs. Gensynsglæden er stor, når man mødes om aftenen, og ofte spiser man sammen og deler dagens oplevelser og strabadser. Ja, en medleven, når man viser vabler eller fortæller om de ømme fødder.

Netop en af disse venner gjorde mig opmærksom på muligheden for at få massage og få tilset vabler. Jeg gik ind til Miguel og fik her mine ben og fødder gjort som nye igen. Aldrig har jeg oplevet noget lignende. Først blev mine vabler tilset og jeg fik salve og plaster på. Derefter blev mine muskler,

scener og ben gennemarbejdet med passende hård hånd i en halv time. Jeg fik ansigts- og hovedbundsmassage. Det var som at komme i himlen og tårene trillede af taknemlighed over at Caminoen tildelte mig denne gave. Miguel er en fantastisk massør og healer. Denne oplevelse blev også et af højdepunkterne på turen, noget jeg aldrig vil glemme.

Dagen efter kunne jeg gå smertefrit og uden problemer, det føltes som et lille mirakel. Denne behandling holdt resten af turen, så jeg ikke fik ondt i musklerne. Kun vabler måtte jeg døj med senere.

Snart efter Estella begyndte det at blive svært at få en seng i de forskellige byer. Der var rigtig mange pilgrimme og mange nåede frem omkring klokken et-to stykker. De, der ankom ret meget senere, måtte låne madrasser eller overnatte på de noget dyrere hostals.

Jeg blev lidt stresset over det og valgte at tage bussen nogle "dagsrejser" frem, for at se om jeg kunne komme ud af "ræset". Fra Santo Domingo med bus til Burgos og herefter en gåtur på fem kilometer til en lille by Villalbilla de Burgos.

Hvad med mig?

Jeg begyndte også at arbejde med mig selv i forhold til at tænke positivt og have tro på og have tillid til, at der altid ville være en plads og en seng til mig. Jeg arbejdede med, at det var "Caminoen der skulle gå mig" og ikke "mig der skulle gå Caminoen". Det blev et tema på min tur som lykkedes langt hen ad vejen og som gav mig nogle gode oplevelser. Således lærte jeg mig at finde de små byer og overnatte der.

En af de oplevelser, der inspirerede mig til at tænke på ovennævnte måde, skete en dag i Burgo Ranero. Jeg havde gået ti kilometer den dag efter fire dage med så mange vabler, at jeg måtte holde pause. Jeg havde planlagt at tage bus eller tog derfra til Leon. Jeg ankom 20 minutter over ti om formiddagen, det var ti minutter for sent til Leon-bussen og toget ville først gå klokken fjorten.

Jeg sad og skrev dagbog på en café, og havde lige skrevet ”ja og nu må jeg sidde her indtil klokken fjorten, hvis der ikke viser sig andre muligheder”.

Det gjorde der. Knap havde jeg skrevet denne linje, før et tysk hold - dels med bus og dels vandrende - kom ind. Vi faldt i snak, og de tilbød, at jeg kunne køre med dem til Leon. Så denne dag ifølge med disse søde mennesker fik jeg frokost, var med i et optog til ære for en helgen og deltog i den efterfølgende messe sammen med hele landsbyen. Til slut blev jeg sat af i Leon og kunne her gense nogle af mine venner, som jeg havde mødt tidligere på turen. Det var fantastisk.

Ved messen i den lille landsby blev det klart for mig, at når jeg ”giver slip” kommer det til mig, som jeg har brug for. Igen blev jeg overvældet af en stor taknemlighedsfølelse over denne erfaring, og at den stod så stærkt og så tydelig, nærmest som skåret ud i pap.

De syv pilgrimsord

For mig har det været et ønske fra starten, at det skulle være en tur både for krop, psyke og sjæl. Jeg havde med mig de syv pilgrimsord: ”langsomhed, bekymringsløshed, frihed, enkelthed, stilhed, spiritualitet og fællesskab”. Når jeg nu sidder og ser på disse ord, et år efter at jeg gik turen, kan jeg kun sige, at jeg oplevede dem alle.

Fællesskabet med de andre pilgrimme og den hjælpsomhed jeg oplevede på turen var bemærkelsesværdig. Friheden til ”bare” at skulle stå op og gå hver dag og den enkelthed, der ligger i det, er en stor ting at få lov at opleve.

Enkeltheden i at kunne bære det, der er nødvendigt, på ryggen, er så befriende. Du ved, at du har hvad du behøver i rygsækken – du ved, at du kan bære det. Det er alt sammen en stor tilfredsstillelse. Stilheden og spiritualiteten fandt jeg i kirkerne og i klostrene. Her kunne jeg sidde og finde roen og give mig selv tid til mærke livet, reflektere og meditere. Det, jeg mærkede mest, var den fred, som fyldt mig og gav følelsen af ”jeg er”.

Ved et besøg i Carrión i refugiet ”Parroquia de Santa Maria” hos Mariasøstrene fik jeg meget kærlighed med på vejen. Det gav en ubeskrivelig ro i sjælen. Jeg fik ord med på vejen om ”at fortsætte med at gå ud ad din vej” – i betydningen ”livets vej”. Vi blev alle velsignet med korsets tegn på panden, en kærlig hånd på kinden, visheden om at vi ikke går alene, og at det er ”Guds kærlighed der dag efter dag driver os mod målet, Santiago”. Alt sammen vidunderligt når man har vandret langt, er træt og synes, at der lagt til Santiago, og at man samtidigt er langt væk hjemmefra.

Mod målet

Fra Astorga gik jeg hele vejen til Santiago efter at have taget bus lidt på skift med at vandre. Tidligere i Sahagún, hvor jeg måtte vente to overnatninger inden jeg kunne gå igen på grund af vabler, fik jeg også nye såler på mine vandrestøvler. Her er en skomager, som kan fikse dette.

Oplevelsen af "simpelthen ikke at kunne gå" på grund af vabler er meget frustrerende, når man nu er kommet til Spanien "netop for at gå". Men sådan blev det for mig i fire dage. Min erfaring hermed blev "jeg kan ikke det, jeg vil, jeg kan det, min krop kan klare" og "der må være en mening med, at jeg nu skal tage det lidt med ro" og "det må jeg få noget positivt ud af". Ja, og så går det jo over igen, så turen kan fortsætte.

I Rabanal var det er frygteligt uvejr, da jeg skulle lægge ud om morgenen. Det tordnede og lignede og regnen stod ned i stænger. Efter et par "café con leche" stilnede det af, og jeg fandt en rejseven. Vi aftalte at følges et stykke vej, som man jo så ofte gør undervejs på de 800 km lange tur. Det endte med, at vi fulgte resten af vejen til Santiago, vi blev forelskede og har stadig kontakt.

At komme frem

At komme til Santiago er en blandet følelse. Det er fantastisk, at man har nået sit mål, samtidig med at en lang og begivenhedsrig tur er ved at være slut. Man er så fyldt af så mange forskellige indtryk og oplevelser både omkring den smukke natur og de afvekslende landskaber. Alle de mennesker

man har mødt og haft et fællesskab med i større eller mindre omfang. Man er i god form fysisk efter at have gået den lange tur og kroppen er vant til denne rytme og ydelse. Man rejser, man lever.

Man modtager sit pilgrimsbevis med en vis stolthed; det er ærefuldt.

Det hele kulminerer dog til messen i den store katedral. Der er fyldt til bristepunktet, 5-600 mennesker. Man genser kendte ansigter, giver knus og kram. Alle, som har gennemført Caminoen, bliver nævnt. Musik, sang, røgelse, glæde, stolthed, ydmyghed, kærlighed, taknemlighed er blot nogle af de følelser, man gennemstrømmes af. Tårerne triller, ikke kun hos én selv, men hos mange. Det er ubeskriveligt. Det er noget, som man kun selv kan erfare og opleve.

Livet før og efter caminoen

At gå Caminoen (vandret 600, bus 200 kilometer) har været en særdeles stor oplevelse, som jeg ikke ville have været foruden. Dette til trods for at det har vendt op og ned på mit liv. Jeg har hørt andre tale om "livet før" og "livet efter" Caminoen. Jeg kan kun tilslutte mig dette. Jeg går stadig rigtig meget i min hverdag cirka 20 – 30 kilometer om ugen. Jeg har ikke de samme behov for materielle ting, og jeg prøver at prioritere anderledes i mange sammenhænge. Den spirituelle del af mit liv har også fået en større betydning. Jeg er kommet nærmere til en fred og ro inde i mig selv. Jeg har nemmere ved at finde den og prioritere den i en travl hverdag. Jeg har været igennem en noget turbulent tid efter min hjemkomst, men er ved at være "landet" et nyt og godt sted.

Til september skal jeg gå fra Sarria til Finisterre sammen med min vandreven, en tur vi glæder os rigtig meget til. "Engang vandrer altid vandrer", sådan er det blevet for mig. Når jeg tager mine vandrestøvler på er det "som at komme hjem igen"

Aflever din mailadresse til foreningen

Det vil spare os porto og du vil fra tid til anden modtage en info-mail fra foreningen.

Gå på www.santiagopilgrimme.dk under punktet Pas, Indmeldelse mv.

Hvad Caminoen har lært os

Astorga er et populært sted at begynde sin camino. Det var da også her artiklens to forfattere begyndte på deres omkring 259 kilometer lange pilgrimsvandring til Santiago i slutningen af april. Fjorten dage senere og uden en eneste vabel stod de foran den smukke katedral. En smule (en smule) udmattede, men mange erfaringer rigere. Pilgrimmens redaktør var så heldig at møde Kamilla og David allerede i Rabanal og mødte dem af og til de næste par uger, hvor de med deres ungdom lyste op i det sædvanlige halvtredsplus-segment af forårspilgrimme, og opfordrede dem til at fortælle om deres oplevelser. De kommer her:

Af Kamilla Iversen og David Jakobsen

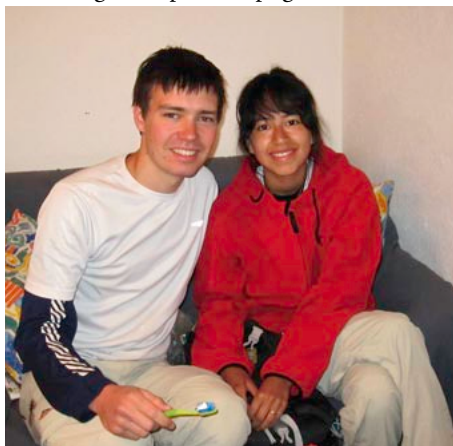
Hverdagen er begyndt igen og livet er gået videre. Caminoen er allerede uger væk, men alligevel dukker den op i vores tanker nu og da. Mange har spurgt om turen, og vi har nydt at fortælle, men ét spørgsmål har vi haft svært ved at svare på: *"Hvad var jeres indre oplevelser?"*

I dagene efter hjemkomsten havde vi blandede følelser, når tankerne faldt på Caminoen. Vi var enige om, at turen havde været god og spændende, men når vi blev spurgt om de indre oplevelser, følte vi ikke vores forventninger var blevet indfriet. Inden vandringen brugte vi meget tid på at læse en række artikler og beretninger skrevet af mennesker, der har vandret Caminoen. Vi læste blandt andet om mennesker, der har haft store spirituelle oplevelser, og vi havde selv forventninger til, at noget lignende skulle ske for os. Det var forventninger om, at vi ville lære noget helt nyt og få en vision og en plan for fremtiden. Vi har begge afsluttet en gymnasial uddannelse og skal nu træffe vigtige valg om, hvad der skal ske i fremtiden. Efter hjemkomsten følte vi ikke, at disse forventninger var blevet indfriet, og at vi kunne svare på spørgsmålet om, hvorvidt vi havde haft nogle indre oplevelser. Det har krævet lidt tid at bearbejde indtryk og oplevelser, og vi håber nu at kunne besvare det spørgsmål.

De syv nøgler til pilgrimmens sjæl

Årsagen til vores vandring var dels religiøs, dels at få en anderledes ferie. Derfor havde vi udover vores guidebog med praktiske oplysninger også medbragt en lille pilgrimsbog skrevet af pilgrimspræsten Elisabeth Lidell, og med den ønskede vi at bruge tid på læsning af salmer, bibeltekster og de syv pilgrimsord, der som bekendt er: Langsomhed, frihed, enkelhed, frihed fra bekymringer, stilhed, fællesskab og åndelighed. Vi har her givet vores egen tolkning af de syv pilgrimsord:

Langsomhed: Pilgrimmens symbol er snarere sneglen end lynetoget. Du kan vandre i dit helt eget tempo, som pilgrim er tiden din

ven.

Frihed: Kalenderen er blevet derhjemme, du kan frigøre dig fra hverdagens krav og travlhed. Her er frihed til blot at være.

Enkelhed: Pilgrimslivet er en enkel livsstil. Alt hvad du medbringer, skal du selv bære på ryggen, og hvis du ikke vil slide dig selv ihjel, må du derfor lade luksustingene blive derhjemme.

Frihed fra bekymringer: Når man begynder sin dagmarch har man kun det næste skridt for øje og tænker ikke på næste dags vandring, ”hver dag har nok i sin plage”, med sine udfordringer og sine glæder.

Stilhed: Vandringen giver ofte mulighed for at vandre mange kilometer uden at møde andre, men også sammen med andre kan man vælge at gå i stilhed. Når du er stille, kan du begynde at lytte.

Fællesskab: Et fællesskab er betegnet ved en samling af mennesker, som bindes sammen af noget de har til fælles – uanset hvor vi er begyndt og hvilke vilkår vi har, så har vi et

fælles mål - at nå Santiago.

Åndelighed: Korset har to linjer, en vandret ud mod livet og en lodret op mod Gud. Hvis man ønsker det kan man bruge sin vandring til at søge opad.

Glimt af frihed

Selvom der ofte gik dage imellem, at vi læste og reflekterede over pilgrimsordene, opdagede vi hurtigt, at vi slet ikke kunne undgå, at de ord var en del af vores vandring. Når vi læste om et nyt ord og dets betydning, var det som om, at vi kendte det i forvejen.

I glimt har vi oplevet den frihed og visdom, der er at finde i de syv pilgrimsord. Der var dage, hvor vi følte os stressede over at være de sidste der stod op og blive overhalet af andre pilgrimme, men vi oplevede også friheden ved at vandre uden nogen anelse om, hvad klokken var og bevæge os langsomt fremad i vores eget tempo.

En dag tog vi langsomheden helt bogstaveligt og øvede os i at gå helt langsomt, det var svært! Det var som om, at vi blev drevet af en indre stemme, der sagde, at vi skulle

hurtigt fremad og ikke spille tiden med at slentre af sted i mageligt tempo. Men gang på gang huskede vi hinanden på, at vi ikke skulle jage af sted. En faktor som gjorde det meget lettere at finde roen, var at David tog sit ur af nogle dage, og det blev en markering af, at vi ikke ville lade os styre af tiden. Da vi lod langsomheden tage over, blev der tid til at stoppe op. Vi nød blandt andet synet af to forårskulrede lam, som lavede badutspring på marken.

Enkeltheden var et af de pilgrimsord som talte mest til os. Vi oplevede en stor frihed i den enkle livsstil, hvor man kun har det nødvendige med sig. En aften satte vi os ind på en lille café og fik et måltid mad, som bestod af en skål suppe og en bid brød, så enkelt og dog nærende. Som ung står man over for mange valg og med alle de muligheder, vi unge har i dag, kan det være svært at vælge én ting, for hvad nu hvis man har valgt forkert? På vandringerne kunne vi komme til en lille flække med et eller to refugier, hvoraf det ene måske allerede var fyldt. Det føltes ikke som en begrænsning, men derimod som en befrielse fra hele tiden at skulle træffe valg.

Vi var uden tvivl nogle af de yngste på vandringerne, men det betød ikke, at vi var udelukket fra fællesskabet. Fællesskabet er unikt og tilhører alle, uanset alder, profession og nationalitet. En oplevelse som i den grad gjorde stort indtryk på os, var på refugiet i den lille by Ruitelan, som ligger neden for stigningen op til O Cebreiro. Foruden at blive modtaget af de mest fantastiske hospitaleros, Carlos og Luis, var vi en hel flok nordboere, to tyskere, to marokkanere og en amerikaner, der nød den skønne fire retters menu; salat, suppe, den lækreste spaghetti carbonara og cremebudding. Men først og fremmest nød vi hinandens selskab. Der var en tryk og hjemlig

stemning, der var plads til alle.

På Caminoen har alle det samme mål at nå Santiago, og derfor hjælper man hinanden og ønsker hinanden en god rejse.

Det kan være svært at give slip på bekymringer og leve i nuet, men på Caminoen oplevede vi øjeblikke af bekymringsløshed. De basale behov som søvn, mad og hvile trådte i forgrunden for unødvendige bekymringer. De første dage var fysisk hårde, og vores ben kæmpede sig fremad, var det som om, at vores hjerne fik lov til at hvile. Det handlede kun om øjeblikket - at kæmpe sig op ad en hård bakke eller spænde i hele kroppen, når det gik nedad.

Som pilgrim har dagen en fast rytme, og vi følte til tider, at vi var nødt til at indordne os under denne rytme. Nogle gange havde vi allermest lyst til at sove længe eller gå sent i seng uden at være bange for at vække de andre, men hvis man bor på refugierne må man indordne sig, det synes vi ikke, der var meget frihed over. Den frihed vi oplevede kom til udtryk ved, at vi kunne tage os god tid til at vandre. Vi havde ikke bestilt flybilletter til hjemturen, så vi havde ikke nogen deadline. Det betød også, at vi tog to korte dage på ti kilometer til henholdsvis O Cebreiro og Samos, og vi nød at udforske stederne, slappe af og have frihed til at gøre tingene på vores måde.

I marts var vi på retræte og oplevede stilhedens gavnlige effekt. Stilheden kan være gavnende, når man har brug for at tænke over nogle ting, ofte kender man svaret selv, men har ikke kunnet finde det, fordi man ikke har givet sig tid til at lytte. *"Vær dig bevidst, at det ikke er de mange ord i tanker og bøn, der åbner for Gud, men det er i stilheden, Gud taler" til dig*, derfor valgte vi at gå i stilhed

både sammen og hver for sig, og vi nød det. Vejen til Santiago er en religiøs vej, der er spor skabt af millioner af europæere, der gik til Santiago for at bede ved apostlen Jakobs grav. At vejen er religiøs er ikke svært at få øje på, overalt er der kirker og kors, som leder tankerne hen på det åndelige aspekt af Caminoen. For os havde vandringeren også en åndelig dimension, vi brugte tid på at læse bibeltekster, bede og deltage i messer. På vandringeren oplevede vi også et stærkt åndeligt fællesskab på tværs af kirkelige tilhørsforhold, vi havde en følelse af, at vi alle var forbundet trods vores forskelligheder. I Triacastela var vi til pilgrimsmesse, og præsten gjorde meget ud af at fortælle, at vi alle var

lige, uanset om vi var katolikker eller protestanter. Efter prædikenen deltog vi i nadveren, som sluttede med, at præsten gav alle de deltagende et stort knus. Det var en meget speciel oplevelse.

Hvad Caminoen har lært os

Livet kan sammenlignes med en vandring. De syv pilgrimsord kan udtrykke længsler, vi har i livet. På vandringeren såvel som i livet kan det være svært at affinde sig med langsomhed, føle frihed, leve enkelt, være i stilhed, give slip på sine bekymringer, befinde sig i fællesskabet og leve med åndeligheden. Det kræver øvelse og udholdenhed at have de syv pilgrimsord med i hverdagen, og her er

Hjemmefra

Af Ole Nordstrøm

Da jeg gik på efterløn, gav det mulighed for pilgrimsvandring i Spanien i seks uger. Det var en righoldig oplevelse og også strabadserende. Jeg e-mailede og ringede ofte hjem til min kone, Kirsten, om turen.

Det kan være hårdt at være alene hjemme i så lang tid, især når man ikke er vant til det, og min kone havde stadig arbejde at passe. Vi har fælles økonomi, og jeg syntes ikke, at jeg kunne ødsle med pengene, så derfor gjorde jeg turen så billig som muligt. Jeg sov ikke på hoteller og lavede det meste mad selv på herbergerne. Rejsen med Easy Jet fra København til London og videre med Ryan Air til Bilbao var billig og ligeledes busser til Pamplona og Ron-

cesvalles. Rejsen kostede i alt kun 1.500 kroner og hjemturen med Ryan Air fra Santiago til London kostede kun 1 Euro plus lufthavnsafgifter. For seks uger brugte jeg i alt 7.000 kroner. Senere, efter Henrik Friedigers foredrag på medlemsmødet i Sorø, blev jeg inspireret til at benytte mig af de forholdsvis billige pilgrims-menuer, og det blev ikke væsentligt dyrere end selv at købe ind, og det er spændende at prøve forskellig lokal mad og spisesteder; men det er bedst, når man kan dele måltidet sammen med andre.

Da jeg kom hjem viste Kirsten mig ti tegninger, hun havde lavet ud fra mine beskrivelser, og jeg vedlægger nogle af dem.

Hundene

En kæmpe hund fulgte mig i to dage. Som vegetar kunne jeg efter tre timer byde den på et stykke ost, og næste dag fik den en ristet pølse, som jeg fik af en familie med børn, som holdt pause ved et bål. Jeg spillede for dem på mit enmands-orkester med den lille hjemmelavede banjo, der kun vejer 180 gram. Hunden var meget godmodig, men også lidt irriterende, fordi den ofte gik ind foran mig og standsede, så jeg måtte gå udenom. Jeg undlod at klappe den og lignende, for at den ikke skulle følge mig. Ved refugiet sov den et eller andet sted og fulgte mig næste dag.

Før jeg for anden gang var taget af sted på Caminoen, havde jeg besluttet, at jeg ville gå turen og især bede for min nevø, som havde fået konstateret hjertefejl, for min fætter, som sad i kørestol, samt for hundene på Caminoen. Jeg oplevede lidt af, hvordan

det er at være løs hund på Caminoen. Den store hund blev ustandselig gøet af og forsøgt jaget bort af de andre hunde, når vi kom forbi huse og landsbyer. Ved et hus rev en stor schæferhund sig løs fra fortøjningen i bar raseri. Den store hund løb bare af sted efter at have set den i øjnene. Jeg var glad for, at schæferhunden ikke forbandt mig med den store hund. I Tyrkiet blev vi bidt af en gal hyrdehund og fik hundegalskab, så jeg har en vis respekt for løse hunde, men vandrestokken giver god beskyttelse.

Tredje år, hvor jeg af hensyn til min kone kun tog af sted en måned, mødte jeg den store hund, som stod lænket til et stakit foran en fabrik. Den fik sikkert mad nu, men måtte undvære det frie liv på vejen.

Afsavn

Jeg tog ikke af sted for "at flygte" fra dem derhjemme, men vandrelysten ligger i blodet, selvom det kan være lidt svært for de tilbageblevne.

Som man kan se på tegningerne svæver Kirsten også med på turen. Jeg er særdeles taknemmelig for at få frihed til at drage af sted alene, forhåbentlig nu for fjerde år i træk; men jeg føler også, at det kan være sundt for et ægteskab efter 40 år, at man er noget væk fra hinanden, så man får mulighed for at savne hinanden og skatte de ting, som man ellers normalt tager for givet.

Jeg har hele tiden tilbudt min kone, som nu også er pensionist, at tage med, men hun har ikke lyst til denne mere primitive form for ferie, og hun benytter så tiden, mens jeg er væk, til aktiviteter med familie og venner, som hun har særlig lyst til, og det har således været en berigelse i vores ægteskab, at vi kan berette om forskellige oplevelser.

Den ydre og den indre rygsæk

Af Emil Jespersen

Jeg tror, at uanset hvilket samfundslag eller kultur, vi kommer af, så har mennesket et behov for at tro på noget. Det kan være det spirituelle, religion, naturen eller ens egen opfattelse af livets sider.

”Troen flytter bjerge”, er et gammel ord-sprog, der i selve sætningen fortæller, at hvis din tro er stærk nok, så har du stor medbestemmelse på dit eget liv. Det er en del af vores livsstil, at tro vi er opdraget til at tro på enten det ene eller andet. Det er en del af vores fællesskab: Vi gifter os i troens navn, vi tror på hvad andre fortæller os og meget i vores liv kan ikke forklares.

Netop forklaringen, tror jeg, kan være nøgleordet til forståelsen af, hvorfor folk vælger at gøre det, de gør, tager valg, er anderledes.

”At rejse er at leve”, sagde H.C. Andersen. Det er en sætning, der er blevet sagt igen og igen. Hvorfor mon dette udsagn blev så populært? Jeg tænker, at det er menneskets behov for at udforske, opleve, forstå, udfordre og ikke mindst at finde meningen med livet, der driver værket. Vi mennesker bliver drevet af behovet for at gå lige til kanten, se hvor langt vi kan gå, hvor meget vi tør, hvor meget vi kan og igennem af hårdt arbejde og udmattelse at gennemføre de mål, man har sat sig.

Pilgrimsturen har en historie i sig. Det var bl.a. troen på, at hvis man gik pilgrimsturen, rådede man bod på sine ugeringer. Eller hvis der var sygdom i familien, måtte man rejse til det hellige sted og finde frelse.

At vælge at vandre pilgrimsturen i dag, tror jeg - lidt firkantet sagt - handler om to ting. Der er de mennesker, der læser om pilgrimsturen og godt kan lide ideen om at gå den selvransagende vej. Og der er de mennesker, der godt vil tage udfordringen op og får et ”kick” ved at udfordre sig selv til det yderste.

Uanset hvilke kategori, man kan se sig selv i, eller synes man tilhører eller ikke tilhører, er der en fællesnævner i det. Og det er nemlig, at vi skal pakke vores rygsæk.

I min forståelse rejser vi med to rygsække, nemlig den ydre og den indre rygsæk.

Den ydre rygsæk, handler om, at vi forbedrer os på rejsen. Vi kan bruge lang tid på at pakke den. Glædes over det forestående. Finde udsøgte detaljer at tage med. Tænke, hvad glemmer man tit... hov proptrækkeren må med. Familien bliver inddraget, der findes sjove, praktiske ting, et let håndklæde og ja, hvad man ikke kan få til sin rygsæk af lækre, dyre detaljer. Hvad man synes, man vil investere, og hvad der er nødvendigt, bliver rygsækken pakket med.

Så når man møder sin vandreven, kan man læse, hvilken ting han finder væsentlige, og rygsækken er pakket derefter. Så alle rygsække vil være forskellige med deres eget lille særpræg.

Den indre rygsæk, er det, vi har med os i vores indre liv. Vores fortid, vores glæder, børn, familie, opdragelse, kultur, tab, krise, identitetsudvikling, svigt mm, som både kan være let og svær at bære på. Vores indre rygsæk er den grundsten, som er grundlaget for de mennesker, vi er i dag. Lige så forskellige som vores ydre rygsæk kan være, lige så forskellige er vores indre rygsæk.

Så uanset hvad, er der en historie, man bærer på igennem hele livet, som man prøver at forstå, forandre, udfordre, udforske og finde meningen med. Nogle har behov for at gøre op med deres indre rygsæk, at slippe den, gøre den lettere. Det kan være en skyld, sorg, følelsen af at man har svigtet, enten som forælder eller partner. Eller at man skal finde nye retninger, veje i sit liv. Nogle ting i ens rygsæk bliver man nødt til at smide

væk, så den bliver lettere at bære, andre ting i rygsækken får bare en anden plads, og er der og man må lære at leve med det.

Nogle ting i rygsækken giver en erfaring, som kan berige andre mennesker - glæde, sammenhold, kærlighed omsorg, nærvær. Det er med til at bringe værdier i samværet mennesker imellem.

Alle mennesker har behov for at blive set, hørt og forstået som de mennesker, de er. Derfor er der mange, der har brug for at tage den indre rejse, for at forstå sig selv, og så bliver det også lettere for andre at forstå. Pilgrimsturen gav mig en duft af det åndelige, den indre rejse, den meditative tilstand.

At få det unikke øjeblik, hvor jeg blev overmandet af den ydre skønhed, selve oplevelsen at befinde mig i en lykkerus, taknemmelighed til livet, hvor følelser, unikke stunder ikke kan forklares, men hvor man kun oplever det i sit eget indre univers. De stunder, det kan være med et andet menneske, i en gruppe eller alene, er rejsen værd.

Spirituelle pilgrimstanker

Af Niels Erik Søndergård

I tidens materialistiske rastløshed opstår der et behov for spirituel inspiration. Her er der ikke brug for forhåndsskepsis, på nedarvede negative fravalg eller for reduktionistisk adskillelse af det åndelige fra virkeligheden. Her er der brug for en åbning af sindet mod inspirationen uden for mennesket. Her er der brug for troens frisættelse fra dets private fængsel. Her er der brug for en åbning af Åndens indfaldsvinkler ikke bare fra litteraturen, men også fra arkitekturen, æstetikken, kunsten, kulturen, synssansen, og fra den kropslige bevægelse, osv. Det vil sige, at man også kan bede med fødderne.

Vejen er her midlet, men ikke målet. Katedralen i Santiago er en del af vejen. På vejen – og på vejene – møder man mangesidet inspiration og erfaringsudvidelse via steder, landskaber, byer, bygninger, kirker, historie, teologi, mennesker, opløftende ting, vanskeligheder og en selv på en ny lærerig måde osv. Målet er modtagelse af hvad vejen giver, og hvad man lader den give en.

Den kristne middelalder er en udtømmelig kilde til den åndelige inspiration. Hvis man frimodigt uden frygtsonst at kigge sig over skulderen graver den op, giver den mennesket indhold, fodfæste og værdier, som vi alle har meget brug for. Denne inspirationskilde med jordisk rod i Jerusalem og åndelig inspirationskilde i Det Nye Jerusalem skal graves op og frem, men også praktisk nyplaceres konstruktivt i fremtiden.

Vandreudstilling

Meld dig som host for vandreudstillingen.

Hovedstammen i udstillingen vil blive de fotos, der bliver fremsendt til fotokonkurrencen. Lokalt skal man finde et sted til udstillingen, fx et bibliotek eller et menighedshus. Man skal desuden stå for et pilgrimsforedrag. Foreningen kan så være behjælpelig med plakat, annoncering og deltage med besvarelse af spørgsmål og andet materiale.

Udstillingen vil være klar efter jubilæet. Vores mål er en udstilling i 2009 – men udstillingen er tænkt at vandre videre rundt i 2010

Hvis du er interesseret i at modtage den vandrede udstilling, bedes du sende formanden en mail på bent.jul@privat.dk

Om at komme til Santiago

Dette digt blev til i dagene op til ankomsten til Santiago. De fleste har nok som jeg oplevet, at der efter 800 kilometers vandring knytttes særlige bånd til medpilgrimme. Den stemning, jeg oplevede i disse dage, var en blanding af spænding, bekymring, eufori, ængstelse og klump i halsen. Især tanken om at skulle adskilles fra denne ny-etablerede familie fyldte meget. I dag, to et halvt år efter er jeg stadig i kontakt med den "nærmeste" familie trods afstande til den anden side af kloden.

Af Lone "Luna" Grønbæk

Approaching Santiago....

*Like leaves in a stream, we are all in different positions but all in the same direction.
Every time we meet, it's like we fear that's this is going to be the last time.*

*Every time we hold hands, we hold more tightly, with the feeling of not letting go.
Every time we hug, we hold on to each other, we sense the heartbeat and feel the breathing of each other
and we won't let go.*

*Every time we look into each other's eyes, we keep looking in order to get the total picture of the face
printed in our inner hard disk.*

*Our words were mixed and together we created a story.
Our laughing together gave energy and you can still hear the echo of our laughing in the mountains.
Our tears ran into the stream, which will lead us through life, - if we will learn to let go....*

Love from Luna

Santiago nærmer sig...

*Som blade i et vandløb, er vi forskellige steder, men alle i samme retning.
Hver gang vi mødes, er det som om vi frygter at det er sidste gang.*

*Hver gang vi holder i hånd, holder vi fast, med en følelse at ikke at ville give slip.
Hver gang vi krammer, holder vi fast i hinanden, vi fornemmer hjertets slag og hinandens åndedrag.
Hver gang vi ser hinanden i øjnene, bliver vi ved at kigge, for at sikre at det totale billede af ansigtet
forbliver printet på vores indre harddisk.*

*Vores ord blev blandet og sammen skabte vi en historie.
Vores fælles latter gav energi og du kan stadig høre ekkoet af den i bjergene.
Vores tårer landede i vandløbet, den strøm der vil lede os igennem livet,
såfremt vi lærer at give slip.*

Med kærlighed fra Luna

Fotokonkurrence

**Vind en flybillet med Iberia til Santiago de Compostela
samt kr. 1.500 i lommepenge til overnatning mv.**

Den eneste betingelse for at være med er, at du er medlem af Foreningen af Danske Santiagopilgrimme www.santiagopilgrimme.dk og at foreningen frit må anvende billederne på hjemmesiden, ved foredrag, i artikler eller på udstillinger – naturligvis med fotografens navn.

Det er ikke en konkurrence for professionelle fotografer, men for dig, som synes, det er sjovt at fotografere minder fra din pilgrimsvandring på Caminoen. Billedet skal være på papir i ca. A4-størrelse (21 x 29,7 eller 20 x 30 eller 20 x 27 cm) Farve eller sort/hvid, lodret eller vandret, et nyt eller gammelt foto, det vælger du selv.

Fotos udstilles i Odense under foreningens 10-års jubilæumsweekend og senere på vandredstillinger rundt i landet. Et dommerpanel, udpeget af foreningens bestyrelse, udvælger vinderen.

Indsend 1 stk. foto til: Emil Jespersen, Juvelvej 7, 8700 Horsens - senest 1. september 2009

Luftfartselskabet Iberia er sponsor for en del af præmien.

I Birgitta af Vadstenas fodspor i Frankrig på vej mod Santiago

Birgitta af Vadstena er velkendt i Sverige, meget populær i Frankrig og så godt som ukendt i Danmark. Men det skal være slut nu, for med den følgende artikel, vil det tidligere bestyrelsesmedlem af nærværende forening, William Arentved, fortælle dels om den svenske helgeninde selv og dels om et arbejde med at finde hendes pilgrimsrute fra Vadstena over Provence til Santiago de Compostela.

af William Arentved

Den Hellige Birgitta af Vadstena og hendes pilgrimsrejse

Birgitta levede 1303-1373. Hun tilhørte en af Sveriges højeste adelsfamilier, og hun er opkaldt efter den irske Saint Bridget (451-515). Navnet er keltisk og skulle betyde lyssende eller strålende.

Birgitta blev født i Finsta i Uppland. Alle-rede som barn ønskede hun at blive nonne, men så tidligt som 1316 blev hun bortgiftet til den kun 18-årige riddersøn Ulf Gudmarsson. Hun påtog sig rollen som hustru og moder og fødte fire sønner og fire døtre. Hendes middelalderlige idealisme udtrykkes klart i følgende citat: *Virginitas meretur coronam, viduitas approinquat Deo, conjugium non excludit a coelo.* "Jomfruelighed fortjener Kronen, Enkestand nærmer Sjælen til Gud, Ægtestand udelukker ikke Himlen".

Der findes på svensk en omfattende litteratur om Birgitta, såvel ældre som nyere. På dansk er litteraturen om hende beskeden. Den danske forfatter Johannes Jørgensen (1866-1956), der levede en årrække i Assisi i Italien, har skrevet omfattende helgenbiografier om Frans af Assisi, Katharina af Siena og Birgitta af Vadstena. Han har foretaget omfattende studier af Birgittas liv i Sverige, Italien og Frankrig til sit værk i to bind "Den hellige Birgitta af Vadstena" (Gyldendal, Køben-

havn 1941). Det er vel et af hovedværkerne i litteraturen om Birgitta, og nyere svenske forfattere refererer da også til det. Johannes Jørgensen anses af nogle som en af sin generations betydeligste danske forfattere. Hans stil er mere litterær end nøgtern videnskabelig, og han kommer vidt omkring i svensk middelalderhistorie og helgenlegender. I øvrigt findes en forholdsvis ny mere kortfattet bog af Bodil Busk Sørensen: Birgitta af Vadstena, pilgrim, profet og politiker.

I 1999 udstedte pave Johannes Paul II en proklamation der udnævnte den Hellige Birgitta af Vadstena til co-patronne d'Europe, det vil sige med-skytshelgeninde for Europa. Dette har i høj grad øget interessen for hende.

I 1341 drager Birgitta og Ulf på pilgrimsrejse til Santiago de Compostela. Hun har givetvis haft et følge, da det ikke var ufarligt at rejse gennem Europa på den tid, hvor røvere truede og hvor hundredårskrigen mellem England og Frankrig rasede. Johannes Jørgensen hævder at hun gik til fods, men der har sikkert været heste til at bære oppakningen. Der findes desværre ingen beretninger fra pilgrimsfærden, så alt hvad man har at bygge på er Johannes Jørgensens antagelser og dét som man i Sydfrankrig har kunnet finde af minder om hendes rejse.

Antagelser om rejsen

Birgitta og Ulf sejler fra Kalmar til en tysk østersøhavn, formentlig Stralsund nær Rügen. Derfra drager de tværs gennem Tyskland til Köln, af hvis vældige domkirke endnu kun koret var opført. Rejsen er formentlig gået videre over Aachen, hvor Carolus Magnus – Karl den Store – er begravet. Færden er nu forsat mod syd ned til Rhône og langs floden til byen Tarascon. Undervejs drager de uden at gøre holdt forbi Avignon, hvor paver og modpaver regerede i hen ved 100 år. Det lå Birgitta stærkt på sinde, at pavens rette plads var i Rom.

Ifølge traditionen sejlede Lazarus og hans to søstre Martha og Maria Magdalena i en båd uden ror og sejl på syv dage fra det hellige land til Massilia (Marseille), hvis første biskop Lazarus blev. Han blev siden halshugget dér. Martha fortsatte til Tarascon. Byens navn forbindes med et uhyre, la Tarasque, som det lykkedes Martha at tæmme. Romerne medbragte bl.a. krokodiller til deres grusomme forestillinger, og der er i omegnen af Tarascon fundet to skeletter af krokodiller, hvilket kan forklare legenden om uhyret. Maria Magdalena fortsatte til bjerget la Sainte Baume øst for Marseille, hvor hun slog sig ned i en grotte. Den katolske kirke betragtede hende fra omkring år 500 og til Andet Vatikankoncil i 1960'erne som en skøge. Johannes Jørgensen anvender betegnelsen *magna peccatrix*, den Store Synderinde, om hende.

En anden tradition lader Maria Salome, Jacobs moder, og Maria Magdalena gå i land i Les Saintes Maries de la Mer i Camargue, det store, flade område ved Rhône's udløb.

Efter Tarascon har Johannes Jørgensen intet at berette om den videre færd til Santiago, og

vi må nu forlade os på, hvad man lokalt har fundet ud af.

Omkring 20 km syd for Tarascon ligger byen Arles, hvorfra pilgrimsruten Via Tolesana udgår. Birgitta har sikkert fulgt denne rute mod vest til St. Gilles, et kendt pilgrimsmål i middelalderen. Et sted længere vestpå har hun forladt ruten, passeret gennem den lille by St. Laurent d'Aigouze, og ankommet til Aigues-Mortes for at mindes Ludvig IX den Hellige. Fra denne by fører en kanal ud til le-Grau-du-Roi ved kysten, hvor Ludvig IX i 1248 samlede en vældig flåde for at drage på korstog til det hellige land. I St. Laurent d'Aigouze opkaldte man i november 2007 under stor festivitas en gade efter Birgitta. Den fik det latinske navn Via Sanctae Birgittae.

Birgitta og Ulf må fra Aigues-Mortes være vendt tilbage til Via Tolesana og fortsat ad den kendte rute over Somport passet til Santiago. På hjemvejen bliver Ulf syg i Arras i Flandern 1342, og han dør året efter i Alvastra syd for Vadstena ved Vättern. Birgitta forlader Sverige 1349 for at slå sig ned i Rom, hvor hun bor resten af sit liv. Hun foretager på et tidspunkt en rejse til Avignon, hvilket kan forklare, at hun har været adskillige steder i Provence. Hun har – især efter Ulfs død – en række Kristus-åbenbaringer, der er beskrevet i Revelationes. Under opholdet i Rom får hun godkendt sin klosterorden, Birgittinerordenen. Der ligger stadig et kendt birgittinerkloster i Vadstena. Efter hendes død i Rom 23. juli 1373 begynder kanonisationsprocessen allerede 1377, og hun bliver helgenkåret 1391.

Populære Birgitta

Birgitta er en meget populær helgeninde i store dele af Frankrig, og man kan undre sig

over at en kvinde fra det fjerne Sverige i den grad er blevet dyrket i Frankrig siden middelalderen. Johannes Jørgensen giver den forklaring, at i det, som han kalder "Romeriget", dvs. hele den romersk-katolske del af Europa, var middelalderens kultur var en

katolsk enhedskultur, og det betød ikke noget om en helgen kom fra Italien, Irland eller Sverige. Den Hellige Birgittas bøn:

Visa mig Herre din väg och gör mig villig att vandra den.

Indtryk fra en rejse til Birgittas veje i Frankrig

Gérard Ecorcheville-Olsson er en af initiativtagerne til foreningen "Les Amis de Sainte Brigitte en Provence". Hans projekt er at beskrive en pilgrimsrute fra Vadstena i Sverige til Santiago de Compostela, og han har kastet al sin energi ind i dette projekt. Der findes mange Birgitta kapeller rundt om i Frankrig, og han har brugt internettet og telefonbøger for at finde frem til alle mulige referencer til Birgitta. Et sted viste Sainte-Brigitte sig at være navnet på en blomsterforretning. Når han så har fundet et Birgitta-kapel, skal det udtrykkelig være viet til "Sainte Brigitte de Suède". Det kunne jo være den irske Birgitta eller en helt tredje Birgitta.

I seks hektiske dage omkring pinsen 2009 besøgte jeg Gérard midt i hans arbejde med Birgittas vej.

Der foreligger kun få detaljer fra hendes pilgrimsfærd. Men en nøgle til at finde den er traditionen om de tre søskende fra Bethania,

Lazarus, Martha og Maria Magdalena, der skulle være gået i land i Marseille. Om der er historisk evidens for dette, tør jeg ikke sige, men de katolikker jeg traf, troede på det. Madeleine (Maria Magdalena) er vel nærmest et symbol på Frankrig.

Birgitta har blandt andet opsøgt de steder, hvor de nævnte tre helgener fra oldtiden efter traditionen har levet og virket. I pinsen 2009 er fire personer så at sige fulgt efter hende og har opsøgt de samme steder. Ud over Gérard og hans kone, Maroushka, og undertegnede deltog den svenske sognepræst Torbjörn Ahlund fra Svenska Kyrkan i Vadstena, der er en stor kender af Birgitta.

Statue af St. Lazarus og relikvieskrin, Cathédral de la Major, Marseille

Rejsen begyndte i Nice (eller Nissa som de siger), hvorfra vi først kørte nordpå til en lille landsby med stejle gader. Her lå der på en høj et Birgitta-kapel som Gérard havde fundet frem til. Det var en lille stenbygning med to vinduer med gitter for og en solid, gammel egetræsdør. Gennem vinduerne kunne man skimte et alter. Tæt ved kapellet lå et privat hus, der var omgivet af dobbelt elektrisk hegn. Gérard fortalte, at det var for at holde vildsvinene væk fra haven. Det vrimlede med vildsvin i Sydfrankrig.

Pinsedag, 31. maj, sluttede Torbjörn Ahlund sig til selskabet. I Marseille besøgte vi først den meget gamle kirke St. Laurent og siden den nærliggende Catédral de la Major, hvor en af Birgitta-vennerne, Jean-Louis, viste rundt. Kirken rummer relikvier af Lazarus. Til sidst kørte vi op til den imponerende Notre Dame de la Garde, Marseilles var-tegn. Den ligger på en bjergtop i udkanten af byen. På toppen af tårnet står en kæmpe-mæssig forgyldt statue af Jomfru Maria. Indvendig er kirken utrolig smuk. På vej hjem fra Marseille passerede vi ved Vidauban et Birgitta-kapel på toppen af en skovklædt høj.

Det var mørkt nu, og kapellet og hele højen var kunstigt belyst.

2. Pinsedag, 1. juni, kørte vi til la Sainte Baume, et bjergmassiv øst for Marseille. Johannes Jørgensen anfører, at navnet er en forvanskning af det provençalske Santo Balmo – ”den hellige Grotte”. I dalen nord for bjergmassivet ligger Hôtellerie de la Sainte Baume, et klosteragtigt hotel, samt en café med souvenirbutik. Der blev holdt udendørs messe på en græsmark med deltagelse af en mængde præster og ordensfolk. Prædikant var ærkebiskoppen af Avignon, Msgr. Cattenoz, der på et meget smukt fransk talte om Marie Madeleine. Efter messen, der varede et par timer, hilste jeg på nogle Jakobsbrødre, deriblandt Michel, der var klædt ud som en middelalderlig pilgrim som dem man kan se på Praza do Obradoiro i Santiago. Derpå var der spisning i spisesalen på hôtelleriet, hvor vi sad meget klempt sammen. Senere var der konference i en sal, hvor der måske var 300 mennesker. Talere var Gérard og Torbjörn. Jeg benyttede anledningen til at opstille et medbragt billede, som er en hilsen fra Danske Santiagopilgrimme, på talernes bord.

Altartavle i Sainte-Marthe à Tarascon (1420)

Oppe i bjergmassivet, højere oppe end træernes toppe, findes en stor og fugtig grotte, hvor Maria Magdalena siges at have opholdt sig. Fra grotten går bjerget næsten lodret op, og helt oppe på toppen ligger et kapel, le Saint Pilon. Herfra skulle Maria Magdalene af englens dagligt være blevet løftet op i himlen. Der var nu procession op til grotten. Det var en hård tur derop. Stien, der førte derop, blev gradvis stejlere og sluttede med en trappe. Heldigvis var der en hellig kilde undervejs, hvor jeg kunne slukke tørsten. Da jeg endelig nåede op, var der Vesper i grotten. Jeg blev der ikke længe og begyndte så at gå ned. Det var også anstrengende at gå nedad, og jeg var "helt fremme" i sandalerne. Da jeg endelig nåede ned, bevilgede jeg mig en stor øl i caféen.

Tirsdag den 2. juni kørte vi til det nærliggende Saint Maximin (ikke at forveksle med Sainte Maxime), hvor vi besøgte basilikaen Ste Marie Madeleine og derfra videre til klosteret Saint Michel du Frigolet. Næste by var Tarascon, hvor vi besøgte kirken Sainte Marthe, der i krypten gemmer relikvier af Martha. Vi hastede videre til Arles og besøgte kirken Saint Trophime og klostergården ved siden af.

Onsdag den 3. juni. Igen besøg i kirken i Grimaud. Derefter fik vi kaffe i St. Tropez, der blandt andet er kendt for Brigitte Bardot, og fortsatte til Fréjus ved Middelhavet, hvor vi besøgte et nyrestaureret Birgitta kapel, der lå på en lille høj, omgivet af pinjer. Vi kørte nu til Vidauban, hilste på præsten og besøgte kirken. Derefter var der valfart til det Birgitta kapel på toppen af en bakke, som vi en af de foregående aftener havde set belyst fra motorvejen. I kapellet blev vi velsignet af den polske præst André i fællesskab med den svenske Torbjörn. En økumenisk oplevelse.

Først på aftenen blev der holdt konference for omkring 100 mennesker. Gérard indledte, og derefter talte Torbjörn om Birgitta, en glimrende tale som jeg fik først på svensk og så på fransk. Aftenen sluttede meget festligt: På et langt bord uden for forsamlingshuset havde kvinderne opstillet deres hjemmelavede retter og mændene stillet vin frem. Lækker mad og dertil en dejlig rosévin, der (naturligvis) hed Sainte Brigitte.

Den sidste dag på rejsen besøgte vi igen Fréjus, hvor Gérard tog mig med til katedralen. Han havde en lang samtale med en præst, som jeg havde set en af de foregående dage, og derefter tog vi kaffe på torvet. Om sider kom vi til St. Raphael, hvor trafikken var tæt, og jeg kun på et hængende hår nåede toget 10:40. Stationen Nice-St. Augustin, hvor jeg stod af, ligger nær lufthavnen.

Det billede, som jeg havde med som en hilsen fra Danske Santiagopilgrimme, vil blive hængt op i det lille Birgittakapel i Fréjus.

- flere billeder findes på www.arentved.dk

Birgittakapel i Fréjus

At komme hjem fra en pilgrimsvandring

Vi bringer her tre artikler skrevet af deltagere på pilgrimsforeningens hjemkomstretræte for årets pilgrimme, der blev holdt i Vejle 13. til 15. februar 2009.

Desværre havde retræten kun samlet ti deltagere foruden lederne Bent Jul og Kirsten Mandøe. Men at deltagerne havde et par udbytterige dage, der satte deres overståede pilgrimsvandring i perspektiv, vidner artiklerne om. Der er da også megen ros til tilrettelæggerne, og vi håber beretningerne fra deltagerne kan inspirere foreningens medlemmer til at bruge en weekend sammen med andre pilgrimme for at få et større perspektiv på deres individuelle oplevelser og erfaringer – der ofte viser sig at have endog meget til fælles.

I den første beretning fortæller Mette Munck, at hun efter sin vandring i Spanien i Pilgrimmen nr. 14 læste artiklen "Tilstandsrapport fra en hjemvendt pilgrim" af Steen Vedby. Og at det var som om, han talte på hendes vegne. Det var så smukt skrevet og så dybt fortalt, at det gav hende hjertebanken. Der var mindst én, der havde oplevet det samme som hende.

Af Mette Fabricius Munck

Det var svært for mig at vende hjem efter fem ugers vandring. Det var, som om jeg havde været væk i en menneskealder og i en helt anden verden. Jeg husker, hvordan jeg i flyveren havde oplevelsen af, at det kun var kroppen, der vendte hjem. Sjælen blev dernede i Spanien. Det tog en uges tid inden sjælen kom helt hjem til mig igen.

Efterfølgende var der tusind ting at få styr på og mange tråde, der skulle samles. Mange tanker og eftertanker. Der var også mange praktiske ting at forholde sig til. Det ubekymrede, simple og enkle liv var med et slut.

Hvordan skulle jeg implementere disse værdier, som jeg havde haft så tæt inde på livet på Caminoen, til min hverdag? Hvordan kunne det være at mit liv vendte sig 180 grader? Hvordan kunne jeg følge min egen vej

uden at skade eller såre andre? Var der mon en mening med det hele? Hvad var det, jeg skulle lære af denne proces? Hvad er det for en længsel, jeg har? Hvad er det, jeg søger? Findes det lige foran mig? Eller er det ude i horisonten et sted? Eller er det inde i mig lige her? Hvornår finder jeg fred? Hvornår bliver jeg tilfreds? Kan livet ikke bare gå lidt mere lige ud?

Jeg valgte at deltage i hjemkomstretræten i februar 2009. Det har været rigtig dejligt at være på "pilgrims retræte". Her mødte jeg mennesker som vidste og forstod, hvad jeg sagde, når jeg fortalte om de oplevelser og erfaringer jeg havde gjort på min vandring i Spanien. For de havde oplevet noget der lignede. Det var også dejligt at høre om andres oplevelser og erfaringer. Jeg oplevede hvordan fællesskabet, stemningen og atmosfæren fra Caminoen indtraf meget hurtigt.

Vi havde hver især medbragt en ting af særlig betydning fra vores pilgrimstur som vi fortalte om. Vi havde fri adgang til den katolske Skt. Norberts Kirke hvor vi holdt begyndelse og afslutning på dagene.

Om lørdagen arbejdede vi med temaer som "Kaldelsen", hvad fik dig til at tage beslutningen om at tage på pilgrimsvandring? Hvad var det mest indtryksgivende på turen, både de gode og de svære oplevelser? Hvordan var det at nå målet? Hvad er essensen af din tur og hvad stiller man op med de indsigter man har fået.

Opgaverne og refleksionerne var alt sammen været med til at få samling på det hele for mig.

Essensen

Essensen af min pilgrimstur blev, at jeg kom ud af den ellers så strabadserende tur med en stor styrke, en indre styrke. En styrke som jeg ikke troede, jeg havde. At jeg accepterer at lade mig være i livets proces, at jeg ikke dømmer mig selv. At vejen er målet i sig selv. At livet for at være i balance skal indeholde både de gode og de svære tider. Jo dybere sorg du kender, jo større glæde og taknemlighed kan du føle. Livet er en vej ind i det ukendte og jeg tør tage imod det der kommer, som en

udfordring. Jeg har så meget at være glad for og være glad over i mit liv. Livet handler ikke om hvordan man har det, men om hvordan man tar' det. Den spirituelle oplevelse det var at gå Caminoen er så værdifuld for mig og jeg har fået en større vished og et større kendskab til denne del af mig. Samlet til ét ord: "Accept"

Højdepunktet ved målet

Min største spirituelle oplevelse havde jeg i katedralen i Santiago. Orgelmusikken og sangen var som at høre himlen åbne sig. En kvinde sang som en engel og det gik lige til hjertet. Det føltes som om Guds kærlighed strømmede ned over mig, det var som en velsignelse. Tårerne trillede ned af kinderne og jeg fyldtes med fred. En fantastisk følelse af fred og taknemlighed. Jeg følte det som om jeg blev rørt af Guds hånd.

Jeg måtte folde mine hænder i bøn og taksigelse, det var så ubeskriveligt stort og smukt.

Efter caminoen

Efterfølgende har jeg haft et stort ønske om på en eller anden måde at give noget tilbage til Caminoen eller blot have følelsen af at man deler ud til andre af denne store kærlighed. Nu må jeg se, hvad der sker hen ad vejen på dette punkt.

Min længsel var at rejse – at rejse er at leve – eventyret. Det at kunne gøre turen alene var spændingen og udfordringen. Længslen var også at udvikle mit spirituelle liv – Guds lys – det Guddommelige.

Jeg tog af sted på pilgrimsrejse med åbent sind og uden egne planer, håb eller forventninger. Jeg ville sige tak for det, der måtte komme, så det blev Caminoen der gik mig og ikke mig der gik den.

Der var også en længsel efter at blive mere tydelig på "Hvad skal jeg nu i mit liv?"

Hjemkomstretræten i Vejle

Kirsten og Bent lagde op til nogle fantastiske dage og der var rig mulighed for egen refleksion og gode samtaler med de andre pilgrimme.

At være på hjemkomstretræte har hjulpet mig med at finde en dybere forståelse for mine oplevelser og erfaringer fra min pilgrimsrejse. Pilgrimsturen har hjulpet mig på vej i processen til at værdsætte mit liv som det nu er og har formet sig. At være på pilgrimsrejse er for mig en gave, som jeg elsker. Jeg glæder mig til at skulle af sted igen to uger i september.

Deltaernes erfaringer på foreningens hjemkomstretræte i Sankt Norberts Kirke i Vejle deler de dybeste indtryk fra Caminoen (Foto Bent Jul)

I den anden artikel fortælles om, hvordan caminoturen bliver genoplevet og efterbehandlet på hjemkomstretræten og om hvordan man kan få bearbejdet også sine sorte stunder på caminoen. Stunder med ensomhed og hjemve.

Af Else Jensen:

På retræten kom vi igennem vores egen pilgrimsvandring igen. Vi gennemgik de for-

skellige faser: forberedelse før turen, tiden undervejs, oplevelsen ved at komme frem til katedralen, hvordan det var at komme hjem og endelig pilgrimsvandringens betydning.

Det var som at være på Caminoen igen, da vi fortalte vores historie til hinanden. Især blev jeg optaget af, at en af retrætelederne fortalte, at man også kan have mange sorte stunder, når man går. Det fik mig til at huske to søndage med hjemve fra turene i 2007 og 2008.

Mærkeligt nok oplevede jeg kun én dag med hjemve på hver af disse ture, og begge dage på en søndag.

I 2007 gik jeg en søndag i bagende sol i vandrestøvler på en sti med rislende vand og klippestykker. Jeg havde fået sms fra venner og familie. Nogle lå ved stranden, andre grillede i haven. Jeg forbandede mig selv, at jeg gik her og ikke var derhjemme. Hvorfor havde jeg ikke bare en tilværelse som alle andre, men gik her i dette uvejsomme terræn? Pludselig var følelsen væk og jeg lo over min frustration. Skal man lade sig styre af sine sindsskift?

I 2008 kom jeg en søndag i strålende solskin til et refugium, der ikke så særlig spændende ud. Fra baren kom man imidlertid ud i en have med grønt græs og roser og en tørresnor, der blot ventede på, at vi pilgrimme kom og vaskede vores tøj. Der var tilmed bæk med vasketing. Jeg var sulten, klokken var 13.00. Jeg fik en seng i et værelse, der vendte ud mod den dejlige have. Vel nede i baren fik jeg min frokost i haven. Datteren på 15 år serverede for mig og deres legesyge schæfer tumlede omkring. Pludselig kom ensomhedsfølelsen over mig, bedst som jeg havde skrevet dagbog, sms'et med venner og familie og fortalt, at jeg var vel ankommet.

Igen en gentagelse. Men denne gang sad jeg med ensomheden en stund, indtil stilheden pludselig blev brudt ved lyden af to engelsktalende mennesker - en mand og en kvinde. De smilede og var glade og spurgte, om de måtte sætte sig ved mit bord. De hed Kathlen og Frank og var fra Scotland. Min egen indre stemning blev brudt, og vi spiste til aften sammen. Det var dejligt at mærke glæden og latteren mellem os alle tre. Hvor sjovt at blive opmærksom på disse skift i sindet.

På min camino gik jeg alene for at mærke naturen og Guds skaberkraft. Jeg gik i mit eget tankemylder, som kunne være alt fra bekymring til sorg og glæde, ikke afhængig af noget. Jeg var i min egen meditative verden og nød til gengæld, når jeg mødte nogen eller kom frem til et refugium. At bryde mit univers var jo grundlaget for at gå. Jeg var ofte både overrasket og forundret over hvilke tanker og minder, der trængte sig på. Andre gange var jeg blot på udkik efter et træ for at forrette min nødtørft.

Uanset, hvor træt jeg næsten altid var, oplevede jeg en glæde og taknemmelighed i naturen.

Deltagere drøfter caminoens strabadser på foreningens hjemkomstretræte i Sankt Norberts Kirke i Vejle. (Foto Bent Jul)

Søndag morgen havde gruppen en lille pilgrimsvandring til Skibets Kirke. Den 15. februar var der nyfalden sne, hvilket gav en særlig stilhed under gruppens vandring. (Foto Bent Jul)

I den tredje og sidste retræte-artikel tages vi med på den aragonske vej og møder skribentens pilgrimsfamilie, der holder sammen på denne del af caminoen, der kun har få refugier og hvortil kun relativt få pilgrimme finder vej.

Af Doris Pedersen:

Da jeg i efteråret 2008 ville bruge caminoen som skel mellem arbejdsliv og efterlønsperiode, var det min hensigt at gå fra le Puy til Santiago, men af forskellige grunde blev det hen i september, og jeg bestemte mig derfor til at nøjes med at starte ved den fransk-spanske grænse. Min pilgrimserfaring stammede fra pinsevandring på Fyn og 2 gange en uges vandring ad den smukke rute mellem stavkirkerne i Valdres i Norge.

For ikke pludselig at befinde mig i det mylder jeg forestiller mig i Saint Jean Pied de Port eller Roncesvalles, besluttede jeg mig til at begynde i Somport på den del af caminoen, der kommer fra Provence.

Stien følger mere eller mindre floden Aragon helt fra Pyrenæerne til Sanguesa, ca. 100 kilometer – dels i floddalen, dels med udsigt over floddalen – og støder på den franske vej i Óbanos lige før Puente la Reina.

Santa Maria de Eunate (Foto: Doris Pedersen)

September bød på flot vejr, pløjede marker i beige og røde nuancer og så disse enormt flotte hybenbuske overalt netop mod jordfarverne. Landskabet kunne tage pusten fra én på flere måder.

Heldigvis havde jeg fået gode råd inden turen om fx. sportstape for at undgå vabler, gode vandre-sandaler, som viste sig helt uundværlige for mig, og da jeg så også fandt de rigtige remme til at få rygsækken op på skuldrene at sidde, gik det bare fint. Forunderligt, hvad en nats hvile kan gøre for én.

På denne strækning ligger herbergerne ikke helt så tæt, som når man kommer på den franske vej. Derfor bliver det let den samme gruppe, der følges i flere dage. Sådan blev vi en "camino-familie" på tolv medlemmer fra seks nationaliteter. En ældre spanier var den helt oplagte "patron", og den rolle nød han. To gange lavede han mad til os alle. Den sidste aften landede en finsk cyklist på "vores" herberg. Efter aftensmad og en runde, hvor hver især bidrog med et eller andet, sagde han pludselig: Nu har jeg kørt og kørt

og af og til spurgt mig selv, hvorfor gør du egentlig det her. Nu ved jeg hvorfor! Også for mig var det første oplevelse af camino-ånden for fuld udblæsning.

Næste dag kom vi til Eunate, hvor nogle blev – forståeligt. Derefter Óbanos og Puente la Reina – og "camino-familien" var opløst.

Den camino-familie, der blev etableret på den aragonske vej, blev opløst ved overgangen til den franske vej i Puente la Reina. En dejlig og munter middag. (Foto: Doris Pedersen)

En galant spansk pilgrim kører trollyen for en knæskadet pilgrim. (Foto: Doris Pedersen)

Puente la Reina, Dronningens Bro, hvor den aragonske vej og franske vej mødet. (Foto: Doris Pedersen)

Angående ægte/ rigtige/ sande pilgrimme

Et bidrag til den løbende diskussion, om hvad det vil sige at være en ægte pilgrim. Den moderne verden tilbyder mangfoldige transportformer og det gælder om at finde dem, der passer én bedst, dér hvor man står i livet. Er det nu godt nok at cykle? Hvem bestemmer det? Artiklen her giver et bud på et svar.

Af Birgit Green

I 2004 var min mand og jeg på ferie i Fuenjirola, Costa del Sol. Her besøgte vi nogle venner som bor dernede, og her fik vi et månedsblad som udkommer på Solkysten, La DANESA.

I dette blad stiftede jeg for første gang bekendtskab med begreberne, Pilgrim og El Camino. I bladet - januar 2004 – havde en dansk dame, Else Byskov, som bor i Spanien, skrevet om sine oplevelser på en del af caminoen. Fra Burgos til Leon. Hun skriver at hun vil gå de sidste kilometer året efter.

I de følgende år stødte jeg på El Camino og pilgrimme flere og flere steder. Læste selvfølgelig også Shirley Maclaine's bog om hendes "eventyrlige" camino. Samt lånte Jørgen Johansens bøger på biblioteket. Det er især det historiske islæt fra middelalderen, der interesserer mig.

I Ældresagens blad – juni 2005 – skrev Charlotte Holst om sine caminovandringer. Hende mailede jeg med, og hun skrev, at jeg bare skulle se at komme af sted. Hun fortalte mig også om Foreningen af danske Santiagopilgrimme. Jeg meldte os ind. Senere også i Roskilde Pilgrimsforening. Nu fik vi så også bladet Pilgrimmen. Så nu "væltede" det ind med oplysninger om El Camino.

Tanken modnedes i mig, at jeg også ville ned at gå på El camino, opleve den. Men så fik jeg konstateret osteoporose/knogleskørhed i ryggen. Hvilket udelukker at jeg kan gå med en tung rygsæk.

Jeg havde ikke regnet med at min mand skulle med. Han kører sine lange cykelture i mange lande, så dette her skulle være min tur. SUK!

Nu foreslog han så, at vi kunne cykle turen, for så ville han nemlig også gerne med. Han skulle nok køre med det meste af oppakningen. Dette accepterede jeg, for så kom jeg alligevel af sted.

Jeg havde nok lidt i baghovedet, at så var jeg ikke "rigtig" pilgrim. Men den tanke har jeg for længst droppet. Der er jo så mange der cykler.

I foråret 2006 startede jeg med at cykle lidt mere end jeg plejede for at træne til turen. Men ak og ve. Jeg måtte på hospitalet for at få en ballonudvidelse og fik indsat en stent (et lille rør, der holder åren åben).

Men i 2007 cyklede vi på Caminoen. Fra St. Jean Pied de Port til Santiago. Jeg har skrevet om turen på Roskilde Pilgrimsforenings hjemmeside under medlemsnyt.

Vi føler os da som ægte/rigtige/sande pilgrimme, selvom vi har cyklet. Når man går/cykler med åbne øjne og åbent sind, samt tager de vilkår som bydes en under vejs, kan man ikke være en sandere pilgrim.

Spaniere, som vi har mødt, synes at vi "udlændinge" da er godt tossede, når vi henholdsvis går eller cykler de godt 800 kilometer fra St. Jean Pied de Port til Santiago de Compostela, når man kan "nøjes" med at cykle 200 kilometer eller gå 100 kilometer for at kalde sig pilgrim og få sit pilgrimsbevis. De benytter sig også i vid udstrækning af at få transporteret deres bagage frem til overnatningsstedet. Men de synes da i hvert fald, at de er sande pilgrimme.

Da vi cyklede turen, var der mange af de seværdigheder, som jeg havde forestillet mig, at jeg skulle se/opleve, når jeg gik på caminoen, som vi af forskellige grunde gik glip af. For eksempel når vi kom til byen midt i siestaen, hvor alt er lukket, eller så sent, at det eneste vi koncentrerede os om, var at finde et sted at overnatte.

Da 65-ferie udbød 'Camino light', en kombineret fly/bus/vandre-tur, meldte vi os til, for vi kunne se af programmet, at vi på denne tur ville komme til at se de steder, vi ønskede – blandt andet klostret i Samos, som var en stor oplevelse. At det var den første tur 65-ferie lavede og at tv-stationen DK4, var med på turen og filmede, vidste vi ikke, da vi tog hjemmefra. Det var bare en oplevelse mere.

Jeg vil gerne sige, at jeg - efter denne tur, med 65-ferie - ikke kan kalde mig pilgrim og heller ikke gør det. Men det var heller ikke formålet med det. Jeg var heller ikke luksus-pilgrim, men turist.

Imidlertid det var nu sjovt at opleve mange af de steder, hvor vi havde aset opad på cyklerne og senere suset nedad, på den anden side af bjerget, men nu bare set fra bussen - hvor var det nemt.

Men efter cykelturen, betragter jeg mig som PILGRIM. Rigtig/ægte/sand, kald det hvad I vil.

Pilgrimsvandring til Santiago de Compostela

Introkursus og 8 dages vandring i foråret 2010

Samarbejdet mellem Nordfyns Højskole og Foreningen af Danske Santiagopilgrimme fortsætter med en pilgrimsvandring fra O Cebreiro til Santiago fra den 19. til den 31. marts 2010. Vandringen i efteråret 2009 blev hurtigt overtegnet, så højskolen og pilgrimsforeningen blev enige om at gentage turen i foråret 2010.

Nærmere oplysninger om turen kan læses på højskolens hjemmeside www.nfhs.dk hvor man også kan tilmelde sig.

Den endelige tilrettelæggelse af pilgrimsvandringen vil først ske efter vandringen i efteråret. De erfaringer, der gøres på denne tur, skal naturligvis komme de næste deltagere til gode.

Hvad der ligger fast er, at der begyndes med et par højskoledage, hvorefter gruppen tager til Spanien for at vandre på caminoen.

To nordiske pilgrimspræster

På Nordisk Pilgrimstræf, som blev afholdt i Tonsen kirke i Oslo den 30. januar til 1. februar 2009, blev præsenteret de to danske kvinder, der netop var ansat som pilgrimspræster i Norden. Berit Schelde Christensen var søndag den 18. januar blevet indsat som ny pilgrimspræst i Nidaros bispedømme, mens Anette Foged Schultz netop var blevet udpeget til den nyoprettede deltidsstilling som pilgrimspræst i Viborg Stift.

Berit Schelde Christensen holdt et indlæg, hvor hun fortæller om sine visioner. Vi bringer her et referat af dette indlæg, som det er refereret af Elizabeth Knox-Seith i IKON-bladet.

Af Elizabeth Knox-Seith

Flerkulturelle drømme

– Drømme har jeg mange af – og visionerne er stadig i behold, sagde Berit Schelde Christensen bl.a. i sin tale. – Den grundlæggende vision er at være i mødet med mennesker. Omkring Nidaros Domkirke og Nidaros Pilgrimsgård, som vi er i færd med at udvikle; på pilgrimsvejene, blandt lokale pilgrimsvenner langs vejene – og i nordisk og internationalt sammenhæng. Det gælder

om at møde mennesker og sammen bakke med og undres over livet: – hvordan det hænger sammen, hvordan vi hænger sammen – med os selv, med hinanden og med Gud. Vores tjeneste som kirke er at være med til at give den en retning og et sprog, som bringer os nærmere Gud, os selv og vore medmennesker. For mennesket har til alle tider stået overfor livets og dødens store gåder. Vores endelighed hænger sammen

De to nye pilgrimspræster Anette Foged Schultz (til venstre) og Berit Schelde Christensen (i midten) er fotograferet sammen med Eivind Luthen, som leder pilegrimskontoret for Pilegrimsfellesskapet Sankt Jakob i Norge (Foto: Bent Jul)

med vores åndelighed. Vi er mange, der søger efter sandhed, mening og mål.

Nidaros Domkirke er Nordens måske største og vigtigste pilgrimsmål, og sammen med Vadstena i Sverige det sted, hvor den historiske pilgrimsarv er blevet løftet stærkest frem. I begge byer er der inden for de seneste 10 år vokset pilgrimsarbejde frem, som har været til inspiration mange andre steder i Norden. I Vadstena eksisterer et levende og aktivt pilgrimscentrum, og i Trondheim forsøger man nu at udvikle et tilsvarende center, gennem åbningen af Nidaros Pilegrimsgård, som stadig er under delvis forberedelse.

Berit Schelde Christensen har taget springet til Trondheim fra sit job som velanskreven og respekteret generalsekretær for det danske pionérprojekt, Folkekirke og Religionsmøde, og er derfor naturligt optaget af pilgrimssagen som et flerkulturelt spørgsmål.

En pilgrim er en fremmed

Begrebet "pilgrim" stammer egentlig fra det gammel-latinske udtryk "pelegrinus", en form af det ny-latinske "peregrinus", som betyder fremmed. Dette er en vigtig pointe i hele forståelsen af pilgrimsidentiteten. Og det er også vigtigt at huske, at det at forstå sig selv som pilgrim, optræder som fænomen i mange religioner.

– Mange forskellige grupper, kulturer og interesser mødes på pilgrimsvejene, og det udfordrer os til at skabe rum for mangfoldighed, understreger Berit. – Det er vigtigt at vi, der er aktive omkring pilgrimsarbejdet, selv bliver ved med at vove at være pilgrimme – af sind – og vover at krydse grænser imellem os selv og andre kulturer. De forskellige pilgrimskulturer savner må-

ske sprog og redskaber til at "undres" og udfordres af hinandens værdier og identitet. Denne længsel efter at finde sprog kan være et vigtigt felt at mødes i. Og det er vigtigt at turde blive "stille" i denne fælles undren.

– Sandhed er ikke noget, vi besidder, men noget, vi etablerer i mødet med den anden, fortsætter Berit. – Det kan lyde sloganagtigt, men min vision er, at pilgrimsarbejdet bliver et sted, hvor vi tør vove at undersøge, hvad det betyder. Hvor vi på flere niveauer vover at være fremmede og møde det fremmede.

– Det fremmede kan være "truende" – ukendt. Det kender vi fra mødet med andre religioner – man er trygt ved sit. Jo længere man går ud i grænselandet til "de andre", jo mere sårbar bliver man. Men det er netop pilgrimmens natur at være sårbar, og at være på vej, på tværs af grænser – og netop i dette har pilgrimsbevægelsen en vigtig tjeneste at gøre for samfundet – lokalt og internationalt. Pilgrimmen må fastholde sin identitet som én, der over sig på at gå over grænser og som dermed bygger bro mellem kulturer.

– Jeg har en vision om, at kulturmøde, religionsmøde og brobygning i endnu stærkere grad bliver en del af pilgrimsidentiteten. Og der ligger mange spændende muligheder i det – fælles vandringer på tværs af tros- og religionssamfund og pilgrimsrejser ud til "det fremmede". At bevæge sig ud i grænselandet – i mødet med det andet/det fremmede – skærper blikket for, hvad man selv bygger livet på. Vandringen kan således blive et spejl – en gave. Som pilgrim gælder det om at vove åbenhed og udfordre fordomme – med nysgerrighed, ydmyghed, respekt, slutter Berit Schelde Christensen.

Sankt Jakob på Hirsholm

Af Dorte Kromann

Efter min pilgrimsvandring i 2007 har jeg fået øjnene op for "Jakobsfiguren" i danske kirker.

Første gang, jeg mødte Jakob her i Danmark, var i Tranderup Kirke på Ærø. Jeg var på cykeltur i sommer og ville lige ind og kigge i kirken, hvor jeg har været flere gange. Jeg har ikke tidligere bemærket Jakob, men denne gang fandt jeg hurtigt Jakob i altertavlen og også pilgrimsmærkerne på væggen. Det var dejligt og opløftende at møde Jakob her, ham havde vi gået og søgt på pilgrimsvandringen, og så var han lige her på Ærø.

I efterårsferien var familien på en endagstur til Hirsholm, en lille og dejlig ø, der ligger ude i Kattegat. På øen, hvor der nu kun er fem beboere, er der en meget lille og smuk kirke, som vi besøgte. Udefra ligner kirken nærmest et almindeligt hus, men man bliver overrasket, når man kommer ind. Kirken har en meget flot altertavle i klare farver. Her er en helt fantastisk Jakobsfigur. Flot udskåret i træ og malet i de smukkeste farver. Han har vandrestaven i hånden og muslingeskal i hatten – ingen tvivl om, at han er en rigtig pilgrim.

Når Hirsholm har denne smukke katolske altertavle, er forklaringen den, at da kirken blev bygget omkring 1650, fik de den gamle altertavle fra Flade Kirke, der efter reformationen fik ny altertavle. Den katolske kunne nok gå an derude på Hirsholmen.

Pilgrimsvandringen har på denne måde åbnet op for at genkende Jakob, når vi møder ham i kirker andre steder end i de katolske lande.

Sankt Jakob i Ballerup

Af Bent Jul

Pilgrimsvejen Via Selandia over Sjælland er attraktiv med mulighed for besøg ved mange dejlige kirker. En af dem er Sankt Jakobs Kirke i Ballerup.

Ballerup Kirke ligger på Via Selandia, på den pilgrimsvej, som går over Sjælland fra Helsingør, ned over Ballerup, Roskilde, Ringsted, Vordingborg og videre til henholdsvis Gedser og Rødby. Denne vej som er som bekendt beskrevet af Foreningen af Danske Santiagopilgrimme på hjemmesiden www.santiagopilgrimme.dk og er tænkt både til lokale pilgrimsvandringer og som vej for nordiske pilgrimme på vej til Santiago de Compostela.

Vejen vil i efteråret 2009 blive ført videre fra Ringsted til Korsør.

Det mest attraktive ved Via Selandia er de mange kirker, der ligger på ruten. Ingen andre pilgrimsruter i Danmark kan byde på kirker, der ligger så tæt efter hinanden. Et par af kirkerne har en helt speciel interesse for Jakobspilgrimme: Sankt Ibs Kapel i Roskilde og Sankt Jakobs Kirke i Ballerup.

I det følgende skal anføres et par kommentarer til Sankt Jakobs Kirke i Ballerup.

Den ligger på Sankt Jakobsvej. Den er en romansk kampestenskirke fra begyndelsen af 1200-tallet og rigt udsmykket med kalkmalerier. De ældste kalkmalerier findes i korbuen og stammer fra den tidligste del af kirken. De øvrige kalkmalerier er fra perioden omkring 1430, hvor det oprindelige flade loft blev fjernet og erstattet med det buede

kirkeloft med krydshvælv.

Kalkmalerierne tilskrives Kongstedmaleren.

Det mest interessante er kalkmaleriet af Sankt Jakob, hvor han ses med sine attributter: Muslingeskallen i hatten og vandringsstaven i den ene hånd. I den anden hånd, holder han en bog. Han er afbildet i dialog med en knælende munk, måske Ballerup kirkes præst Niels Jensen, der donerede kalkmalerierne.

Munkens bøn lyder: "*Ora pro nobis, s(anc)te iacobe ap(osto)le d(omi)ni*" - "bed for os, Sankt Jakob, Herrens apostel". Hertil svarer St. Jakob: "*Orate fideliter juvabo constanter*" - "Bed troligt, jeg vil altid hjælpe".

I Ballerups Sankt Jakobs Kirke ses Jakob, der svarer munken: "Bed troligt, jeg vil altid hjælpe". (Foto Bent Jul)

Skånevandring i maj 2009

Skånevandring i maj 2009

Syng med fødderne - Pilgrimssalmer og sange

Formanden for Roskilde Pilgrimsforening, Finn Buhl, har på eget forlag udgivet en samling af sine egne pilgrimssange og -salmer. Pilgrimmens læsere vil allerede kende nogle af dem, da vi har trykt flere af dem gennem årene, ligesom vi ofte har haft fornøjelsen at bringe nogle af Finns beretninger fra hans pilgrimsvandring.

Finn Buhl har valgt at sende sin publikation direkte til Bent Jul under henvisning til deres lange venskab og fortsatte, private diskussioner om den rette forståelse af pilgrimslivet. Bent har taget udfordringen op og her er hans anmeldelse.

Af Bent Jul

At kalde Finns værk for en salmebog er ikke helt dækkende. Det er meget mere. Først og fremmest er det en dyb refleksion over hvad pilgrimsvandring kan være. Ud over 30 salmer består værket af meget fyldige noter, der grundigt kommenterer teksterne. Med disse næsten artikelagtige noter tenderer værket til at blive en slags sammenhængende pilgrimsteologi. Bogen er rigt illustreret med Finns fotografier fra vandring i det hjemlige omkring Roskilde og på Camino Francés og Camino del Norte.

Alle sange er sangbare. De fleste er skrevet på kendte salmebogsmelodier, enkelt med noderne angivet til egne melodier. Flere af salmerne er afprøvet i Roskilde Pilgrimsforening.

Da jeg læste værket, fik jeg en fornemmelse af, at Finn kunne skrive endnu flere salmer, og at denne udgivelse typemæssigt kun er et udsnit af, hvad der vil komme fra Finns hånd i fremtiden. Om fem år vil hans repertoire helt sikkert være meget bredere.

Salmerne handler for det meste om pilgrimsvandring set med troens øjne. Finn er i sin fremstilling næsten overdrevet pæda-

gogisk og til tider insisterende. Der er ikke meget føleri i Finns digte; snarere en refleksion over hvordan vandringen skal føre til troen på Jesus. Han mener, at ORDET (Finn skriver det altid med stort) er den eneste indgangen til troen. På den måde bliver han mere bibeltro og Luther-tro end man typisk møder i dag. Personligt kan jeg godt lide Finns klare udmelding, men jeg er også sikker på, at den vil byde mange imod.

Til tider er digtene meget barske i deres konsekvens. Og Finn harcelerer over "new-age"-trosforestillinger hos pilgrimme, der går blot gå for at "finde sig selv". Der er ingen tvivl om, hvad Finn mener, når han synger i salme nr. syv "Du er en 'pilgrim' fremmed for Gud":

**Du tror kun hvad du synes om
og ikke gør dig trist.
Den tro du har er tom
og smuldrer hen til sidst.**

Finns værk er udgivet på forlaget "Bøger på Vej", hvor det leveres "on demand", hvilket vil sige, at det bliver trykt og distribueret, når der kommer en bestilling. Værket har, efter min opfattelse, imidlertid så mange

*Vejen i sit smukke skrud
den venter os med længsel.*

*Spærret inde af os selv
forlader vi vort fængsel.*

*Hu – hej – hvor det går
ud imod det fjerne.*

*Målet er ej lige for,
men tindrer som en stjerne.*

*Vi ta 'r små og store skridt
og af og til en pause,
snakker og har øjeblikke,
hvor vi bliver tavse.
Et – to – når vi går,
sættes blot den ene
fod foran den anden:
Du behøver ej at træne.*

*Staven er vor følgesvend,
og hatten giver skygge.
På et kort er tegnet ind
den vej, som gør os trygge.
Et – to – når vi går,
sættes blot den ene
fod foran den anden:
Du behøver ej at træne.*

*Der er blomster langs vor vej,
og kornet er ej høstet.
Hvert et skridt er som en bøn,
hvor sindet bliver trøstet.
Et – to – når vi går,
sættes blot den ene
fod foran den anden:
Du behøver ej at træne.*

*Vandrings-livet det er nemlig
mer' end "gå på veje".
Gik vi blot ud i det blå,
blev sindet nægtet pleje.
Lytter – stopper op –
hører kirkeklokken,
sætter os og synger med
og slipper vandrestokken.*

*Vejen ender med det måltid,
Gud gi 'r os at spise.
Trætte ved Hans bord kan vi
Vor kære Frelser prise:
Dette – dette er
Jesu Kristi leg 'me
og Hans blod – når vi det tror
og ta 'r imod Hans skæbne.*

kvaliteter, at man kunne ønske sig, at et "rigtigt" forlag ville ofre en konsulent og en grafiker til at stramme formen og trykkekvaliteten op. Tænk sig: her får vi en salmebog, der på et stærkt luthersk grundlag argumenterer for den kendsgerning, at pilgrimsvandring kan føre til den tro, der efterlyses så meget.

Pris: 100 kr. plus forsendelse

Bestilling direkte på forlaget:

Bøger på vej

Skovbogade 10

4000 Roskilde

Tlf. 46368825 eller mobil 23361211

Mail: buhl@compaquet.dk

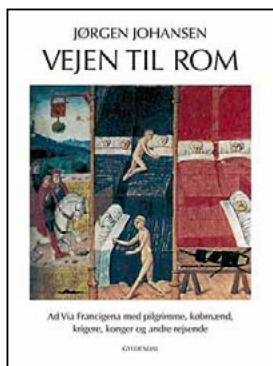

Vejen til Rom

Ad Via Francigena med pilgrimme, købmænd, krigere, konger og andre rejsende

Af Bent Jul

DR-journalisten og forfatteren Jørgen Johansen tegner i sin nye bog et kalejdoskopsk billede af mere end 1000 års europæisk kulturhistorie centreret omkring pilgrimsruten Via Francigena til Rom og de italienske byer på ruten. Bogen er rigt illustreret med malerier, mosaikker, træsnit og fotos.

Via Francigena er en af Europas vigtige kulturveje. Forfatteren rejser i dens spor og passerer på rejsen byer som Milano, Genova, Lucca, Firenze og Siena. Det bliver en rejse fuld af bygninger, billeder, hverdagsliv og myter fra Europas historie og kulturhistorie: Korstogstumult, pestepidemier og renæssanceånd, søfart og handelens veje, pengevæsenets udvikling og den spirende industrialisme.

I det myldrende menneskeliv på vejen møder man blandt andre ærkebiskop Sigeric den Serieuse fra Canterbury, abbed Nikolaus fra Island, den danske konge Erik Ejegod, abbedens svend Jonas fra Sorø og den tyske rejsebogsforfatter Arnold von Harff, foruden italienerne selv: Dante, Boccaccio

og Petrarca, Leonardo da Vinci, Michelangelo og Macchiavelli, Cosimo de Medici, Købmanden fra Prato og den religiøse fanatiker Savonarola, kirkefædrene Ambrosius og Augustin, hærføreren Francesco Sforza, Den Hellige Katarina af Siena og mange flere.

Via Francigena som pilgrimsvej

Pilgrimme, der vil prøve kræfter med Via Francigena skal på ingen måde sammenligne den med Camino de Santiago. Santiagopilgrimme vil have svært ved at opleve den som en "rigtig" pilgrimsvej med tradition og understøttet af en stærk infrastruktur. I forningens store artikeldatabase findes mere om Via Francigena. Man kan også læse mere på www.francigena-international.org eller lede det op på Google.

Jørgen Johansen: Vejen til Rom

ISBN: 9788702024029

Gyldendal 2008

Pris: 349 kr.

Til Verdens Ende med Esclarmonde og Michaellem

To dukker med deres dukkefører fra Teatret RiffRaff opførte børneteater i Jakobskirken i Ballerup

Af Bent Jul

I foråret var der i Ballerup en festival for børneteatre. Der havde jeg fornøjelsen at opleve Teatret RiffRaff spille et pilgrimsstykke, Rejsen til Verdens Ende. Passende havde de fået lov til at spille i Ballerup Kirke, som er en Jakobskirke.

Stykkets hovedpersoner er to dukker eller rettere to dukker med dukkefører. De to møder hinanden på pilgrimsvejen til Santiago de Compostela. Den ene er pigen Esclarmonde (som oversat betyder noget i retning af ”den klare verden”) på 11 år, der må flygte fra sin landsby, fordi hun er kathar. Den anden er Michaellem på 14 år, der er sendt af sted for at hente syndernes forladelse til sin døende far. De kender ikke hinanden, men bliver venner på rejsen.

De bliver forfulgt af skøger, vilde ulve og fredløse og med hinandens hjælp, når Michaellem til Santiago og får syndernes forla-

delse og Esclarmonde kommer i sikkerhed hos sin moster, der er nonne i en kirke ved Verdens Ende.

En enkel historie som afgjort fangede børnene interesse, og som også berørte mig.

Nonny Sand fra Teatret RiffRaff fortalte mig, at hun håber at tilskuerne forstår, at selvom at man har forskellig tro, så kan man godt være venner.

Hun fortalte endvidere, at teaterets mission er at lave forestillinger, der handler om vores rødder, vores historie og hvor vi stammer fra. De henter deres materiale i middelalderen. Det pågældende stykke har udgangspunkt i en virkelig begivenhed, der fandt sted i Sydfrankrig for 800 år siden.

Teateret kan kontaktes gennem Nonny Sand på tlf.: 26 31 24 14

Stykkets 4 hovedpersoner fotograferet ved opførelsen i Ballerup Kirke. (Foto: Bent Jul)

Hvad må man bruge caminoen til?

Camino de Santiago tiltrækker som bekendt flere og flere mennesker. De fleste kan man kalde pilgrimme efter den brede definition: en pilgrim er en som forstår sig selv som pilgrim. Men der er også nogle, der 'bare' bruger caminoen som en billig ferieform, en sportsplads, et scorested eller hvad véd jeg? Og så er der nogle, der har helt andre hensigter. De følgende overvejelser og artikler lægger op til debat om det spørgsmål, som overskriften rejser: Hvad kan man tillade sig at bruge caminoen til?

Af Henrik Friediger

For et par år siden (da jeg vandrede mod strømmen fra Santiago til Roncesvalles) mødte jeg en blind pilgrim, der blev ført af en anden. Smukt, tænkte jeg. Hvorfor skal de blinde ikke også kunne opleve pilgrimslivet? Og pænt af hans kammerat at lede ham. Lidt efter mødte jeg endnu en blind og hans fører. Hvad var nu det? De blinde havde bind af den slags, man bruger for eksempel på langdistanceflyvninger, for øjnene. Vel for at beskytte dem, tænkte jeg. Men nej, der var tale om kursister, der skulle selvudvikles og som et 'værktøj' i den forbindelse skulle lære at hengive sig til en andens førerskab og at føre en anden med empati. Det fik jeg at vide af deres 'coach' som jeg mødte og talte en smule med inden hun blev nødt til at koncentrere sig om sine kursister, der havde betalt for hendes opmærksomhed.

Jeg fik derfor ikke stillet hende det spørgsmål, som trængte sig på: er det i orden at bruge caminoen på den måde, der helt oplagt ikke har noget som helst med pilgrimsvandring at gøre? Min principielt åbne holdning til brug af caminoen blev sandelig udfordret, og jeg gik videre og tyggede på spørgsmålet: Hvorfor lige på caminoen? Kan den bare bruges af hvem som helst til hvad som helst?

Vi bragte i Pilgrimmen nummer 16 et læserbrev af Troels Beck fra Gislev Rejser, som på det seneste årsmøde var blevet bebrejdet, at han brugte caminoen som turistmål. Og i dette nummer bringer vi en artikel af Birgit Green: Angående ægte/ rigtige/ sande pilgrimme, der sætter spørgsmålet på spidsen og argumenterer stærkt for, at på caminoen bestemmer man selv sin rejseform.

I flow på caminoen

Engang sidste vinter fik vi i redaktionen en mail fra Flemming Blicher, der kunne fortælle om en ny brug af caminoen, som han tilbød at skrive en artikel om. Det handlede at bruge caminoen til noget, han kaldte 'flow' som man kan læse mere om på hans hjemmeside flowgroup.dk, hvor man kan læse, at 'flow' er en coachingmetode, og at han har specialiseret sig indenfor business-, life- og team coaching for at hjælpe virksomheder og enkeltpersoner til at opleve mere flow, på arbejdet og i hverdagen. Og yderligere, at han tilbyder individuelle coaching ydelser, der skaber fremdrift og fokus for enkeltpersoner og medarbejdere.

Af flow-hjemmesiden fremgår også, at man tilbyder endnu en flow-camino i eftersommeren i år og at sidste års tur var 'et fantastisk bevis på, hvor ideel pilgrimsruten, Camino de Santiago, i Nordspanien er, som baggrund for årets mest spændende og udviklende vandrings tur. Udover at være et utroligt smukt hjørne af verdenen, så har Nordspanien også en masse andet at byde på, både kulinarisk og kulturelt. Dertil kommer at selve Camino ånden skaber en ganske speciel ophøjet atmosfære, som sikkert ikke findes nogen andre steder i verden'.

Altså: man knytter sig til caminoens iboende åndelige kraft til at skabe dynamik i erhvervslivet. På samme måde som i den gruppe med blinde-øvelsen, som nævnt ovenfor.

På trods af henvendelser til Flemming Blicher hvor også betimeligheden af at benytte caminoen til hans formål blev strejft, kom der ingen artikel ud af det. Men måske kan man danne sig et indtryk af flow-tankegan-

gen ved at læse følgende citat af en artikel om flow, hvor Flemming Blicher er citeret for følgende udsagn: 'Vi skal netop tage noget forhistorisk frem. Det er kernen i vores nytænkning. Vi tilbyder erhvervslivet en 1000 år gammel pilgrimsrute, der er beskyttet af tempelridderne. Hvordan kan det hjælpe os i markedsføringen? Det siger måske noget om, at vi skal slå på noget med det gamle. At vi skal tilbage til rødderne. Og vi skal markedsføre os utraditionelt. Måske med en kamel på Rådhuspladsen.'

Opfordring til at skrive

Nu vil vi gerne gå lidt videre med den problematik. Er caminoen for 'hellig' til at gøre forretning ud af den? Er der grænser for hvad man må bruge caminoen til? For eksempel kommercielt?

Derfor skrev vi til en række af de udbydere af guidede pilgrimsrejser, som man kan finde på nettet, og opfordrede dem til at bidrage med deres overvejelser om Camino de Santiago som forretningsmulighed i en dansk sammenhæng.

Videre skrev vi, at den katolske kirke, repræsenteret ved det biskoppelige embede ved katedralen i Santiago, fastholder, at caminoen er en katolsk foreteelse, der tjener et bestemt katolsk formål, nemlig at føre pilgrimene til helligdommen i Santiago og i sidste ende til Jesus Kristus. Man vender sig derfor mod den såkaldt 'relativistiske' brug af caminoen til fx nyreligiøse formål. Caminoen skal pege mod Kristus.

Og videre, at Foreningen af danske Santiagopilgrimme ikke som forening deler denne katolske holdning. Foreningens holdning er, at caminoen er til for os alle, og at den skabes af dem, der går den. Derfor stiller vi os heller ikke kritisk an til forskellige måder at bruge caminoen på. Fx som missionsmark eller som forretning eller som noget helt tredje. Men vi finder emnet interessant, fordi det så at sige bringer caminoen ind i kernen af det moderne – eller måske senmoderne – hvor enhver kun er ansvarlig overfor sig selv og kun har sig selv til at bruge som målestok for, hvad der er okay eller ikke okay. Er der nye måder at bruge caminoen på, som er lige så gode – eller måske bedre – end de traditionelle bodsvandring, som vi kender dem fra middelalderen?

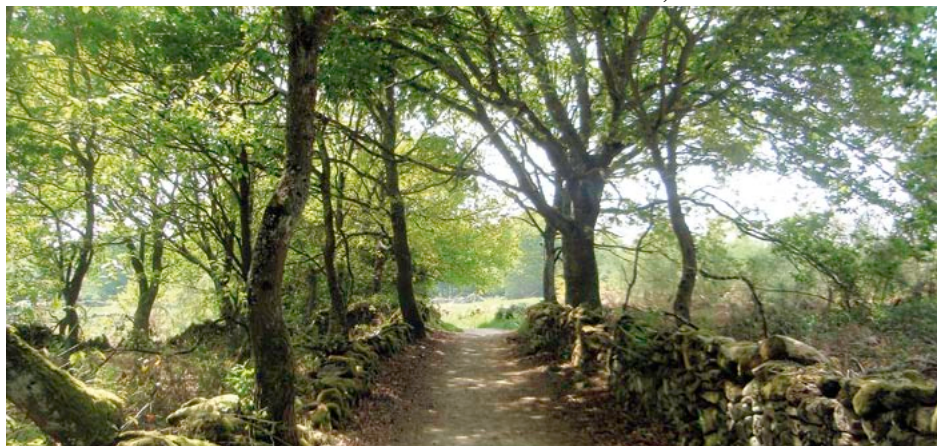
Vi opfordrede modtagerne af vores mail til at dele deres overvejelser om deres brug af caminoen med Pilgrimmens læsere. Og stille disse ledende spørgsmål:

'Er Camino de Santiago først og fremmest en religiøs, kristen eller måske endog katolsk foreteelse, som vi som danskere bør møde med gæstens ydmyghed og taknemmelighed – eller er caminoen tværtimod en fælles historisk arv, som vi som moderne mennesker kan bruge efter eget forgodtbefindende og benytte frit til vores egne formål?

Hvad er forholdet mellem pilgrimsvandringen som en individuel mulighed for religiøs og åndelig fordybelse og mere moderne foreteelser som flow, coaching, meditation, turisme, terapi, selvudvikling osv.?

Er enhver kommerciel udnyttelse af pilgrimsvandringen – fx på Camino de Santiago – i orden – eller er der grænser? I bekræftende fald: hvor går de og hvorfor går de der?'

To udbydere af caminovandring har taget opfordringen op. I det følgende kan man læse deres overvejelser.

El Camino es de todos – cuídelo bien

Caminoen er for alle – pas godt på den!

Af Suz Manyar, ID life coach og selvudviklingslærer

Da jeg i april i år vandrede på Vía de la Plata, stødt jeg på ovenstående tekst på et skilt. Jeg tænker at meningen med skiltet er, at vi alle skal synes, at det er rart at færdes på Caminoen og at vi værner om naturen bl.a. ved at lade være med at smide affald og andre ting vi ikke gider bære på mere.

Men med oplægget til den artikel - jeg lige inden jeg tog af sted, var blevet bedt om at skrive - i baghovedet, tænkte jeg at dette udsagn passede meget godt til min holdning til hvad Caminoen skal bruges til og hvem der "må" gå der.

Jeg hører til den store gruppe pilgrimsvandrere, som primært er blevet inspireret af Shirley MacLaines bog Camino. Det stod mig ikke helt klart inden jeg tog af sted på min første tur i 2001, hvorfor jeg måtte vandre den samme rute som hun havde gjort. Jeg vidste blot at jeg måtte gøre det, og det var bestemt ikke af katolske årsager. Og heller ikke fordi jeg forventede at opleve det samme som hun havde gjort.

Undervejs – og måske specielt, da jeg kom hjem igen – forstod jeg hvad formålet med denne tur var. Jeg oplevede en fantastisk stor frihedsfølelse ved leve det enkle og rutineprægede liv og ved at indse, hvor få materielle ting jeg faktisk havde brug for i mit liv. Og desuden oplevede jeg en meget stor tilfredsstillelse og styrke ved at overskride mine egne mentale grænser for hvad jeg troede jeg kunne klare rent fysisk – både når det gjaldt udholdenhed og smerter.

De to første gange jeg var af sted på pilgrimsvandring gik jeg den franske rute (el Camino Francés), men tredje gang valgte jeg den dengang endnu ikke så kendte Vía de la Plata, som starter i Sevilla og 1000 kilometer senere ender i Santiago de Compostela. Da jeg stort set gik alene her, oplevede jeg en vidunderlig stilhed som bragte mig i ét med naturen og det guddommelige (som ifølge min tro og overbevisning er en del af mig selv). Jeg oplevede en fantastisk bevidsthedsudvidelse og modtog en velsignelse fra det højeste.

Dette gjorde naturligvis et stort indtryk på mig, og det var her idéen til mine caminature opstod. Jeg ville simpelthen hjælpe andre mennesker med at komme af sted på en pilgrimsvandring, så de kunne få de samme eller lignende oplevelser, som jeg havde haft på mine tre ture indtil nu.

I starten tjente jeg ikke noget på disse ture, men de senere par år har jeg opkrævet et mindre beløb, da min arbejdsindsats både inden og under turene med tiden blev udvidet. Jeg står bl.a. til rådighed undervejs når deltagerne efterhånden som turen skrider frem får skrællet de yderste lag af deres personlighed og når længere ind mod deres kerne.

De ture jeg har arrangeret hvert år siden 2004 er alle foregået på Vía de la Plata, hvor vi har gået mellem 220 – 580 km pr. tur, og vores gennemsnitlige dagsetaper har ligget på mellem 25 og 35 km. Jeg anbefaler kraftigt at man går i stilhed hele dagen. Det er bedst at gå helt alene, men hvis man – specielt hvis man er af sted for første gang – helst vil følges med en anden, opfordrer jeg kraftigt til at man går i tavshed. Det er vigtigt for mig at hver eneste dags vandring både skal være en fysisk og en psykisk/åndelig udfordring.

For mig har det hele tiden været vigtigt at huske på ordet pilgrim. Jeg ved godt at vi ikke er pilgrimme i ordets oprindelige betydning, da vi ikke er på en decideret bodsvandring mod en helligdom. Men vi går alle i ydmyghed mod et hellig sted i os selv, og for nogen er det måske også vigtigt at komme til apostelen Jacobs gravsted. Under alle omstændigheder er vi søgende mennesker med et såkaldt ”højere formål” med vores vandring. Og det kan man måske tillade sig at kalde en moderne pilgrim.

I princippet kunne vi foretage denne vandring alle andre steder, hvor der er smuk natur, en sti og nogle overnatningsmuligheder. Men der er altså stor forskel på den energi man kan opleve på Caminoen, hvor så mange søgende og bodsvandrende men-

nesker har gået i århundreder, og på den der møder én på en ganske almindelige kondisti el. lign. Jeg får i hvert fald ikke de samme åndelige oplevelser andre steder end på Caminoen.

Og det er denne energi, jeg synes at vi skal værne om. Vi skal passe på at Caminoen ikke bliver til en kondisti eller et mål for masseturisme af forskellig art. Den kommercielisering, der er sket med den franske rute i de senere år, bryder jeg mig ikke om. På visse strækninger og tidspunkter af året, går der alt for mange mennesker der efter min smag. Mange af disse får deres rygsæk/bagage kørt fra hotel til hotel mens de højt-snakkende går i større eller mindre grupper. Her er det jeg sætter min personlige grænse for hvad jeg synes Caminoen skal bruges til.

Det Caminoen kan gøre ved mennesker, der vandrer der i længere tid, nemlig ændre deres holdning til sig selv og livet, skal vi være med til at bevare, synes jeg. Vi skal forsøge ikke at lade den blive som andre populære turistmål, men lade den bevare sit særpræg ved fortsat at være et sted for søgende af den ene eller anden art, så den åndelige fællesskabsfølelse man kan møde der ikke forsvinder.

Jeg har principielt ikke noget imod at der er nogen, der tjener penge på at hjælpe folk til at komme ned og gå Caminovandring. Det gør jeg jo også selv i en eller anden udstrækning. Det føler jeg ikke at Caminoen som sådan er for hellig til. Det der generer mig er, som det jo nok er fremgået, at Caminoen efterhånden bliver fyldt op med det jeg vil kalde ”useriøse pilgrimme”, som ikke ønsker at gennemleve de hårde strabadser, det faktisk er at gennemføre en pilgrimsvan-

dring uden at tage bussen når det regner eller det gør for ondt, og som ikke ønsker eller kan bære deres egen rygsæk. Og så kan man jo meget vel spørge hvorfor i al verden disse mennesker ikke også har ret til at gå deres "vej", og hvordan jeg kan sætte mig som dommer over hvilke oplevelser de får. Det kan jeg heller ikke, men min personlige oplevelse er blot at de er med til at skabe en ny og anderledes energi på ruten end den jeg søger og tidligere har fundet.

Jeg "flygtede" selv til en alternativ rute, som i starten var rimelig mennesketom. For hvert år er der kommet flere til, og inden længe er forholdene måske de samme på Vía

de la Plata som på den franske rute. Hvem ved? Sådan går det jo ofte med populære "feriemål", det ser vi overalt i verden. Min holdning er bare at Caminoen ikke skal være et populært feriemål, men derimod et sted, hvor man som seriøs, moderne pilgrim kan finde stilhed – både ydre og indre – og herved nå ind til – eller hen til - sin Gud.

Personligt er jeg færdig med at vandre på Vía de la Plata og jeg søger nu længere mod nord og vil næste gang gå El Camino del Norte langs Atlanterhavskysten. Den skulle efter sigende stadig være tilstrækkelig mennesketom og primitiv til mig. Spørgsmålet er jo så blot bare hvor længe???

El Camino – Europas kulturvej nr. 1

Af Ann Bjerre Andersen, foredragsholder og arrangør af pilgrimsvandring

I den lille by Viana i Navarra overværer jeg sammen med andre pilgrimme den smukkeste messe. Efter messen, byder præsten pilgrimmene, os fremmede som vandrer over markerne, at komme op til ham og alteret. Han vil give os nogle ord med på vor fælles færd mod Santiago de Compostela.

’Når I fortsætter jeres vandring i morgen, så er der tre ting, jeg vil give jer med på jeres vandring, og bede jer huske på:

Hver eneste dag, find stilheden. Lad stilheden fylde jer op. Find ind til jeres indre kilde. Og måske vil I møde det guddommelige I jer selv. Husk jeres medpilgrimme. Sørg for hver eneste dag, at være opmærksomme og til rådighed for de andre. Sidst, men ikke mindst, så lov mig, at når I kommer frem til Santiago de Compostela, at I mødes med andre pilgrimme. Tal med hinanden om religion og trosretninger. Find I jeres dialog ud af, at uanset religion, anderledes tanker om tro og spiritualitet, at alt udspringer fra samme kilde!

Præstens ord kommer til at følge mig på denne vandring, som på alle de efterfølgende vandring på El Camino.

Til trods for en opvækst som kristen protestant, 12 års skolegang - dels på katolsk skole, dels på andre private skoler, hvor religion, Fadervor og morgensang har fyldt meget - lå min barnetro langt borte, da jeg for første gang i 2003 hørte om pilgrimsvandring mod Santiago de Compostela.

Med korslagte arme, en negativ holdning

og kraftig afstandtagen fra begrebet pilgrimsvandring i moderne tid, følte jeg dette til trods, en kraftig tilskyndelse til at tage af sted.

Meget overrasket var jeg. Aldrig tidligere havde vandrestøvler og rygsæk været en del af mit liv. Ligesom tanken om et religiøst motiv var fjernt.

I en tid hvor vi lever i et spirituelt/religiøst tomrum, byder El Camino os at drage af sted.

Javist, i første omgang primært ud fra en tanke om selvrealisering, ud fra eget centrum og hvad dette kan give mig! Og, kun være ansvarlig over for sig selv og mig selv som målestok.

Men El Camino får os til at ændre indstilling. På mange planer. Mit professionelle liv blev forandret.

Når vi vandrer den ene dag efter den anden. Når vi mærker vor krop og går langsommere. Når stilheden melder sig. Når vi finder den indre personlige frihed, som er så langt mere værdifuld end vi kunne turde håbe på. Når glæden ved at være og glæden ved at være en del af vejen breder sig. Når tanker om noget større, måske spirituelt, melder sig, ja så sker der noget:

At opleve en af de smukkeste gaver, har vi mulighed for på El Camino.

Det hænder, at vi på livets vej, af og til føler os ene, måske alene. Men så er det, at det

sker, at vejen åbner sig for vore fødder, på vej mod dette hellige mål - Santiagos grav og dens stærke energi:

Uanset udgangspunkt og motiv for vandring, uanset hvorledes vi drager af sted, alene hele vejen, måske med en kæreste eller en ven. Måske som en del af en gruppe, eller en del af et planlagt arrangement – uanset, oplever vi, at være en del af en helhed, en større sammenhæng, være en del af et stort fællesskab. Jeg er aldrig alene, men en del af noget, der er større end mig selv. Dermed oplever jeg et større ansvar og en medfølgende større glæde. Jeg kan være med til at gøre noget - en væsentlig og relevant forskel!

Som fremmede drager vi ud i verden. På hver vores færd. Det er ikke vores opgave, at dømme vor næstes vej!

På den korte bane kan vi dømme dem, der ikke selv tør binde an med at vandre 'vejen' på egen hånd. På den anden side - det kan ofte være endnu mere udviklende, kræver endnu mere tolerance samt evnen til at udvise næstekærlighed, at være en del af en gruppe – eller en arrangeret tur!

Hvor går grænsen for at 'være' på El Camino? Grænsen er respekt. Respekt for vor næste og det område vi går i. Grænsen er balance - som jeg håber El Camino kan lære os.

Vi har set hvorledes andre pilgrimsmål, som for eksempel Lourdes i Sydfrankrig er blevet forvandlet til gøglermarkeder, ligesom vor egen Kirsten Piils Kilde i Dyrehaven nord for København.

El Camino er Europas kulturvej nr. 1. Fra hele Europa er vi igen på vej. Vi trækker vore spor. Lader disse flette sig ind i de mange andre tusinder af spor. Lad os, som præsten i Viana anbefalede, hver dag gå ind i stilheden. Hver dag udvise næstekærlighed, turde tale om spiritualiteten, troen og religionen. Lad os finde frem til, at vore tanker ikke er så forskellige fra hinanden endda.

I den ånd, er jeg sikker på, at vi pilgrimme og El Camino vil give og modtage. Opleve taknemmeligheden og det smukke frugtbare fællesskab. El Camino vil vokse og blomstre. Lad os række hånden frem til vor næste: 'Gå med fred'.

God livsvandring!

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har nu eksisteret i 10 år, og det bliver markeret med et festligt årsmøde og hyggeligt pilgrimssamvær i weekenden lørdag den 31. okt. til søndag den 1. nov. i Odense

Program Lørdag:

- 10.00 Dørene åbnes på Syddansk Erhvervsskole, Munke Mose Allé 9
- 10.00 - 10.30 Ankomst. Foreningen er vært ved kaffe med brød. Forskellige udstillinger, bl.a. en stand fra den spanske stats turistbureau og udstilling af medlemmernes indsendte fotos
- 10.30 - 12.30 Velkomst til Årsmøde v/formand Bent Jul
Generalforsamling (se separat indkaldelse og dagsorden)
- 12.30 - 13.30 Frokostpause. Foreningen er vært ved tortillas med salat
- 13.30 - 14.00 Orientering om parallelle foredrag. Du kan vælge 2 forskellige foredrag i 2 blokke. Foredragenes emner knytter sig til pilgrimslivet og foredragsholderne er medlemmer med noget på hjerte.
- 14.00 - 14.45 Parallelle foredrag Blok 1 - i forskellige foredragsrum
- 15.15 - 15.30 Pause. Foreningen er vært ved kaffe og småkager
- 15.30 - 16.15 Parallelle foredrag Blok 2- i forskellige foredragsrum
- 16.15 - 16.30 Pause. Vi går til festsalen
- 16.30 - 18.00 Odense bys velkomst v/ borgmester Jan Boye samt markering af samarbejdet om etablering af pilgrimsveje over Fyn
Oplæg om Odense som pilgrimsby i middelalderen v/stadsbibliotekar Jørgen Thomsen
Koncert med middelalder- og tidlig renæssancemusik v/ Midtfyns Consort
- 18.00 Omstilling, udstilling, pilgrimsmusik og evt. indkvartering på hotel CabInn mv. for dem der skal overnatte
- 19.00 Festmiddag: spanske tapas, Santiagokage, kaffe mm.
Dresscode: casual/afslappet
Festlig underholdning
Kåring af bedste fotos v/bestyrelsens dommerkomité

Baren vil være åben under hele forløbet. Man køber selv vin, øl, sodavand, kildevand mm.

Program Søndag:

- 8.00 - 9.00 For dem som overnatter: Morgenmad og udkvartering
- 9.30 Pilgrimsvandring.
Mødested: Ved hovedindgangen til Odense Domkirke/ Sct. Knuds kirke
- 9.40 Plantning af et pilgrimstræ med en ceremoni
- 10.10 - 12.00 Pilgrimsvandring langs Odense Å ad den nye pilgrimsrute
- 12.00 - 13.00 Pilgrimsandagt i Vollsmose Kirke v/ pilgrimspræst Anette Foged Schultz
- 13.30 - 14.30 Foreningen er vært ved en let frokost i menighedslokalerne
Sognepræst Torben Hangaard, Vollsmose kirke, vil orientere om kirken og kulturmødet i moderne tid.
- Afsked, på gensyn og buen camino
- 14.45 Mulighed for bus tilbage til Odense Banegård og hotel CabInn

Praktiske informationer:

Lørdagens arrangement afholdes på:

Syddansk Erhvervsskole (tidligere Odense Tekniske Skole),

Munke Mose Allé 9, Odense C . Parkering anbefales på Jagtvej ca. 300 meter fra skolen

Overnatning sker:

På hotel: Foreningen har forhandlet sig frem til en særpris (325 kr) på Hotel CabInn, Østre Stationsvej 7- 9, 5000 Odense C. Indkvartering efter kl. 15.

Pausen i programmet mellem kl. 18-19 kan benyttes – eller om aftenen efter festen. Værelserne forlades søndag inden kl. 11.00. Vi stiller vor bagage samlet under opsyn.

I gymnastiksal: Hvis du foretrækker at overnatte i en gymnastiksal, skal du skrive det

på tilmeldingsblanketten. Denne mulighed vil blive arrangeret, men er endnu ikke endelig på plads. Man medbringer selv underlag, sovepose osv. Der kan blive tale om en mindre betaling, som afregnes på stedet.

På vandrerhjem: Foreningen har ikke kunnet få en fast aftale, hvorfor du selv kan kontakte DanHostel, Kragebjergvej 121, 5230 Odense M, Tlf. 66130425. Priser fra kr. 120 – 350 + vandrekort, morgenmad og sengetøj/håndklæde.

Morgenmad: For gæsterne på hotel CabInn er morgenmaden inkluderet i prisen. Andre pilgrimme vil kunne købe morgenmad på hotel CabInn kl. 8.00 for kr. 60. Tilmelding til morgenmad er ikke nødvendig.

Nærmere om program og praktiske oplysninger vil blive lagt på hjemmesiden i oktober.

Pris: Der er 3 tilmeldingsmuligheder og priser nemlig A, B og C.

A - er for dem, der vil være med til det hele og overnatter på hotel CablInn

Foreningen tilbyder hele arrangementet til jubilæumspris kr. **575,-** (625,- for gæster) prisen indeholder:

Lørdag:

Formiddagskaffe med brød, generalforsamling, foredrag, events, frokost, eftermiddagskaffe med småkager og koncert
Festmiddag med spanske tapas, Santiagokage og kaffe (vin, øl, vand kan købes)
Festlig underholdning
Overnatning på CablInn i delt dobbeltværelse inkl. sengelinned, håndklæde & morgenmad (Vi har et begrænset antal eneværelser som kan bestilles - uden tillæg)

Søndag:

Pilgrimsvandring, ceremoni ved plantning af pilgrimstræ, pilgrimsandagt, frokost og et aktuelt fremadrettet foredrag. Bybus tilbage til Banegårdscentret er til almindelige takster.

B - er for dem der vil være med til det hele, men uden overnatning på CablInn Her er prisen kr. **250,-** (300,- for gæster)

C - er for dem der vil være med om lørdagen kl. 10.00 - 18.00

Ønsker et medlem kun at deltage i generalforsamlingen slutter lørdagens arrangement kl. 18.00. Dagen indeholder generalforsamling, frokost, foredrag, kaffe og koncert. Deltagelse er **gratis og kun for medlemmer**. Man skal tilmelde sig til denne dag, da vi skal bestille forplejning.

Tilmelding og betaling:

Det er foreningens princip, at man skal tilmelde sig og betale forud. Man er først endelig tilmeldt, når betalingen er registreret. Ved afbud efter tilmeldingsfristen eller udeblivelse tilbagebetales pengene ikke.

Tilmeldingsfrist 15. September 2009

Man kan tilmelde sig ved at udfylde og sende tilmeldingsblanketten elektronisk som findes på www.santiagopilgrimme.dk under menupunktet: Årsmøde. Man kan også udfylde den fremsendte tilmeldingsblanket og sende den til:

Tina Fouchard, Anna Bergenholzvej 2, 3360 Liseleje

Betaling skal ske ved overførsel af det samlede beløb til Nordea på reg. nr. 1436 og konto nr. 7562 501 902. Det er vigtigt i "meddelelser til modtageren" først at skrive sit medlemsnummer, dernæst "årsmøde" og først derefter sit navn.

Din indbetalingskvittering er din entrébillet!

Der vil ikke blive tilsendt kvittering for indbetaling eller tilmelding.

Spørgsmål angående tilmelding og indkvartering kan rettes til:

Tina Fouchard tlf. 61 37 01 80 eller på mail: tinafouchard@hotmail.com

Tak

Bestyrelsen for Foreningen af Danske Santiagopilgrimme takker af hjertet følgende for økonomisk og praktisk støtte til jubilæumsarrangementet 2009:

Syddansk Erhvervsskole Munke Mose, Odense

Odense Kommune / borgmester Jan Boye

Turgalicia

IBERIA luftfartsselskab

Sognepræst Torben Hangaard / Vollsmose kirke & menighedsråd, Odense

Pilgrimspræst Anette Foged Schultz, Viborg

Horsens Kommune, Kulturforvaltningen

Foredragsholderne

Arrangementskomiteen

Den Spanske Stats Turistbureau

Husk at tilmelde dig til jubilæumsårsmødet i Odense den 31.10 - 1.11.2009
Læs mere på de sidste sider i bladet og ...

... følg med på www.santiagopilgrimme.dk

